

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 15.07.1997
KOM(97) 2002 slutlig

**Kommissionens yttrande
över Polens ansökan
om medlemskap i Europeiska unionen**

Innehåll

A. INLEDNING

Page

- a) **Förord**
 - Ansökan om medlemskap
 - Bakgrund till yttrandet
 - Yttrandets innehåll

- b) **Förbindelserna mellan Europeiska unionen och Polen**
 - Historiskt och geopolitiskt sammanhang
 - Polens ståndpunkt beträffande Europeiska unionen
 - Avtalsförbindelser
 - Strategin inför anslutningen
 - Handelsförbindelser
 - Allmän bedömning

B. KRITERIER FÖR MEDLEMSKAP

1. Politiska kriterier

1.1 Demokrati och rättsstat

- Parlamentets och den lagstiftande maktens organisation
- Bedömning av hur parlamentet fungerar
- Den verkställande maktens organisation
- Bedömning av hur den verkställande makten fungerar
- Den dömande maktens organisation
- Bedömning av hur den dömande makten fungerar

1.2 Mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter

- Medborgerliga och politiska rättigheter
- Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- Minoriteters rättigheter och skydd

1.3 Allmän bedömning

2. Ekonomiska kriterier

2.1 Den ekonomiska situationen

- Bakgrund
- Liberalisering
- Stabilisering av ekonomin
- Strukturomvandling
- Den finansiella sektorn
- Ekonomisk och social utveckling

2.2 Ekonomin inför medlemskapet

- Inledning
- Övergången till fungerande marknadsekonomi
- Förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter
- Framtidsutsikter och prioriteringar

2.3 Allmän bedömning

3. Förmåga att påta sig skyldigheterna i samband med ett medlemskap

3.1 En gränslös inre marknad

De fyra friheterna

- Den allmänna ramen
- Fri rörlighet för varor
- Fri rörlighet för kapital
- Fri rörlighet för tjänster
- Fri rörlighet för personer
- Allmän bedömning

Konkurrens

3.2 Ny teknik och framtidsfrågor

Informationssamhället

Utbildning, yrkesutbildning och ungdomsfrågor

Forskning och teknisk utveckling

Telekommunikation

Den audiovisuella sektorn

3.3 Ekonomiska och fiskala frågor

Den ekonomiska och monetära unionen

Beskattning

Statistik

3.4 Politiken inom olika sektorer

Industri

Jordbruk

Fiske

Energi

Transport

Små och medelstora företag

3.5 Ekonomisk och social sammanhållning

Sysselsättning och sociala frågor

Regionalpolitik och sammanhållning

3.6 Miljö och livskvalitet

Miljö

Konsumentskydd

3.7 Rättsliga och inrikes frågor

3.8 Utrikespolitik

Handel och internationella ekonomiska förbindelser

Utvecklingssamarbete

Tull

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

3.9 Finansiella frågor

Finansiell kontroll

Budgetkonsekvenser

4. Den offentliga förvaltningens förmåga att tillämpa gemenskapens regelverk

4.1 Den offentliga förvaltningens organisation

4.2 Administrativ och rättslig kapacitet

4.3 Allmän bedömning

C. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATS

Bilagor

Parlamentets sammansättning

Den inre marknaden: Åtgärder enligt vitboken

Statistik

A. INLEDNING

a) Förord

Ansökan om medlemskap

Polen lämnade in sin ansökan om medlemskap i Europeiska unionen den 5 april 1994 och ministerrådet beslutade den 18 april 1995 att tillämpa det förfarande som föreskrivs i artikel O i fördraget, enligt vilken kommissionen skall höras.

Mot denna bakgrund avger kommissionen detta yttrande som svar på den begäran som framlades vid Europeiska rådets möte i Madrid i december 1995 om att kommissionen skulle lägga fram sitt yttrande så snart som möjligt efter regeringskonferensen, som inleddes i mars 1996 och avslutades i juni 1997.

Bakgrund till yttrandet

Polens ansökan om medlemskap behandlas samtidigt med ansökningar från nio andra associerade länder. Polens anslutning skall ses som ett led i en historisk process i vilken länderna i Central- och Östeuropa efter mer än 40 år förenar sig med resten av kontinenten och ansluter sig till det område av fred, stabilitet och välbefinnande som unionen utgör.

Europeiska rådet drog följande slutsats i Köpenhamn i juni 1993:

"De associerade länder i Central- och Östeuropa som så önskar skall bli medlemmar i unionen. Anslutning kommer att äga rum så snart ett land kan påta sig de skyldigheter som ett medlemskap medför och uppfyller de ekonomiska och politiska villkoren. Ett medlemskap förutsätter att

- kandidatlandet har uppnått en institutionell stabilitet som garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter,
- det finns en fungerande marknadsekonomi samt förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen,
- landet kan påta sig de skyldigheter som följer med ett medlemskap och ansluta sig till målen för den politiska, ekonomiska och monetära unionen.

Unionens förmåga att ta emot nya medlemmar, utan att takten i den europeiska integrationen blir lidande, är också en viktig faktor som ligger i både unionens och kandidatländernas allmänna intresse."

I denna förklaring redogjordes i detalj för de politiska och ekonomiska kriterierna för behandlingen av ansökningarna om anslutning från de associerade central- och östeuropeiska länderna.

Europeiska rådet hänvisade vid sitt möte i Madrid i december 1995 till behovet av att inom ramen för strategin inför anslutningen "skapa förutsättningar för en gradvis och harmonisk integrering av dessa stater, särskilt genom att

- utveckla marknadsekonomi,

- anpassa de administrativa strukturerna, och
- skapa stabila ekonomiska och monetära förhållanden".

Kommissionen analyserar i sitt yttrande Polens ansökan separat men med iakttagande av samma kriterier som tillämpas för de andra ansökningar om vilka den skall avge yttranden samtidigt. Därigenom respekteras den önskan som Europeiska rådet uttryckte i Madrid, nämligen att en likvärdig behandling av alla ansökande länder garanteras.

Vid sidan av de enskilda yttrandena lägger kommissionen inom ramen för sitt meddelande "Agenda 2000" för rådet även fram en allmän bedömning av anslutningsansökningarna och sina rekommendationer beträffande en strategi för framgångsrik utvidgning av unionen. Samtidigt lägger den fram en bedömning av utvidgningens konsekvenser för unionens politik.

Yttrandets innehåll

Yttrandet är upplagt med beaktande av slutsatserna från Europeiska rådets möte i Köpenhamn. I yttrandet ingår

- en beskrivning av förbindelserna mellan Polen och unionen fram till nu, särskilt inom ramen för associeringsavtalet,
- en analys av situationen vad gäller de politiska förhållanden som Europeiska rådet nämner (demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter, skydd av minoriteter),
- en bedömning av Polens situation och framtidsutsikter vad gäller de ekonomiska förhållanden som Europeiska rådet nämner (marknadsekonomi, förmåga att hantera konkurrens),
- en analys av Polens förmåga att påta sig de skyldigheter som ett medlemskap medför, dvs. att anta unionens regelverk i form av fördraget, sekundärrätten och politiken på olika områden, och slutligen
- en allmän bedömning av Polens situation och möjligheter att uppfylla villkoren för medlemskap i unionen och en rekommendation beträffande anslutningsförhandlingarna.

I samband med bedömningen av Polen med hänsyn till de ekonomiska kriterierna och till landets förmåga att anta regelverket har kommissionen också gjort en bedömning av framtidsutsikterna: den har försökt uppskatta vilka framsteg som Polen rimligen kan förväntas göra under de närmaste åren, före anslutningen, med beaktande av att också själva regelverket kommer att fortsätta att utvecklas. Av denna anledning är yttrandet inriktat på ett medellångt tidsperspektiv på omkring fem år, utan att detta innebär en förhandsbedömning av den faktiska tidpunkten för anslutningen.

Vid utarbetandet av yttrandet har kommissionen erhållit en mängd upplysningar om Polens situation från de polska myndigheterna, och många andra informationskällor har också använts, däribland medlemsstaterna och ett stort antal internationella organisationer.

b) Förbindelserna mellan Europeiska unionen och Polen

Historiskt och geopolitiskt sammanhang

Polen sträcker sig från Östersjön till Karpaterna och omfattar en yta på 312 680 km² (vilket gör landet till det nionde största i Europa) och en befolkning på 38,6 miljoner. Landet gränsar till sju andra länder: Slovakien, Ryssland, Litauen, Vitryssland, Ukraina, Tjeckien och Tyskland.

Enligt traditionen grundades Polen år 966 då prinsens av Polanien (vilket betyder ungefär folket på slätten) konverterade till kristendomen. På 1400-talet blev Polen en adelsrepublik med valda kungar. Under de följande århundradena utvecklade landet sina politiska och kulturella kontakter till Västeuropa, men på 1600- och 1700-talen började kungadömet falla sönder. År 1795 delades Polen mellan Ryssland, Preussen och Österrike.

Efter första världskriget grundades Republiken Polen som en parlamentarisk demokrati. År 1939 delades Polen igen och annekterades av Tyskland och Sovjetunionen. Efter andra världskriget återvann Polen sin självständighet. När nya gränser drogs upp inkluderades områden som tidigare varit tyskt territorium. Polen drogs in i Sovjetunionens maktsfär och fick en kommunistisk författning och regering. Under kommunistregimen undertrycktes protester mot förlusten av politisk och ekonomisk frihet med eftertryck, särskilt 1956 och 1960.

Motståndet mot regimen växte efter strejkerna i Gdansk 1979. Efter en period av politiska omvälvningar infördes undantagstillstånd den 13 december 1981. Undantagstillståndet varade till i juni 1983. Kraven på ekonomiska och politiska förändringar fortsatte under hela 1980-talet. I september 1989 blev Solidaritet för första gången den dominerande kraften i regeringen under premiärminister Mazowiecki, och året därpå valdes Lech Walesa till president. Fria parlamentsval hölls 1991 och 1993. År 1995 efterträddes Walesa av Aleksander Kwasniewski på presidentposten.

Polens ståndpunkt beträffande Europeiska unionen

En rad på varandra följande polska regeringar har sedan 1989 haft som sitt huvudsakliga mål att integrera Polen i västvärldens politiska system och säkerhetsstrukturer. Regeringen bekräftade den 30 april 1996 än en gång att medlemskap i EU förblir ett av de strategiska målen för Polens utrikespolitik. Polen lämnade in sin ansökan om medlemskap i EU den 5 april 1994.

Polens integrationsvilja underströks i president Kwasniewskis tal vid Europahögskolan i Natolin den 6 november 1996: "De förändringar som inleddes i Polen efter det historiska genombrottet 1989 består inte bara i en reform av ekonomin utan också i en ny öppenhet mot omvärlden. Öppenhet är en historisk tradition i Polen. Deltagande i de naturliga integrationsprocesserna i vår världsdel är en del av vår föreställning om Polens suveränitet. För oss innebär möjligheten att delta i den europeiska integrationen en historisk utmaning. Vi tänker inte enbart på de fördelar vi kommer att få av att ansluta oss till Europeiska

unionen. Vi är också medvetna om de skyldigheter som följer med vår roll i enandet av kontinenten."

Avtalsförbindelser

Diplomatiska förbindelser mellan EU och Polen upprättades i september 1988. Ett handels- och samarbetsavtal undertecknades i september 1989. Detta avtal var ett icke-förmånsavtal om ömsesidig behandling som mest gynnad nation, enligt vilket de kvantitativa begränsningar som gemenskapen tillämpade på import av produkter med ursprung i Polen gradvis skulle avskaffas fram till 1994.

Ett associeringsavtal mellan EU och Polen, som senare fick namnet Europaavtal, undertecknades den 16 december 1991 och trädde i kraft den 1 februari 1994. Handelsbestämmelserna i avtalet hade genom ett interimsavtal trätt i kraft redan den 1 mars 1992. Enligt detta avtal skulle tidigare handelsmedgivanden konsolideras och ett frihandelsområde inrättas gradvis och asymmetriskt under en tioårsperiod.

Europaavtalet utgör nu den rättsliga grunden för Polens förbindelser med Europeiska unionen. Syftet med avtalet är att skapa en struktur för en politisk dialog, främja en utvidgning av handeln och de ekonomiska förbindelserna parterna emellan, skapa en grund för gemenskapens ekonomiska och tekniska stöd till Polen och skapa en lämplig struktur för Polens gradvisa integration i unionen. Genom avtalets institutionella bestämmelser inrättas en mekanism för genomförande, förvaltning och övervakning av förbindelserna på alla områden. Underkommittéer undersöker frågor av teknisk natur. Associeringskommittén bestående av höga tjänstemän är ett forum för diskussioner där man ofta finner lösningar på problem som uppstår inom ramen för avtalet. Associeringsrådet på ministernivå följer utvecklingen av förbindelserna över lag och ger en möjlighet till genomgång av Polens framsteg i anslutningsförberedelserna.

För att förbättra genomförandet av Europaavtalet och utvecklingen av politiken inför anslutningen gjorde regeringen vissa interna omstruktureringar i oktober 1996. En ministerkommitté för den europeiska integrationen med premiärministern som ordförande fick i uppdrag att samordna och leda integrationspolitiken och fatta beslut i integrationsfrågor. Kommitténs kontor kontrollerar nu att alla lagförslag överensstämmer med EU:s lagstiftning.

I början av 1997 offentliggjorde Polen en nationell integrationsstrategi som innehåller riktlinjer för förberedelserna inför en anslutning till EU. I strategin anges ett antal centrala politikområden inför anslutningen och i synnerhet några sektorer inom vilka Polen anser att landet behöver övergångsperioder innan gemenskapens regelverk kan tillämpas fullständigt.

Strategin inför anslutningen

Genomförande av Europaavtalet och vitboken

De institutionella ramarna för Europaavtalet har trätt i funktion. Associeringsrådet har sammanträtt fyra gånger. Associeringskommittén och ett antal underkommittéer och arbetsgrupper för olika sektorer har också samlats regelbundet. Ett parlamentsutskott har sammanträtt sju gånger för att skapa kontakter mellan europeiska och polska

parlamentsledamöter. Man överväger aktivt att inrätta en gemensam kommitté för att behandla frågor inom Ekonomiska och sociala kommitténs ansvarsområde.

Verksamheten inom ramen för Europaavtalet är intensiv inom alla samarbetsområden på grund av handelsflödenas volym och i och med att ministerierna blir allt bättre insatta i kraven beträffande handel, ekonomi och tillnäring. I avvaktan på att ett tilläggsprotokoll (som har paraferats) skall antas har autonoma åtgärder antagits beträffande jordbruks-, textil- och fiskeriprodukter för att anpassa Europaavtalet till utvidgningen av unionen och till resultaten av Uruguayrundan. Tillämpningsföreskrifter gällande företag och statligt stöd har beretts. Ett nytt protokoll om ursprungsregler kommer att göra det möjligt att kumulera ursprung inom hela Europa.

Det har uppstått ett antal svårigheter i samband med genomförandet av handelsbestämmelserna, särskilt i fråga om polska tilläggsavgifter på import, certifiering, omstrukturering av stålindustrin, åtgärder inom motorfordonssektorn och inom oljesektorn samt exportbegränsningar för hudar och skinn. Trots dessa problems känsliga och sammansatta natur har de redan kunnat lösas, eller också är en lösning på väg att hittas. Frågan om hudar och skinn hänsköts till tvistlösningsförfarandet, men den kunde lösas innan skiljedomsförfarandet formellt hann inledas.

I kommissionens vitboken den inre marknaden från 1995 anges den lagstiftning som kandidatländerna bör införliva och genomföra för att tillämpa gemenskapens regelverk samt fastställs de element som är avgörande för genomförandet av den inre marknaden (fas I-åtgärder) och som bör uppmärksammas i första hand. Polen har fäst stor vikt vid detta arbete. Varje ministerium har anmodats att inrätta en EU-integrationsenhet, 29 arbetsgrupper har inrättats för genomförandearbetet inför anslutningen och Polen offentliggjorde 1996 en serie med juridiska analyser i vilka landets väg till tillnäring anges i grova drag.

Årliga tillnäringensprogram har utarbetats sedan 1994, och en första tidsplan för åtgärder i samband med vitboken lades fram för kommissionen 1996. Framsteg har gjorts vad gäller jordbruk, transport, bankväsende, värdepapper, indirekt beskattning och punktskatter.

Europaavtalet genomförs till största delen i enlighet med de förfaranden och den tidsplan som anges i avtalet. Polen intar en realistisk, öppen och konstruktiv attityd när det gäller att lösa de problem som uppstår och visar medvetenhet om riskerna med protektionism och vikten av att angripa svårigheter genom förhandlingar.

Den strukturerade dialogen

Polen har deltagit i den strukturerade dialogen och prioriterat denna i sin utrikespolitik. Polen har lämnat in bakgrundsdokument till ett antal möten inom ramen för den strukturerade dialogen och har kommit med förslag för att förbättra dialogen och säkerställa kontinuiteten genom en snävare inriktning på anslutningsrelaterade teman. Inom ramen för den strukturerade dialogen har Polen spelat en viktig roll i arbetet för att återskapa stabilitet i det tidigare Jugoslavien.

Phare

Polens tilldelning för 1996 uppgick till 203 miljoner ecu och sammanlagt för 1990–1996 till nära 1,4 miljarder ecu. De viktigaste sektorerna är jordbruk, omstrukturering och privatisering, finans- och bankväsende, infrastruktur, sociala program och miljön. För gränsöverskridande program har det inom Phare anslagits sammanlagt 165 miljoner ecu till

stöd för projekt gällande transport, miljö, allmännyttiga verk och ekonomisk utveckling i områden som gränsar till Tyskland, Danmark, Sverige och Finland.

I början hade Polen svårigheter med genomförandet av Phare på grund av organisatoriska problem inom de ansvariga ministerierna och brist på genomförandemetoder. Genomförandet förbättrades dock avsevärt under 1995 och 1996, och i april 1997 hade 75 % av kontrakten tilldelats.

Deltagande i gemenskapens program

Polen deltagande i gemenskapens program grundar sig på ett tilläggsprotokoll till Europaavtalet. Polen avses börja delta i programmen Leonardo, Socrates och Ungdom för Europa från och med 1997.

Handelsförbindelser

Polen är unionens sjunde största handelspartner. Sedan 1989 har exporten från EU till Polen ökat med över 300 % och uppgick 1995 till 15 miljarder ecu. EU:s import från Polen ökade med mer än 200 % under samma tid och uppgick 1995 till 12,2 miljarder ecu. EU hade 1995 ett överskott i handelsbalansen på 2,8 miljarder ecu. Maskiner och elvaror utgjorde största delen av EU:s export med 27 % av den sammanlagda volymen. Polens viktigaste exportartikel till EU var oädla metaller, vilka utgjorde 17 % av den sammanlagda volymen. Polens negativa handelsbalans gentemot EU återspeglar landets behov av ny utrustning.

Under 1995 gick 70 % av Polens export till EU, och 65 % av landets import kom från EU. Efter en inledande period av nedgång har Polens handel med de centraleuropeiska grannländerna återhämtat sig, och 1995 utgjorde den över 17 % av exporten och 15 % av importen. Handeln med Ryssland svarade för nära 6 % av exporten och 7 % av importen 1995, och det finns tecken som tyder på att Polen kan komma att upprätta en frihandelsordning med Ryssland så snart Ryssland har gått med i WTO.

Allmän bedömning

Sedan 1989 har Polen aktivt fört en politik som går ut på att stärka förbindelserna med EU på alla områden. Europaavtalet har genomförts effektivt inom de flesta sektorer. Polen har gjort avsevärda ansträngningar för att tillnärma landets lagstiftning. De bilaterala handelsproblemen har haft en tendens att överskugga den allmänna uppfattningen om det bilaterala förhållandet. De flesta av dessa problem har dock fått en lösning.

B. KRITERIER FÖR MEDLEMSKAP

1. Politiska kriterier

Vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn fastställdes ett antal "politiska" kriterier för de central- och östeuropeiska kandidatländernas anslutning: länderna skall ha "stabila institutioner som utgör en garanti för demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter".

För att kunna utföra den begärda bedömningen har Europeiska kommissionen använt sig av ett flertal informationskällor: de polska myndigheternas svar på det frågeformulär som kommissionen skickade ut i april 1996, uppföljning av bilaterala möten, analyser från medlemsstaternas ambassader och kommissionens delegation, bedömningar som gjorts av internationella organisationer (särskilt Europarådet och OSSE), rapporter från icke-statliga organisationer osv.

I denna analys görs en systematisk undersökning av de viktigaste aspekterna av statsmakternas organisation och sätt att fungera och av mekanismerna för skydd av de grundläggande rättigheterna. Analysen är inte enbart en rent formell beskrivning utan ett försök att bedöma hur demokratin och rättsstaten i själva verket fungerar.

Denna bedömning avser situationen i juni 1997. Det görs ingen grundlig genomgång av förändringar som kan ha inträffat efter kommunistregimens fall eller förändringar som eventuellt aviserats för framtiden, även om avsikten att reformera en viss sektor oftast har tagits i beaktande vid bedömningen. Läget inom förvaltningen nämns bara kort här och utvecklas vidare i kapitel 4.

1.1 Demokrati och rättsstat

Författningen från 1952 har ändrats vid flera tillfällen, och i oktober 1992 gjordes en revidering för att Polen skulle kunna övergå till parlamentarisk demokrati. En ny författning antogs i maj 1997 genom folkomröstning. Nedanstående analys av institutionell praxis bygger dock på tillämpning av den tidigare författningstexten, eftersom den nya författningen ännu inte hade trätt i kraft när analysen gjordes. Denna omständighet inverkar inte negativt på bedömningen så länge de ändringar som antogs i maj 1997 inte påverkar den tidigare institutionella jämvikten i grunden. De polska institutionerna har alltså hittills fungerat normalt och de olika myndigheterna respekterar kompetensfördelningen och samarbetar sinsemellan.

Parlamentets och den lagstiftande maktens organisation

Parlamentet består av två kamrar, sejmen med 460 ledamöter som väljs genom proportionella val antingen nationellt eller inom regionala valkretsar (med en småpartispärr på 5 %) och senaten med 100 ledamöter som väljs genom majoritetsval inom vojvodskapen. Det finns en klausul genom vilken minoriteters representation i Sejmen säkras i och med att deras listor inte omfattas av femprocentsspärren. Således har den tyska minoriteten sedan 1993 fyra representanter i parlamentet.

Enligt artikel 98 i den nya författningen kan de två kamrarna upplösas genom beslut i Sejmen med 2/3 majoritet. Presidenten kan också upplösa parlamentet om det inte kan

godkänna bildandet av en ny regering eller om det inte antar budgeten inom den föreskrivna tiden på fyra månader.

Parlamentsledamöterna åtnjuter sedvanlig immunitet. Denna kan endast upphävas med 2/3 majoritet. Oppositionens roll och deltagande i institutionernas verksamhet erkänns, även om den vid olika tillfällen har kritiserat sitt begränsade tillträde till medierna. Kamrarna kan upprätta parlamentariska undersökningskommissioner i vilka de olika gruppernas representation står i proportion till deras storlek i den berörda kammaren.

Flerpartisystemet är mycket väl förankrat i Polen, som har nära 400 registrerade grupperingar varav ca 150 ställde upp kandidater i de senaste parlamentsvalen 1993. Det står var och en fritt att tillhöra ett parti, med undantag för höga tjänstemän. Partierna får finansiellt stöd ur statsbudgeten endast för sina valkampanjer.

Den lagstiftande makten tillkommer parlamentet, och sejmen har sista ordet över senaten i lagstiftnings- och budgetfrågor. Båda kamrarna har initiativrätt, liksom också presidenten, regeringen och 100 000 medborgare. Makten att genom förordning meddela föreskrifter utövas endast i syfte att tillämpa lagar eller i frågor som blivit föremål för delegering i lag. Presidenten har vetorätt mot de lagar som antas genom omröstning i parlamentet, och parlamentet kan avvisa presidentens veto med 2/3 majoritet. Genom den nya författningen från 1997 ändras denna majoritet till 3/5.

Folkomröstningar kan hållas antingen på initiativ av sejmen eller på initiativ av presidenten efter senatens godkännande. De kan gälla frågor "av särskild betydelse för staten" (artikel 125.1 i den nya författningen), särskilt ratificeringen av ett internationellt avtal eller budgetlagstiftningen.

Bedömning av hur parlamentet fungerar

Parlamentsvalen 1991 och 1993 samt presidentvalen 1995 var fria och rättvisa. De ledde till att parlamentets sammansättning ändrades 1993 (se bilagan för en beskrivning av resultaten från de senaste parlamentsvalen) och till att en ny president valdes 1995. Maktskiftet gick bägge gångerna korrekt till.

Parlamentet fungerar på ett tillfredsställande sätt. Dess behörighet respekteras och oppositionen deltar på normalt vis i dess arbete.

Den verkställande maktens organisation

Republikens president väljs för en period på 5 år genom allmänna och direkta majoritetsval i två omgångar. Presidenten spelar en viktig roll i institutionernas verksamhet och i landets politiska liv.

Presidenten utnämner premiärministern som bildar regering, vars medlemmar likaså utnämns av presidenten. Premiärministern måste tidigare ha presidentens förhandsgodkännande för att utse utrikes-, försvars- och inrikesministrarna, men denna skyldighet har avskaffats i 1997 års författning. Regeringen är ansvarig inför sejmen och ministrarna är också individuellt ansvariga inför den.

Polen har nyligen antagit en "utrensningsslag" som skall tillämpas på alla verkställande myndigheter. De högsta ansvariga inom politik och förvaltning skall härefter vara tvungna att avlägga ed på att de inte arbetat för säkerhetstjänsten mellan 1944 och 1990. Dessa

förklaringar skall göras under överinseende av en specialdomstol underställd högsta domstolen, som skall kontrollera förklaringarnas riktighet bl.a. med hjälp av säkerhetstjänstens arkiv. En förklaring i vilken en person erkänner att han arbetat för säkerhetstjänsten skall inte automatiskt hindra honom från att inneha den berörda posten. Däremot skall en falsk förklaring medföra att personen i fråga utestängs från de funktioner som anges i lagen under en tioårsperiod.

Den statliga förvaltningen är uppdelad i 49 län eller vojvodskap, inom vilka landshövdingen (vojvod) representerar de centrala myndigheterna i distriktet.

Det finns lokalförvaltningar på två nivåer: kommunerna (2468) med fullmäktige som utses genom allmänna och direkta val vart fjärde år, och regionalförsamlingarna i vojvodskapen (49) vars medlemmar utses av kommunalfullmäktige. Regionalförsamlingarna har mycket begränsad makt och har ingen egen budget. Kommunalfullmäktige har omfattande befogenheter men befinner sig ekonomiskt i en beroendeställning i och med att 85 % av deras finansiella resurser härrör från stasbudgeten.

Polen har sedan juli 1996 allmänna regler om ämbetsmäns ställning och ansvar. I artikel 51 i den nya författningen från 1997 erkänns medborgarnas rätt att få tillgång till administrativa dokument som berör dem.

Armén, polisen och säkerhetstjänsten står under civil kontroll. Vad gäller armén har de civila myndigheterna ibland stött på svårigheter. Polisen saknar fortfarande tillräckliga medel för att effektivt kunna bekämpa den tilltagande kriminaliteten och den organiserade brottsligheten.

Bedömning av hur den verkställande makten fungerar

De centrala statliga institutionerna fungerar normalt.

De lokala förvaltningsenheterna har fortfarande problem med att hävda sitt självstyre, särskilt på det finansiella planet, varför detta bör utvecklas ytterligare. Planerna på att införa en mellannivå för decentraliserad förvaltning mellan kommunerna och vojvodskapen (s.k. powiats) debatteras sedan flera år intensivt i Polen.

Trots att allmänna regler om ämbetsmäns ställning och ansvar antogs i juli 1996 brottas Polen fortfarande med svårigheter när det gäller att införa ett befordringssystem. Det är fortfarande vanligt att kontraktsanställda rekryteras på politiska grunder, vilket inverkar menligt på etablerandet av en viss kontinuitet i förvaltningens verksamhet. Korruptionen förblir ett problem även om myndigheterna har vidtagit åtgärder på detta område, särskilt genom antagandet av detaljerad lagstiftning om offentlig upphandling 1995.

Säkerhetstjänsten har endast gradvis underordnats civil auktoritet och kontroll, och detta särskilt tack vare parlamentets mycket vaksamma hållning i frågan.

Den dömande maktens organisation

Det polska rättsväsendets oberoende ställning i förhållande till andra organ verkar vara garanterad. Domarna utnämns av presidenten på förslag av ett nationellt domarråd, ett kollegialt organ som inrättades 1989 och vars 24 medlemmar till största delen är domare som utnämns av den domstol de tillhör. Presidenten kan alltså blockera en utnämning som rådet föreslagit (vilket han hittills aldrig gjort), men han kan inte utnämna en domare som

inte föreslagits av rådet. Befordringar sker enligt samma förfarande, och domarrådet är ensamt behörigt i omplaceringsfrågor. Domarrådet utnämner också domarna i högsta domstolen.

En riksrett vars medlemmar väljs av sejmen prövar åtal mot personer med "högsta ansvar" inom statsapparaten.

Åklagarmyndigheten är underställd justitieministern, som har titeln riksåklagare och utnämner åklagarna.

Förvaltningsbeslut omfattas av en "kodex för de administrativa förfarandena" och kan överklagas hos förvaltningsöverdomstolen, vars avgöranden kan överklagas hos högsta domstolens avdelning för förvaltningsfrågor. Denna har under de senaste åren utvecklat en rättspraxis som i hög grad beskyddar medborgarna. Vidare finns en högsta revisionskammare som har hand om den administrativa och finansiella övervakningen av alla regeringsorgan och statsfinansierade organ samt lokalförvaltningarna. Mål där revisionskammarens ingripande är berättigat kan anhängiggöras av presidenten, sejmen eller premiärministern eller tas upp av revisionskammaren på eget initiativ.

Polen har en justitieombudsman som utses för en fyraårsperiod av sejmen med senatens samtycke. Han prövar klagomål från allmänheten och kan hänskjuta ärenden till författningsdomstolen.

Författningsdomstolen sörjer för att lagar och andra föreskrifter överensstämmer med författningen. Den kan också ge en juridiskt bindande tolkning av vilken bestämmelse som helst i lagstiftningen. Dess medlemmar utses av sejmen för en mandatperiod på 9 år som inte kan förlängas.

Bedömning av hur den dömande makten fungerar

De största problemen för det polska rättsväsendet verkar vara den långa handläggningstiden, särskilt i civil- och handelsrättsliga ärenden, och svårigheterna att verkställa domstolsavgöranden. Domarnas relativt låga ersättningsnivå gör dessutom att många av dem söker sig till den privata sektorn, vilket ytterligare minskar den dömande maktens effektivitet.

Innan den nya författningen från 1997 trädde i kraft föreföll författningsdomstolens befogenheter vara ytterst begränsade så till vida att medborgarna och domstolarna inte kunde väcka talan och att det var möjligt att förbigå dess avgöranden avseende lagar om 2/3 av ledamöterna i sejmen så beslutade. I den nya författningen upphävs dessa två begränsningar (bestämmelsen om upphävande av sejmens rätt att frångå författningsdomstolens beslut träder dock i kraft först om två år).

1.2 Mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter

Polen har infört inhemsk lagstiftning för att säkerställa att mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter respekteras. Dessa rättigheter skyddas också genom internationella konventioner, främst Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, samt de viktigaste tilläggsprotokollen till denna konvention. Denna konvention med protokoll tillhör gemenskapens regelverk enligt artikel F i Fördraget om Europeiska unionen; varje stat som önskar ansluta sig till Europeiska unionen måste först ha ratificerat dessa överenskommelser.

Polen har varit medlem av Europarådet sedan november 1991 och ratificerade i januari 1993 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt mellan maj 1993 och oktober 1994 de flesta av tilläggsprotokollen (med undantag för protokoll nr 6, 7 och 11). Polen ger också enskilda rätt att vända sig till Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna om de anser att deras rättigheter enligt konventionen har kränkts.

Polen har ratificerat konventionen mot tortyr, men har endast undertecknat ramkonventionen om minoriteters rättigheter och Europeiska sociala stadgan (och då enbart de delar av denna som är förenliga med polsk lagstiftning). Landet har ratificerat alla de viktigare FN-konventionerna om mänskliga rättigheter.

Enligt artikel 91 i den nya författningen är ett vederbörligen ratificerat fördrag direkt tillämpligt i den inhemska lagstiftningen och har företräde framför en lag med motstridigt innehåll.

Medborgerliga och politiska rättigheter

I Polen förefaller medborgarna i hög grad vara garanterade tillgång till domstolsprövning. Det finns ett rättshjälpssystem som garanterar att alla har tillgång till ett rättegångsombud i domstolsförfaranden. Det bör dock påpekas att disciplinära åtgärder som vidtas mot militärer, tjänstemän och medicinsk personal för tillfället inte kan överklagas.

Dödsstraffet håller på att avskaffas. Den nya brottsbalken, som antogs av sejmen vid en sista behandling den 6 juni 1997, innebär att dödsstraffet avskaffas i Polen.

Rätten till skydd mot godtycklig arrestering verkar vara garanterad i och med en reform i augusti 1996 enligt vilken ett anhållande får vara i högst 48 timmar och inte får förlängas annat än genom en domares ingripande. Den anhållne kan dock inte anlita en advokat så länge åklagaren inte har fastslagit anklagelserna mot honom. Häktningstiden är begränsad till högst två år.

Alla medborgare över 18 år har rösträtt.

Polen har föreningsfrihet. Föreningar kan fritt bildas, och högsta domstolen erinrade 1993 om att föreningarnas skyldighet att låta registrera sig hos en domstol är en formalitet som inte ger domstolen rätt att pröva registreringsansökan. Föreningssektorn är mycket dynamisk (det finns för närvarande nästan 17 000 registrerade icke-statliga organisationer) trots föreningarnas ekonomiska svårigheter som gör dem tämligen beroende av stöd från offentliga organ eller internationella organisationer. Dessutom erkänner den polska skattelagstiftningen inte uttryckligen begreppet ideell organisation och skattelättnaderna för dessa är begränsade.

Mötesfriheten är garanterad.

Yttrandefriheten i Polen är garanterad, men vissa problem kvarstår. För det första omfattas journalister fortfarande av artikel 270 i brottsbalken som förbjuder förtal och förolämpning av statliga myndigheter, för vilket straffet kan vara upp till 8 års fängelse. Inte heller skyddet av journalisternas informationskällor verkar vara tillräckligt säkert, vilket visas av de husrannsakingar som åklagarmyndigheten vid flera tillfällen låtit göra hos journalister som undersökt "känsliga frågor". Högsta domstolen beslut från 1995 att journalisterna är skyldiga att avslöja sina källor på begäran av en domstol eller en åklagare ger också

anledning till oro. Det bör dock noteras att sejmen håller på att anta en lagändring som säkrar journalisternas tystnadsplikt.

Vad televisionen beträffar fortsätter de statliga televisionskanalerna att spela en viktig roll i Polen (2 rikstäckande kanaler och 11 lokala stationer) även om privata kanaler utvecklats mycket snabbt (4 privata kanaler varav 2 nationella, 4 kanaler på kabelnätet och 10 satellitkanaler) främst på grund av de ekonomiska resurser dessa förfogar över. Statsmakterna har fortfarande ett stort inflytande över televisionskanalerna, men allmänt taget är yttrandefriheten garanterad.

Äganderätten är i dag skyddad och expropriation får ske endast om det är i det allmännas intresse och då mot skälig ersättning som utgår i förskott. Frågan om ersättning till personer som berövades sin egendom av nazisterna eller kommunisterna är fortfarande inte löst. Däremot godkände regeringen 1997 en lag enligt vilken det judiska samfundets egendom som bortfördes av nazisterna skall återbördas till judarna, medan det ännu inte finns några bestämmelser om att privatpersoners egendom skall återbördas. På grund av en rad administrativa problem är det ännu inte möjligt att upprätta ett fastighetsregister med aktuella och sammanhängande uppgifter.

Respekten för privatlivet och skyddet av hemfriden stöter fortfarande på vissa svårigheter. För husrannsakan krävs normalt ett beslut, men det händer fortfarande att polisen frångår detta formella krav med åberopande av sakens brådskande natur. Vidare kan vissa beslut om telefonavlyssning fattas av åklagarmyndigheten eller inrikesministern utan att kontrolleras av en domare, trots att det enligt lagen om rättegångar i brottmål krävs ett förhandsbeslut av domstol innan sådan övervakning kan ske. Den lag om skattekontroll som antogs i november 1996 gör det möjligt för skattemyndigheten att begära information från bankerna om deras kunders konton utan något som helst föregående rättsligt förfarande.

Situationen för asylsökande är tillfredsställande sedan Polen 1992 ratificerade Genèvekonventionen från 1951 och införde de nödvändiga nationella förfarandena för konventionens tillämpning. Det största problemet utgörs av de långa handläggningstiderna för ansökningar om flyktingstatus, vilka i genomsnitt omfattar ett år fastän de i den polska lagstiftningen begränsas till 2 månader.

Inga fall av omänsklig eller förnedrande behandling tycks ha noterats i Polen.

Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter

Rätten till existensminimum är tryggad genom författningen.

Rätten till hälsa bekräftas i den nya författningen från 1997, som också innehåller bestämmelser om skydd av personer med funktionsnedsättning och av medellösa familjer.

Polen har facklig frihet, med den enda begränsningen att högre tjänstemän inte har rätt att vara fackligt anslutna. Det finns i dag 318 registrerade fackföreningar i Polen.

Strejkrätten erkänns genom en lag från 1991, utom i fråga om för befolkningen "livsnödvändiga funktioner". På 1990-talet har antalet strejker totalt sett minskat avsevärt jämfört med åren innan.

Utbildnings- och religionsfrihet garanteras också. Vad gäller den senare ägnar de polska myndigheterna allt större ansträngningar åt att bekämpa uttryck för antisemitism, som

kommit till synes vid ett flertal tillfällen i samband med valkampanjer där "utländska" (dvs. judiska eller påstått judiska) kandidater har smutskastats. Rättsliga åtgärder som vidtagits mot personer som gjort antisemitiska uttalanden visar de polska myndigheternas beslutsamhet i denna fråga. I den nya författningen från 1997 bekräftas religionsfriheten och den polska statens neutralitet i förhållande till de olika trosriktningarna.

Minoriteters rättigheter och skydd

Olika minoriteter utgör en mycket liten del av Polens befolkning (ca 1,3 %) och består huvudsakligen av tyskar (400 000), ukrainare (300 000) och vitryssar (250 000). Zigenarna (romerna) är ungefär 40 000 till antalet.

I artikel 35 i författningen garanteras minoriteterna rätt att bevara och utveckla sitt språk, sin kulturella identitet och sina traditioner samt rätt till sina egna kulturella, religiösa och pedagogiska institutioner. Dessutom omfattas minoriteterna av särskilda valregler som gör det möjligt för deras representanter att bli valda till sejmen med färre röster än vad som annars krävs. Vid de senaste valen 1993 valdes fyra representanter för den tyska minoriteten in tack vare denna bestämmelse.

Minoriteterna har inga särskilda svårigheter i Polen.

Vad gäller utbildningsfrågor har Polen försökt utveckla undervisningen i minoritetsspråk i de allmänna läroanstalterna. Bristen på ekonomiska resurser, vilka blev ännu knappare 1996 då kommunerna övertog ansvaret för skolornas verksamhet, utgör dock ett hinder för framsteg på detta område.

Zigenarna (romerna), som inte är särskilt många i Polen, drabbas ibland av våldshandlingar och diskriminering. Dessutom är deras sociala situation (arbetslöshet, boendeförhållanden, utbildningsnivå, hälsa) oftast svår, och sociologiska aspekter paras med ett otillräckligt hänsynstagande till deras egenart från myndigheternas sida.

1.3 Allmän bedömning

Polens politiska institutioner fungerar normalt och på ett stabilt sätt. De respekterar gränserna för sina befogenheter och samarbetar med varandra. Parlamentsvalen 1991 och 1993 samt presidentvalen 1995 var fria och rättvisa. Valen 1993 och 1995 ledde till maktskifte, vilket genomfördes korrekt. Oppositionens deltar på normalt vis i institutionernas arbete. Arbetet med att förbättra det sätt på vilket rättsväsendet fungerar och att intensifiera kampen mot korruption måste fortsätta i oförminskad takt.

Det finns inga större problem vad beträffar respekten för de grundläggande rättigheterna. Pressfriheten är dock i viss mån begränsad. Särskild uppmärksamhet kommer att behöva ägnas det sätt på vilket en ny lag som begränsar vissa gruppers tillträde till anställning i förvaltningen tillämpas. Polen bör slutföra förfarandena för att kompensera dem som berövades sin egendom av nazisterna eller kommunisterna.

Polen uppvisar en demokratisk stats kännetecken, med stabila institutioner som garanterar rättsstatliga principer och de mänskliga rättigheterna samt respekten för och skyddet av minoriteter.

2. Ekonomiska kriterier

Vid bedömningen av Polens ekonomiska situation och framtidsutsikter utgår kommissionen särskilt från Europeiska rådets slutsatser från mötet i Köpenhamn i juni 1993, i vilka det anges att ett medlemskap i unionen förutsätter att "det finns en fungerande marknadsekonomi samt förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen".

I denna del av yttrandet ges således en kortfattad översikt över den ekonomiska situationen och bakgrunden och därefter en genomgång av Polens framsteg i fråga om de viktigaste inslagen i den ekonomiska övergången (liberalisering av pris- och handelssystemet, stabilisering av ekonomin, strukturomvandling, reform av den finansiella sektorn) samt av landets ekonomiska och sociala utveckling. Slutligen ges en allmän bedömning av landets situation i förhållande till de kriterier som fastlagts av Europeiska rådet och en genomgång av framtidsutsikter och prioriteringar för det fortsatta reformarbetet.

2.1 Den ekonomiska situationen

Bakgrund

Polen, med en befolkning på 38,6 miljoner, har en bruttonationalprodukt (BNP) som uppgår till 200 miljarder ecu (uttryckt i köpkraftsparitet). Landets befolkning motsvarar 11 % av unionens befolkning, medan ekonomin endast motsvarar omkring 3 % av unionens ekonomi. Landets BNP per capita är cirka 31 % av unionens genomsnitt, sett till köpkraften. En genomsnittlig månadslön är uppskattningsvis 250 ecu.

Polen gick med i OECD år 1996, som tredje centraleuropeiska land efter Ungern och Tjeckien. 1995 blev Polen medlem av WTO, efter att redan 1967 ha anslutit sig till GATT. Polen var en grundande medlem i det centraleuropeiska frihandelsavtalet (CEFTA).

Framsteg i den ekonomiska övergången

När Polen i januari 1990 påbörjade sin "chockterapi" hade landet genomlevt en tioårsperiod av ständigt ökande politiska och sociala problem, under vilken det hade misslyckats med att råda bot på pågående och forna missförhållanden. Under 1980 ledde stigande matpriser till en rad strejker där Solidaritetsrörelsen var drivande. Polen ställde in sina betalningar av internationella skulder. De militära myndigheterna försökte förgäves att återställa någon form av ekonomisk ordning och mot slutet av 1980-talet stod det klart att den polska ekonomin var på väg att kollapsa. Eftersom Polen under en period av tio år inte kunnat betala räntor och amorteringar på sin utlandsskuld, som var en av de största i världen, kunde landet inte längre låna utomlands. Väst införde ekonomiska sanktioner och krävde att undantagstillståndet och bannlysningen av Solidaritet skulle hävas. Den statskontrollerade delen av ekonomin stagnerade fullständigt och det uppstod akut brist på varor, även basvaror. Mot slutet av tioårsperioden var inflationstakten på väg att bli extremt hög.

Den ursprungliga plan enligt vilken Polens ekonomiska övergång inleddes (Balcerowicz-planen) var drastisk och omfattande och detta till trots påverkades genomförandet av planen inte negativt i någon större omfattning trots ett flertal regeringsskiften. I efterhand, och i jämförelse med vad som hände i andra ekonomier som övergick till marknadsekonomi, kan sägas att produktionsnedgången i Polen var ganska begränsad och landet var först med att märka av återhämtningstendenserna. Under 1992 började den polska ekonomin växa till,

1995 var produktionsvolymen tillbaka på samma nivå som före övergången och ekonomin är fortfarande stadd i stark tillväxt. I november 1996 blev Polen medlem av OECD. Det splittrade markägandet är ett problem för omstruktureringen av jordbruket. Vissa förbättringar av det rättsliga ramverket har gjorts för att förenkla transaktioner med odlingsjord och för att övervinna några av de praktiska konsekvenserna av det splittrade markägandet, bland annat genom att informella hyres- och arrendeavtal har tillåtits.

Det faktum att en del av ekonomin, särskilt inom jordbruket, även under kommunismen, var i privata händer är till fördel för den polska ekonomin. När förändringen stundade 1989 var cirka en tredjedel av arbetskraften anställd inom den privata sektorn och producerade en fjärdedel av bruttonationalprodukten. Detta är en av förklaringarna till varför verksamheten i den privata sektorn expanderade så snabbt efter kommunismens fall. Antalet privata företag har ökat avsevärt. Detta beror i större utsträckning på att det etablerats nya företag än på formell privatisering av statliga tillgångar. Nästan 65 % av arbetskraften arbetar nu inom den privata sektorn, som för närvarande står för 60 % av BNP, framför allt i mindre företag. Mer än 95 % av de privata företagen är företag med fem eller färre anställda. Det sammanlagda antalet privata företag är redan tre gånger så stort som antalet statliga företag och tillväxten i den privata sektorn är till övervägande del ansvarig för uppsvinget för export och investeringar.

Utländska direktinvesteringar

Trots att den polska chockterapi-metoden rönste stor uppskattning internationellt kom de utländska direktinvesteringarna igång långsamt i början av övergångsperioden. Inflödet av utländska direktinvesteringar har börjat ta god fart sedan 1994. År 1996 var inflödet cirka 1,8 % av BNP. Det ackumulerade inflödet av utländska direktinvesteringar sedan 1989 nådde en nivå av 4 miljarder ecu (källa: EBRD), vilket motsvarar drygt 100 ecu per invånare (den polska statliga byrån för utländska direktinvesteringar (PAIZ), meddelar att inflödet av utländska direktinvesteringar för endast 1996 har nått en nivå av mer än 4,0 miljarder ecu. PAIZ uppskattar att det ackumulerade inflödet av utländska direktinvesteringar sedan 1990 uppgår till 11 miljarder ecu). Utöver att den inhemska efterfrågan har stor potential - Polen har områdets största inhemska marknad sett till folkmängden - är närheten till den tyska marknaden ett viktigt argument för utländska direktinvesteringar.

Ekonomisk struktur

Sedan 1989 har **jordbrukets** andel av Polens BNP minskat avsevärt. Jordbrukets andel av det sammanlagda bruttofördlingsvärdet är nu mindre än 8 %. Icke desto mindre tyder jordbrukets mycket högre andel vad gäller sysselsättningen på att omstruktureringen av jordbruket just har börjat. Denna nödvändiga anpassning får viktiga konsekvenser för ekonomin som helhet. Under den ekonomiska övergången utgör sysselsättningen i jordbrukssektorn en buffert. Idag är mer än 4 miljoner arbetstagare - en fjärdedel av arbetskraften - fortfarande, på ett eller annat sätt, beroende av inkomster från jordbruket. För vissa är detta inte den enda inkomstkällan. En stor del av det statliga stödet till befolkningen på landsbygden utgörs av bidrag för social trygghet från KRUS-fonden. I en situation där arbetslösheten ligger på en fortsatt hög nivå och de huvudsakliga incitamenten till ekonomisk tillväxt utgörs av förbättringar av produktiviteten, är det svårt för en lantbruksarbetare att i jordbruksområden finna arbete i andra sektorer.

Skillnaden mellan jordbrukets bidrag till BNP och dess andel av den sammanlagda sysselsättningen tyder på att produktiviteten är mycket lägre hos jordbruksarbetarna än hos

arbetskraften i ekonomin som helhet. Jordbruksproduktionen är ofta småskalig och lider brist på teknik. Andelen odlingsjord per jordbruk är 6,7 hektar, men detta genomsnitt säger ingenting om att det finns en klyfta mellan ett stabilt antal små jordbruk och ett växande antal enheter på mer än 15 hektar. Om de f.d. statsägda jordbruken tas med i beräkningen innebär det att 50 % av odlingsjorden odlas av de större jordbruken. Dessa finns huvudsakligen i norra Polen, där den genomsnittliga gården har mer än 15 hektar. I sydöstra Polen har det genomsnittliga jordbruket 4,5 hektar. Utsikterna för den omedelbara framtiden, vad gäller omstrukturering av jordbruk, är inte så goda. Medan antalet personer som är anställda inom jordbruket har ökat under de senaste åren, genererar endast mellan 15 % och 20 % av jordbruken tillräckliga egna finansiella resurser för att kunna investera i en utvidgning av det egna jordbruket.

Priserna för de flesta jordbruksprodukterna i Polen är avsevärt mycket lägre än priserna i EU. De snäva marginalerna mellan pris och produktionskostnad orsakade sjunkande produktion under de tidiga övergångsåren, när subventionerna till jordbruket i stor utsträckning togs bort. År 1993 vändes Polens allmänna handelsöverskott vad gäller jordbruksprodukter till ett underskott, trots att det fanns ett avsevärt överskott i handelsbalansen gentemot Östeuropa. Den huvudsakliga orsaken till att handelsunderskottet gentemot väst kvarstod vad gäller jordbruksprodukter står att finna i varornas kvalitet. Det skulle krävas stora investeringar i infrastrukturen och en radikal modernisering av jordbruket för att förbättra kvaliteten och förverkliga de potentiella produktivitetsvinster.

Byrån för jordbruksmarknaden (ARR) inrättades av Polens regering 1990 för uppgiften att stabilisera jordbruks- och livsmedelsmarknaderna och värna om jordbrukarnas inkomster, delvis med en inriktning mot den gemensamma jordbrukspolitiken. Kostnadsandelen för livsmedel i konsumtionen är hög. ARR tillämpar ett system med minimipriser för mjölk, vete och spannmål, men prisstabilitet har inte kunnat uppnås genom statlig intervention. Den andel av konsumtionen som utgörs av livsmedels- och jordbruksprodukter kan vara sjunkande på grund av att hushållen ändrar sitt konsumtionsmönster när de får högre inkomster, men konsumtionen rör sig emellertid mot importvaror av hög kvalitet.

Industrin, som står för mer än 30 % av den inhemska produktionsvolymen och för cirka 25 % av den sammanlagda sysselsättningen, är mycket dynamisk och har varit den drivande kraften bakom återhämtningen. Tillverkningssektorn har upplevt en stark produktionstillväxt. Mellan 1994 och 1996 ökade produktionsvolymen inom tillverkningssektorn med nästan 10 % per år, medan sysselsättningen låg kvar på en mer eller mindre konstant nivå. I januari 1997 hade livsmedelsindustrin, som står för en fjärdedel av tillverkningsindustrins totala produktion, en produktionsvolym som var 25 % högre än det månatliga genomsnittet för 1994. De flesta andra tillverkningsindustrierna uppvisar liknande öknings av produktionsvolymen. Tillverkningen av motorfordon, som är den i särklass snabbast växande industrin, fördubblades nästan. Flera västerländska och asiatiska biltillverkare har öppnat monteringsanläggningar i landet. Tillverkningen av de flesta basvarorna har däremot minskat. En sektor som särskilt drabbats av svårigheter är kolbrytning, där priserna och lönerna har stigit snabbare än i den övriga ekonomin. Kol kommer i ökande utsträckning att ersättas av importerad naturgas, för att tillgodose ekonomins framtida behov. Det polska gasbolaget har undertecknat ett avtal på 25 år med ryska Gazprom, som på lång sikt förväntas tillgodose 40 % av Polens energibehov. Andra viktiga sektorer som är i behov av omstrukturering är stålindustrin och varvsindustrin.

Viktiga indikatorer på den ekonomiska strukturen		
<i>(alla uppgifter gäller för 1996 såvida annat inte anges)</i>		
Befolkning	<i>miljoner</i>	38,6
BNP per capita	<i>ecu (PPS) (1995)</i>	5300
<i>i % av genomsnittet för EU-15</i>	<i>% (1995)</i>	31
Jordbrukets andel av		
bruttoförädlingsvärdet	<i>% (1995)</i>	8
sysselsättningen	<i>% (1995)</i>	26,9
Bruttoutlandsskuld/BNP	<i>%</i>	32
Export av varor och tjänster/BNP (1995)	<i>%</i>	22
Akkumulerade utländska direktinvesteringar*	<i>miljarderecu</i>	4,0
	<i>ecu per capita</i>	100
*Akkumulerade utländska direktinvesteringar omräknat enligt den kurs som gällde för 1 ecu i slutet av 1996 = 1,25299 US-dollar		
Källor: Kommissionen, nationella källor, EBRD		

Tjänstesektorn har vuxit ganska snabbt. Detaljhandeln är nästan helt och hållet privatägd. Utländska företag i form av franchisingbolag har tagit sig in på den polska marknaden. Ett ökande antal utländska detaljhandelsföretag, särskilt stora livsmedelskedjor, förekommer på marknaden. Även om det i de flesta städerna finns filialer till de ledande hotellen och restaurangkedjorna, finns det plats för utveckling med tanke på den väntade tillväxten inom turism och affärsverksamhet. En annan sektor med stor potential för ekonomisk tillväxt är sektorn för finans- och banktjänster.

Polen har en stor **informell sektor**. Integrationen av denna del av ekonomin är något som getts stor uppmärksamhet i flera på varandra följande regeringsprogram. Den privata sektorns livskraftighet till trots har de skatter som tas ut från företagen minskat. Det antas att många småföretagare väntar tills de nått en hållbar vinstnivå innan de anmäler sig hos skattemyndigheterna. Andra bevis på att inte all affärsverksamhet anmäls framgår av de uppskattningar som gjorts av den icke-registrerade handeln genom kontroll av de valutabelopp som deponerats hos privata växlingskontor och som uppgick till 5,5 miljarder ecu 1996. Det tydligaste tecknet på att det finns en stor gråzon kommer från en undersökning av arbetskraften i vilken man identifierat 2,4 miljoner arbetstillfällen (nästan enbart deltidsarbeten) som inte ingår i den normala arbetsstatistiken, vilken baseras på uppgifter från registrerade företag.

Liberalisering

Prissystem

Reformprogrammet inleddes med pris- och handelsliberalisering. Sedan januari 1990 har marknaden fått bestämma huvuddelen av priserna, men en del viktiga priser kontrolleras fortfarande av staten, som priserna på energi, allmänna färdmedel, hyror, farmaceutiska produkter och alkohol. Eftersom dessa varor är viktiga i hushållens konsumtion har de stor betydelse för prisindex. 23 % av de priser som ingår i inflationsindex fastställs av staten. Som nämnts ovan omfattas jordbruksprodukter av statliga beslut om lägsta prisnivå och dessa produkter utgör också en stor del av hushållens konsumtion.

Handelspolitik

Handeln med utlandet liberaliserades i mycket stor omfattning i början av den ekonomiska övergången, men sedan dess har det skett en viss tillbakagång. De flesta tariffära och icke-tariffära handelshindren avskaffades 1990 och många av de återstående hindren har gjorts mer genomblickbara. De kvantitativa begränsningarna avseende import av jordbruksprodukter omvandlades till tullar i maj 1995. I vissa fall snarare höjdes än sänktes dock dessa tullar. Ett tydligt exempel är den extra importavgift på 6 % som infördes 1992 för alla varor. Denna har senare sänkts i etapper och regeringen tog bort den extra avgiften helt och hållet i början av 1997. Det kvarstår emellertid tvivel om huruvida staten har tillräcklig kraft att stå emot det ökande trycket på procedurmässiga och icke-tariffära skydd. Trycket är särskilt högt inom jordbrukssektorn, men det har även förekommit förseningar vad gäller sänkning av tullarna på import av stål och petrokemiska produkter, med hänvisning till omstruktureringsklausulen i Europaavtalet.

År 1991 inrättades ett exportkreditförsäkringsbolag vars uppgift är att stödja exportörer och banker som finansierar exporttransaktioner. Det ägs huvudsakligen av regeringsdepartement och statsägda banker. Direkt exportstöd i form av krediter är relativt begränsat.

Valutapolitik

Som en del av handelsliberaliseringen gjordes zlotyn konvertibel för handelstransaktioner. 1991 och 1995 uppnådde den full konvertibilitet för alla bytesbalanstransaktioner. Vissa restriktioner kvarstår beträffande kapitaltransaktioner över gränserna. Växelkursen för zlotyn fastställdes i förhållande till en valutakorg med ett fluktuationsband på +/-7 % och den centralt fastställda kursen skrivs ned varje månad med 1 %. Växelkursen styrs således av ett klart system och skrivs ned i linje med den angivna politiken, med få anpassningar *ad hoc*. Under 1995 stärktes marknadskursen, på grund av den starka balansen gentemot utlandet och den centralt fastställda kursen måste skrivas upp.

Växelkursstyrningen blev ett problemområde inom den monetära politiken under 1996 när de kortsiktiga kapitalinflödena ökade som en följd av en kombination av höga räntor och förväntningar på ytterligare revalveringar. Som svar på detta övergick den polska riksbanken från att ha haft som mål att hålla en viss räntenivå till att ha som mål att upprätthålla en viss nivå på valutareserverna. Växelkursen tilläts också att fluktuera friare inom sitt band, varigenom osäkerheten ökade, vilket inte inbjöd till spekulativa kapitalinflöden. Detta gav de monetära myndigheterna större utrymme för flexibilitet.

Stabilisering av ekonomin

Situationen inom landet

Reformen har kostat väsentliga belopp. Den snabba inflationen under 1989 och nedgången i produktionsvolym under de två följande åren följdes av reallönesänkningar och ett dramatiskt fall i investeringarna. Levnadsstandarden föll och arbetslösheten ökade kraftigt. Vidare ökade det statliga budgetunderskottet.

Viktiga ekonomiska trender		1994	1995	1996
Real BNP- tillväxt	%	5,2	7,0	6,0
Inflationstakt				
årsgenomsnitt	%	32,2	27,8	19,9
december till december	%	29,4	21,9	18,7
Arbetslöshet vid årets slut	%	14,4	13,3	12,4
	<i>ILO:s definition</i>			
Den offentliga sektorns finansiella sparande	<i>i % av BNP</i>	-2,4	-1,9	-2,6*
Bytesbalanssaldo	<i>i % av BNP</i>	-1,0	-1,9	
- inkl. icke-registrerade transaktioner			4,6	-1,0
Skuld/export	<i>i % av BNP</i>	249	192	146
Inflöde av utländska direktinvesteringar		0,6	1,1	1,8
<i>*Endast statsbudgeten</i>				
<i>Källor: Kommissionen, nationella källor, EBRD</i>				

Situationen har förbättrats från år till år. Den reala tillväxttakten vad gäller BNP har varit positiv sedan 1992. Under 1995 växte ekonomin med hela 7 % räknat i fasta priser och tillväxten tycks fortsätta mer eller mindre i denna takt. Reallönerna har varit stigande sedan 1994 och arbetslösheten började minska under 1996. I slutet av april 1997 var antalet officiellt arbetslösa 2,1 miljoner, vilket är färre än under de fem senaste åren och motsvarar mindre än 13 % av arbetskraften. Inflationen som under större delen av 1996 låg kvar på 20 % är nu tydligt på väg nedåt. I april var inflationen 15,3 %. Målet att komma ned till 13 % i slutet av 1997 är inom räckhåll. Det statliga budgetunderskottet har reducerats till just under 3 % av den nominella bruttonationalprodukten. Dessa uppgifter inbegriper statens intäkter från privatisering och avser endast den centrala statsbudgeten. Om inte systemen för social trygghet och pensioner reformeras, något som diskuteras aktivt i parlamentet, kan de sociodemografiska förändringarna på lång sikt få allvarliga konsekvenser för budgetbalansen. Statskuldens andel av den nominella bruttonationalprodukten har minskat och är nu 54 %.

Situationen gentemot utlandet

Polen är en stor och allt öppnare ekonomi. Exporten står för cirka en fjärdedel av BNP, vilket gör att den polska ekonomin är ungefär lika öppen som ekonomierna i de medlemsstater inom EU som har en ungefär lika stor folkmängd. Det officiella underskottet i handeln uppgick 1995 till 1,4 miljarder ecu. Om man räknar med den handel som inte registrerades och som beräknas ha uppgått till 6,0 miljarder ecu torde det dock ha funnits en avsevärt överskott i handelsbalansen. Sedan januari 1996 ingår uppskattningar av dessa inflöden i uppgifterna om bytesbalansen.

Det officiella underskottet i bytesbalansen ökade under 1995, inte enbart till följd av underskottet i synlig och osynlig handel, utan också beroende på att räntebetalningarna på utlandsskulden återupptogs. Underskottet i bytesbalansen steg under 1995 till 1,8 miljarder ecu jämfört med 0,8 miljarder ecu under 1994. Om man räknar med den handel som inte registrerats skulle bytesbalansen för 1995 ha visat ett överskott på 4,2 miljarder. För 1996 har överskottet blivit ett underskott på 1 miljard ecu, vilket uttryckt i procent av BNP ändock är ett ganska modest underskott. Importöverskottet har ökat från 1,4 miljarder ecu 1995 till 6,5 miljarder ecu 1996, eftersom importvolymen ökade nästan tre gånger så fort som exportvolymen. Detta motverkades dock nästan helt av den positiva handelsbalansen vad gäller oregistrerade transaktioner som minskade från 6,0 miljarder ecu 1995 till 5,7 miljarder ecu 1996. Den största andelen transaktioner som inte registreras, och som tidigare inbegreps i kapitalbalansen som privata bankers köp av utländsk valuta, tros härröra från turism och handelstransaktioner över gränsen österut som inte omfattas av någon tullstatistik. En mindre del härrör från gränshandeln med väst.

Under 1980-talet hade Polen världens fjärde största utlandsskuld och kunde inte betala sina räntor och amorteringar. Under 1991 och 1994 slöts avtal om skuldlättnader och skuldomläggning med offentliga och kommersiella kreditgivare och härigenom kunde Polen åter börja betala sina räntor och amorteringar. Ränte- och amorteringsbördan har lättat och minskar stadigt tack vare en stark exporttillväxt. Endast 10% av intäkterna från export gick 1995 till skuldåterbetalning mot 70 % (på förfallobasis) under 1991. Polen har som resultat härav åter fått tillträde till de internationella kapitalmarknaderna.

Balansen gentemot utlandet är god. Sedan slutet av 1993 har valutareserven vuxit i snabb takt tack vare stabila inflöden av utländska investeringar och portföljinvesteringar. I oktober 1996 var valutareserven nästan 14 miljarder ecu, vilket täcker mellan sex och sju månaders import.

Strukturömvandling

Utrikeshandel

Sedan övergångsperioden började har handeln åter orienterat sig mot västmarknaderna, särskilt mot unionen. Omsvängningen ägde rum mellan 1989 och 1993. Under 1994 och 1995 ledde tillväxten på de central- och östeuropeiska marknaderna till att dessa ökade sin andel av den polska handeln. Vidare började exporten till Central- och Östeuropa nyligen att växa snabbare än den polska importen från samma region. Europeiska unionen är och förblir Polens i särklass största handelspartner och tar emot två tredjedelar av exporten. Bara exporten till Tyskland står för mer en tredjedel av den sammanlagda exporten.

Arbetsmarknad

Den inledande minskningen i produktionsvolym och omstruktureringen av företag fick till följd att sysselsättningsnivån sjönk avsevärt. Arbetslösheten ökade därför från försumbara nivåer i början av 1990 till att omfatta mer än 14 % av arbetsstyrkan 1994. Arbetslösheten har ökat särskilt starkt i områden som är beroende av enstaka stora fabriker eller sektorer. År 1996 hade den officiella arbetslösheten börjat sjunka och är nu nere på en nivå av 12,4 % (april 1997). Minskningen motsvaras inte av en liknande höjning av sysselsättningsnivån. De offentliga uppgifterna tyder på att nästan 65 % av sysselsättningen finns inom den privata sektorn.

Från 1992 och framåt använde sig staten av en särskild skatt på höga löner och en engångsskatt på eget kapital för att kontrollera lönerna. Den särskilda löneskatten avskaffades i april 1994 och ett nytt och mer flexibelt system för löneroglering, som tidigare röstats ned, godkändes av presidenten i juli 1994. Inom ramen för det nya systemet med kollektiva avtalsförhandlingar fastställer en kommitté bestående av tre parter taket för den kvartalsvisa och årliga reallönetillväxten för företag med fler än 50 anställda. Detta ger principiellt myndigheterna ett visst manöverutrymme vad gäller att göra motstånd mot fullständig och automatisk indexreglering.

Regeringen försöker även att fördröja att statliga löner, pensioner och minimilönen inom hela ekonomin indexregleras automatiskt till den kvartalsvisa inflationen. Fram till nu har detta lyckats endast i begränsad utsträckning och systemet karaktäriseras fortfarande av faktisk indexreglering.

Offentliga finanser

En skattereform blev av avgörande betydelse i och med att statens roll omdefinierades och inkomsterna började komma från andra källor. Det gjordes en radikal och snabb reform av skattesystemet. År 1993 hade bolagsskatt, inkomstskatt och mervärdesskatt införts. Man har börjat förändra systemet för social trygghet, men det krävs ytterligare reformer, eftersom underskottet i socialförsäkringsfonderna fortsätter att öka. Det område där reformbehovet är som störst är pensionssystemet, vilket är hårt belastat inte enbart beroende på att andelen äldre människor ökar utan även beroende på att den lagstadgade pensionsåldern är låg och att det ges generösa möjligheter till förtidspension.

Försök att bredda skatteunderlaget har kontinuerligt stött på svårigheter. Det finns få bevekelsgrunder för de mindre företagen att låta sig registreras, utom i de fall då dessa erbjuds skattefrihet eller någon annan skattemässigt förmånlig lösning i form av frizoner för företagsamhet. Detta är orsaken till att andelen skatteintäkter från bolagsskatt minskade, trots att företagens vinster ökat kraftigt. Skatteflykt och skatteeftersläpningar försämrar ytterligare statens möjligheter till skatteintäkter.

Statens sammanlagda utgifter uppgår till cirka 50 % av BNP. Stöd till företag, som under 1980-talet var en stor del av statens utgifter, utgjorde 1990 fortfarande 8 % av BNP. Andelen klart angivna stöd i den statliga budgeten har sedan dess minskats till mindre än 2 % av BNP. Frågan om stöd till företag har nyligen aktualiserats inom ramen för omstruktureringsprogrammen, huvudsakligen vad gäller kelsektorn och förvaring av giftigt avfall. Andelen stöd till företag i den statliga budgeten kan därför förväntas öka igen. Indirekt stöd i form av uppskov vad gäller betalning av skatter och sociala avgifter har inte avskaffats fullständigt och nya möjligheter till undantag skapas i och med inrättandet av ekonomiska frizoner.

Företagssektorn: privatisering och omstrukturering av företag

Det är uppenbart att övergången till marknadsekonomi är nära förbunden med privatisering av statlig egendom och omstrukturering av produktionsprocesserna. För ekonomin som helhet har det uppskattats att 60 % av bruttonationalprodukten genereras i den privata sektorn. Den "småskaliga" privatiseringen av detaljhandels-, catering- och servicesektorerna slutfördes i stort sett mellan 1990 och 1992. Den "storskaliga" privatiseringen fick däremot en trög start; fram till dags dato är det endast ett fåtal stora företag som verkligen slutfört privatiseringsprocessen. Den privata sektorns andel av industriproduktionen nådde 1996 upp till en nivå av 52 %. Privatiseringen går även långsamt inom energi- och telekommunikationssektorerna och den möter även ett stort motstånd inom områdena för post- och transporttjänster. Processen tog i viss mån ny fart under 1995 när programmet för massprivatisering genom försäljning av kuponger lanserades.

Det faktum att privatiseringen av de stora företagen har fått en trög start innebär inte att det inte skett några förändringar av ekonomin i dess helhet. Vissa stora företag har lyckats att omstrukturera i viss mån fastän de är statsägda. Dock beror expansionen inom den privata sektorn till stor del på att nya företag har etablerats. Detta blev möjligt tack vare de liberala reglerna för etablering av företag, vissa skatteförmåner, decentraliserad handelspolitik och valutakonvertibilitet. Alla dessa faktorer innebar att ett företag kunde startas med endast ett litet kapital, varigenom man kunde undvika problemet med höga räntor och svårigheterna med att få banklån.

Den hastighet med vilken omstruktureringsprocessen genomförs är beroende av vilka möjligheter det finns att erhålla finansiering för nya investeringar. Medel för detta kan ackumuleras i form av balanserade vinstmedel eller lånas upp på den inhemska marknaden och de kan erhållas genom försäljning av aktier eller lån utomlands. På grund av att privatiseringen av stora företag går långsamt har företagets upplåning i utlandet varit begränsad, men utländska direktinvesteringar har nyligen börjat flöda in i Polen i takt med att investeringsmöjligheterna ökat.

Den finansiella sektorn

Systemet med en enda bank avvecklades 1989 och dess funktioner som centralbank och affärsbank skildes åt. Sedan dess har banksektorn utvecklats tämligen snabbt. Bankverksamheten i Polen är inte särskilt omfattande och transaktionerna inom den privata sektorn sker fortfarande till stor del enligt kontantprincipen, men bankernas prestationsförmåga har klart förbättrats. Under 1995 blev banksektorn återigen lönsam efter två, på varandra följande år med negativa resultat, vilket huvudsakligen berodde på att medel avsattes för osäkra fordringar. Sundheten i banksystemet förstärktes genom rekapisering av de statsägda bankerna, genom förbättringar av de privata bankernas kapitalbas och genom intensifierad övervakning.

Ett stort antal affärsbanker, inbegripet statsägda banker och banker som är i utländsk ägo, är verksamma i Polen under överinsyn av Polens centralbank. Mellan 1991 och slutet av 1996 undergick bankväsendet långtgående förändringar. Antalet affärsbanker ökade från 76 till 78 medan antalet kooperativa banker minskade från 1665 till 1394. Bankernas totala tillgångar nådde en nivå av 198 miljarder zloty, dvs. cirka 57 % av BNP. I slutet av 1996 innehade staten knappt 50 % av det sammanlagda andelskapitalet i affärsbankerna. Samtidigt hade det utländska andelsinnehavet ökat till knappt 30 %. Staten kontrollerade majoriteteten av andelarna i 24 banker, medan 32 andra banker kontrollerades av polska andelsägare.

Utländska andelsägare innehade majoriteten i 24 banker. Regeringens politik syftar till att främja utländsk närvaro inom banksektorn genom aktiebolag och genom köp av andelar i polska banker. Den logiska grunden för denna politik är att den stödjer privatiseringsprocessen och även stärker banksektorns kapitalbas.

Under tiden 1993 till 1995 var det endast fyra av de nio statsägda s.k. regionala affärsbankerna som var resultatet av uppdelningen av centralbanken, som hade privatiserats. För närvarande privatiseras ännu en bank och de fyra återstående skall privatiseras under 1998. Å andra sidan är det endast en av de fem stora banker som är verksamma på nationell nivå som har privatiserats fullt ut och en andra bank privatiseras för närvarande. Inlåningsmarknaden domineras av nio regionala banker och av de fem stora bankerna. Lånemarknaden är inte lika koncentrerad.

Ett tecken på att konkurrensen inom banksektorn är bristfällig är det faktum att skillnaden mellan inlånings- och utlåningsräntor fortfarande är ganska stor, till följd av att bankerna fortfarande har problem med osäkra lån. Den sammanlagda andelen osäkra lån var knappt 6 % i slutet av 1996. Eftersom den polska centralbanken uppskattat att det endast är mindre än 4 % av nya lån som blir osäkra fordringar kan man förvänta sig att situationen kommer att förbättras. Skillnaden mellan inlånings- och utlåningsräntan föll från 12,5 procentenheter 1991 till cirka 8 procentenheter 1996. Andelen lån till privata företag i bankernas låneportföljer har blivit större men denna andel är fortfarande mindre än den som utlåningen till statliga företag står för. De flesta banklånen förfaller inom ett år.

Warszawabörsen öppnade år 1991. Sessioner hålls fem gånger per vecka, men antalet börsnoterade företag är tämligen begränsat. I slutet av 1996 handlade man med andelar från 106 företag till ett börsvärde av cirka 6,8 miljarder ecu. Ytterligare 25 företag förväntas få tillträde under 1997. Nyligen börsnoterades 15 nationella aktie- och obligationsfonder, som kontrollerar 512 f.d. statsägda företag som privatiserats genom massprivatiseringprogrammet. Om det utvecklas en marknad för icke-börsnoterade värdepapper, vilken kan vara mer flexibel än börsen, skulle det kunna förenkla handeln med utestående andelsbevis och bidra till att massprivatiseringprogrammet blir framgångsrikt. Programmet som lades fram i augusti 1995, har mötts med stor entusiasm. Nästan 26 miljoner kuponger distribuerades och priserna på marknaden för utestående andelsbevis har stigit kraftigt.

Statsobligationer med lång löptid dominerar obligationsmarknaden, medan marknaden för industriobligationer inte är så välutvecklad. Penningmarknaden befinner sig på ett tidigt stadium av sin utveckling även om den har vuxit i storlek och dess likviditet har förbättrats under de senaste åren.

Ekonomisk och social utveckling

Sociala indikatorer

Polen har en relativt ung befolkning med en hög utbildningsnivå. Under 1970-talet var migrationen från landsbygden till städerna omfattande. Medellivslängden ökar men ligger fortfarande under genomsnittet för EU.

Arbetsstyrkan är ganska stor beroende på att en stor del av befolkningen är i yrkesverksam ålder. Vidare är arbetskraften välutbildad. Mer än en tredjedel av befolkningen och 65 % av den sysselsatta delen av befolkningen har lägst gymnasieutbildning. Cirka 10 % av

arbetskraften har universitetsutbildning. För närvarande går uppskattningsvis 96 % av eleverna vidare till gymnasiet.

Skillnader mellan olika regioner och sektorer

Planeringen för de olika regionerna och sektorerna i Polen var tidigare sådan att de mäktiga industriintressena fick råda snarare än regionala intressen. Industriområden förlades nära stora städer som redan hade en god infrastruktur. Efter 1990 har regionalpolitiken förblivit svag även om viss makt och finansiellt ansvar decentraliserats och lagts i händerna på de lokala myndigheterna, inbegripet i de stora städerna. Ett av problemen förefaller att vara att systemet med 49 voivodskap, vilka skapats utifrån de större regioner som fanns under kommunisttiden, inte överensstämmer särskilt väl med den regionala identitetskänslan.

Privatiseringen gick som snabbast i de mest industrialiserade regionerna, där den tillgängliga och relativt moderna kapitalstocken utgjorde en kritisk massa och där den nödvändiga infrastrukturen fanns. Privatiseringen lyckades också väl i storstadsområdena, där det visade sig vara förhållandevis lätt att byta ägande för små detaljhandelsföretag. Inflödet av utländskt kapital inriktades till en början på storstäderna och de västra delarna av landet. En tredjedel av alla samriskföretag fanns i voivodskapet Warszawa och mer än tre fjärdedelar av alla samriskföretag var registrerade i de tio ledande voivodskapen.

Arbetslösheten är i stor utsträckning en regional fråga. I vissa områden i norra Polen är arbetslösheten så hög som 30 %, men bara 5 % i Warszawaområdet. Det är uppenbart att det är mera ont om arbetskraft i storstadsområden som Warszawa, Katowice och Lodz. Det gäller särskilt för den del av befolkningen som har eftergymnasial och gymnasial utbildning. På landsbygden och i mindre städer ökar arbetslösheten fortfarande.

2.2 Ekonomin inför medlemskapet

Inledning

Europeiska rådet i Köpenhamn 1993 fastställde de villkor som de associerade länderna i Central- och Östeuropa måste uppfylla för att kunna anslutas till unionen. De ekonomiska kriterierna är

- förekomsten av en fungerande marknadsekonomi, och
- förmågan att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen.

Dessa kriterier hänger samman. För det första kommer en fungerande marknadsekonomi att bättre kunna hantera konkurrensstryck. För det andra gäller med tanke på medlemskap i unionen att den fungerande marknaden utgörs av den inre marknaden. Utan integrering i den inre marknaden skulle ett medlemskap i EU förlora sin ekonomiska motivering, både för Polen och för dess partner.

För ett kandidatland är det följaktligen väsentligt att anta gemenskapens regelverk, särskilt i fråga om den inre marknaden, och att varaktigt förbinda sig att uppfylla medlemskapets ekonomiska skyldigheter. Detta oåterkalleliga åtagande är nödvändigt för att säkerställa att alla delar av den utvidgade inre marknaden även i fortsättningen kommer att omfattas av gemensamma regler.

Förmågan att anta regelverket har många aspekter. Å ena sidan måste Polen vara i stånd att uppfylla medlemskapets ekonomiska skyldigheter, så att den inre marknaden fungerar friktionsfritt och rättvist. Å andra sidan förutsätter Polens förmåga att fullt ut dra nytta av konkurrenstrycket på den inre marknaden att det grundläggande ekonomiska klimatet är gynnsamt samt att den polska ekonomin är flexibel och förfogar över en tillräcklig mängd mänskliga och fysiska resurser, särskilt infrastruktur. Om detta inte finns kommer vissa grupper i samhället sannolikt att betrakta konkurrenstrycket som alldeles för intensivt, och det kommer att ställas krav på skyddsåtgärder, som i fall de genomförs skulle undergräva den inre marknaden.

Ett kandidatlands förmåga och beslutsamhet att anta och genomföra regelverket kommer att vara av avgörande betydelse, eftersom de fördelar och nackdelar som följer kanske kommer att spridas ojämnt över tiden och över olika branscher och samhällsgrupper. En brett baserad samstämmighet om vilka förändringar av den ekonomiska politiken som krävs till följd av ett medlemskap i unionen samt en väl dokumenterad erfarenhet som visar att landet konsekvent genomfört ekonomiska reformer trots tryck från intressegrupper minskar risken för att landet inte kommer att kunna uppfylla medlemskapets ekonomiska skyldigheter.

Vad gäller de offentliga myndigheterna förutsätter ett medlemskap i unionen att det finns en administrativ och rättslig förmåga att införliva och genomföra den omfattande tekniska lagstiftning som behövs för att undanröja hinder för fri rörlighet inom unionen och säkerställa att den inre marknaden fungerar. Dessa aspekter undersöks i kommande kapitel. Vad gäller enskilda företags konkurrenskraft är konsekvenserna av att regelverket antas avhängiga av företagens förmåga att anpassa sig till den nya ekonomiska miljön.

Övergången till fungerande marknadsekonomi

En marknadsekonomi förutsätter att det etableras jämvikt mellan utbud och efterfrågan genom marknadskrafternas fria växelverkan. En marknadsekonomi fungerar när rättssystemet, inbegripet reglerna för äganderätt, är på plats och kan genomdrivas. Marknadsekonominns prestationsförmåga underlättas och förbättras genom makroekonomisk stabilitet och en viss grad av samstämmighet om grunddragen i den ekonomiska politiken. En välutvecklad finanssektor och avsaknad av betydande hinder för marknadstillträde och -utträde bidrar till att höja ekonomins effektivitet.

Den polska ekonomin fungerar som en marknadsekonomi, men det finns fortfarande stort utrymme för ytterligare utveckling. I synnerhet är marknaderna för bostäder och mark underutvecklade. Till och med under kommunistregimen fungerade den polska ekonomin som en marknadsekonomi, men man ägnade sig främst åt en form av byteshandel. Jordbrukssektorn kollektiviserades aldrig fullständigt och det fanns hela tiden ett informellt nätverk av informella företag. Detta är en av förklaringarna till dynamiken i övergångsprocessen.

Den utmaning som de polska myndigheterna står inför är att bringa denna grå marknad ut i ljuset och göra den till en del av den officiella ekonomin. För att denna legalisering skall kunna äga rum krävs att företagarna ges incitament till att registrera sina företag hos myndigheterna och till att betala skatter. Enbart att stärka systemet för skatteuppbörd och att göra det attraktivt för företagarna att registrera sina företag genom att erbjuda skattebefrielse är inte tillräckligt. Den rättsliga ramen måste vara av ett sådant slag att företagen har ett aktivt intresse av att bli registrerade, som till exempel att de därigenom får det nödvändiga

juridiska skyddet vid handelstvister eller att de därigenom lättare får tillträde till finansmarknaderna.

Utöver vissa energipriser, hyror för bostäder i viss utsträckning och priser för läkemedel är det marknaden som fastställer huvuddelen av priserna i Polen och inte längre den offentliga administrationen. På kolmarknaden snedvrids prissättningen eftersom kolgruvor fortfarande tillåts vara verksamma fastän de går med förlust. Staten intervenerar aktivt på marknaderna för jordbruks- och livsmedelsprodukter. Dessa produkter står för en stor andel av konsumtionen. Interventionen sker i form av statliga beslut om lägsta prisnivå, samt i form av andra garantier.

Tullarna på utrikeshandeln sänktes omedelbart 1990 och icke-tariffära handelshinder avskaffades till stor del, men det faktum att handelsbalansen försämrades användes som argument för att åter höja importtullarna i slutet av 1991. I genomsnitt återställdes tullarna till den nivå de hade haft före reformen och 1993 infördes en särskild importavgift. Efter flera förseningar togs denna särskilda importavgift bort i början av 1997. Den belyser den tendens som finns att försöka finna vägar för att kringgå internationella handelsöverenskommelser och Europaavtalet. Ett konsekvent genomförande av Europaavtalet- både av dess anda och dess bokstav- torde kunna bidra till att motverka detta tryck.

Den politiska ramen för att upprätthålla makroekonomisk stabilitet i Polen finns i stort sett. Penningpolitiken sköts kunnigt och en stram politik har getts prioritet i regeringens senaste handlingsprogram. En svårighet ligger i den dramatiska förändring som det innebär att de statliga inkomsterna inte längre endast kommer från bolagsskatt utan från mervärdesskatt och inkomstskatt för fysiska personer. Även om detta i sig är högst önskvärt kan stora förändringar av detta slag leda till inkomstbortfall under övergångsperioden. Ett annat problem är att utgifterna för pensioner och bidrag har ökat kraftigt på grund av indexeringsmekanismer. Det är svårt att lyckas med det dubbla konststycket att minska både inflationen och budgetunderskottet. Regeringen har hittills med framgång strävat efter att få ned inflationsförväntningarna till en nivå som ligger i linje med dess mål. Vidare har regeringen lagt fram förslag om att koppla kapitaliseringen av nya pensionsfonder till privatiseringen av statliga företag, vilket på lång sikt skulle lätta på trycket på fonderna för social trygghet.

Förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter

Det är svårt, några år före ett eventuellt medlemskap och innan Polen har antagit och genomfört den större delen av gemenskapens lagstiftning, att bilda sig en definitiv uppfattning om landets förmåga att uppfylla detta kriterium. Det är dock möjligt att fastställa vissa drag i landets utveckling som kan ge viss vägledning om den sannolika förmågan att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen.

Detta förutsätter en stabil makroekonomisk ram inom vilken enskilda ekonomiska aktörer kan fatta beslut i ett klimat som kännetecknas av en rimlig grad av förutsägbarhet. Det måste finnas en tillräcklig mängd mänskliga och fysiska resurser, inbegripet infrastruktur, som utgör grunden för enskilda företags förmåga att anpassa sig till det ökade konkurrenstrycket på den inre marknaden. Företag måste investera för att höja sin effektivitet, så att de både kan konkurrera på hemmamarknaden och dra nytta av de stordriftsfördelar som följer av

tillträdet till den inre marknaden. Denna anpassningsförmåga kommer att vara desto större, ju mer företagen får tillgång till investeringskapital, ju högre skicklighet deras arbetskraft har och ju större framgång de har vad gäller innovationer.

Vidare kommer en ekonomi att bättre kunna uppfylla medlemskapets skyldigheter, ju högre grad av ekonomisk integrering med unionen som uppnås före anslutningen. Ju mer ett land redan är integrerat med unionen, desto mindre omfattande är den ytterligare omstrukturering som ett medlemskap kräver. Nivån på den ekonomiska integreringen är relaterad till både spännvidden i och volymen av handeln med medlemsstaterna. De direkta fördelarna av tillträdet till den inre marknaden kan också vara större i de sektorer där det finns en ganska betydande andel små företag, eftersom dessa företag i relativt högre grad påverkas av hinder för handeln.

En första indikator på Polens konkurrenskraft är den grad av integration med EU som redan åstadkommit vad gäller handeln. Två tredjedelar av den polska exporten går till EU och på importsidan är procentandelen varor från EU lika stor. Den största delen av både import och export - även här två tredjedelar i båda fallen - utgörs av tillverkade varor. Polen har en positiv handelsbalans vad gäller lättare industrivaror. Balansen är negativ för maskiner och transportutrustning, men såväl export som import av dessa varor utgör ändå en stor del av den sammanlagda handeln.

En annan indikator på konkurrenskraften är företagens anpassningsförmåga. I detta sammanhang skall det först påpekas att den polska ekonomin kännetecknas av en skillnad i prestationsförmåga mellan den privata sektorn, vilken domineras av mindre företag, och de stora företagen, vilka till största delen fortfarande är statsägda. Den privata sektorn blomstrar. För vissa av de mindre företagen kan det vara svårt att klara av konkurrensen från utlandet, men det kommer att ges nya möjligheter för företag som är specialiserade på handel och tjänster. Processen för privatisering av de stora företagen går sakta.

Ett antal statskontrollerade företag går med förlust och ytterligare andra statliga företag är i behov av omstrukturering. Dessa problem är särskilt allvarliga inom kol-, stål, och försvarsindustrin. Eftersom dessa industrier har en så stor betydelse i den region där de är belägna får omvandlingsprocessen smärtsamma följder för de områden i östra och södra Polen där ekonomin är beroende av ett fåtal tunga industrier. Andra sektorer där det finns företag med problem är den kemiska industrin och varvsindustrin. Varvet i Gdansk, som blev en symbol för de politiska förändringarna i Polen, gjorde motstånd mot ekonomisk anpassning och gick i konkurs 1996 och tvingades avskeda sina anställda. Som en mycket skarp kontrast kan nämnas varvet i Szczecin som omstrukturerades redan på ett tidigt stadium och som sedan i privatiserad form blev världens sjätte största varv.

Även om den polska arbetskraften är relativt välutbildad råder det hård konkurrens på arbetsmarknaden för yrkesutbildad arbetskraft, särskilt i de större städerna. Förbättringar av infrastruktur, transporter och telekommunikationer skulle kunna hjälpa till att sprida den ekonomiska utvecklingen mera jämnt över landet. Utgifterna för forskning och utveckling utgjorde mindre än 1 % av BNP under 1994, vilket delvis kan bero på att de stora statliga företagen spelade en ganska passiv roll. Regeringen har inrättat ett program för överföring av teknik till små och medelstora företag, i vilket ett uttalat mål är att nå ut regionalt. Arbetslösheten är hög i Polen och det finns stora regionala skillnader i arbetslöshetstalen. Den andel av arbetskraften som är sysselsatt inom jordbrukssektorn är stor och produktiviteten per capita är låg. Sektorns produktivitet skulle dock ändå i allmänhet förbli

låg, även om antalet lantbruksarbetare minskade, eftersom det genomsnittliga jordbruket är litet.

Små och medelstora företag finner gradvis sin väg till bankerna för att låna, uppmuntrade av de resultat som de erhållit när de bedrivit verksamhet på marknadsvillkor. Banksektorn är fortfarande till stor del statsägd och det finns brister i bankpersonalens utbildning. Bankerna har vidare inte lyckats särskilt väl med att dra till sig hushållens sparande. Till följd av detta har de polska exportörernas framgångar på marknaderna i väst ibland försvårats av bristande medel.

De utländska direktinvesteringarna i Polen har varit förhållandevis måttliga, men har nyligen tagit god fart. Opinionsundersökningar har visat att detta inte är resultatet av någon negativ attityd bland befolkningen i dess helhet, även om det finns en oro bland allmänheten beträffande de polska producenternas konkurrensställning. Som illustreras av erfarenheterna nyligen vad gäller anläggningar för montering av bilar kan påtryckningar av detta slag också utövas för att tillvarata utländska investerares intressen. Vidare har oklarheter i Polens skattesystem och byråkratiska komplikationer utgjort hinder för större utländska direktinvesteringar. Det finns en allmän tendens att rucka på den nationella lagstiftningen och tolka internationella avtal på ett sådant sätt att vissa producenter favoriseras framför andra.

Framtidsutsikter och prioriteringar

Flera polska regeringar i följd har gjort allvarliga försök att förbättra konkurrenskraften genom att sätta in denna politik i ett större perspektiv på medellång sikt som inbegriper både makroekonomisk politik och strukturpolitik, och förberedelser för en anslutning till EU. Den "Strategi för Polen" som antogs i juni 1994, var ett ambitiöst program på medellång sikt, vars målsättning var att uppnå en export- och investeringsledd tillväxt, fortsatt deflation och sunda offentliga finanser. I programmet föreskrivs en heltäckande reform, inbegripande allt från omorganisering och decentralisering av den offentliga förvaltningen till integration av den informella ekonomin med den officiella. "Paket 2000" är en uppdaterad version av programmet som kom nyligen, vilken inriktas på kraven för anslutning till EU, och mera specifikt på behovet av förbättra disciplinen på skatteområdet och av att kanalisera det inhemska sparandet. Att förbättra systemet för skatteuppbörd och integrera den informella delen av ekonomin ses som prioriteringar. Dokumentet "Euro 2006" fogades till paketet i januari 1997. I detta hävdas att Polen kommer att vara redo att ansluta sig till den gemensamma valutan år 2006. I den nationella strategi för integration, som utformats av kommittén för europeisk integration, uppmärksammas anpassningskostnaderna mer. I april 1996 anlade det polska ministerrådet ett mer långsiktigt perspektiv i sitt "Utkast till strategiska principer för Polens utveckling fram till år 2010".

Ur makroekonomisk synpunkt och inom ramen för Polens växelkurssystem med en fortlöpande justering av valutans riktvärde (crawling band) skulle en ökning av de reala arbetskostnaderna per enhet som överskrider tillväxten i arbetskraftens produktivitet kunna vara särskilt skadlig för ekonomin. Den goda position som Polens export inledningsvis befann sig i, har delvis underminerats av den reala apprecieringen av valutakursen och importvolymen ökar snabbare än exportvolymen. En ökning av reallönekostnaderna skulle göra det mindre attraktivt för utländska investerare att investera i exportsektorn.

Ett viktigt element i strategin för att göra den statliga sektorn både mer välfungerande och starkare är privatisering av de statsägda företagen. Polen har beslutat att omstrukturera de

stora företagen innan de privatiseras och detta har gjort att processen blir långsam. I slutet av 1995 hade privatiseringsprocessen påbörjats i mindre än hälften av de statsägda företag som existerade i början av 1990 och processen hade genomförts i färre än ett företag av fem. I juni 1996 antog det polska parlamentet slutligen den lag om kommersialisering och privatisering av statsägda företag, till vilken det första utkastet hade gjorts 1993 av den sista Solidaritetsregeringen. Enligt denna nya lag skall statligt ägda företag först omvandlas till kommersiella företag med andelsägare och bolagsstyrelse. Andelarna, och därmed makten skall ligga hos finansdepartementet, något som ger stort utrymme för politiskt inflytande över de enskilda privatiseringsprocesserna.

Största delen av banksektorn är fortfarande i statens händer och kan inte erbjuda något stort spektrum av tjänster. Personalrekryteringen är ofta inadekvat i kvalitetshänseende, som i övriga sektorer där utbildningsnivån är hög, men inte nödvändigtvis särskilt marknadsorienterad. Det finns emellertid ännu inte tillräckliga uppgifter om bankväsendet. Precis som i företagssektorn har mycken uppmärksamhet riktats på konsolidering innan överföring av ägandeskapet äger rum. Under hösten 1995 grupperades ett antal av de återstående statsägda bankerna och ett antal av de redan privatiserade bankerna om till två holdingbolag. En stor del av andelarna i dessa nya holdingbolag skall användas av staten för att inrätta och finansiera pensionsfonder och för att kompensera pensionstagarna för ofullständig indexreglering.

En pensionsreform har stått högt upp på prioriteringslistan och var en av de prioriteter som ingick redan i strategin för Polen. Det är endast nyligen som konkreta åtgärder har vidtagits och regeringen har lagt fram en rad lagförslag som diskuteras för närvarande. Utgifterna för pensioner har stigit i höjden under de senaste fem åren, då man tagit till förtidspensionering och sjukpensionering som medel i kampen för att hålla arbetslösheten nere. Den generositet med vilken pensionerna anpassades fick utgifterna för pensioner att stiga till en nivå av 16 % av BNP, vilket är mycket högre än EU-genomsnittet på 10 %. Det demografiska trycket kommer att öka ytterligare när den generation som föddes i baby-boomen efter andra världskriget uppnår pensionsåldern efter år 2005.

I juli 1996 fällde författningsdomstolen domen att regeringens beslut att sluta att anpassa pensionerna till de genomsnittliga löneökningarna var olagligt. Även om detta har tolkats som att någon form av kompensation skall ges, snarare än att automatisk indexreglering skall återinföras, illustrerar detta hur svårt det är att bryta med indexeringsmekanismerna. För närvarande beslutar en trepartskommitté bestående av företrädare för staten, arbetsgivarna och de anställda om normativa tak för löneökningar, som bygger på regeringens inflationsmål, men som sedan anpassas om den kvartalsvisa inflationen visar sig vara mycket högre. Det finns en risk för att detta tak blir ett golv för decentraliserade löneförhandlingar och löneförhandlingar i de mindre företagen som inte omfattas av trepartskommitténs beslut. Så snart regeringen lyckas att få ner inflationen mer än väntat, kan reallönerna komma att stiga avsevärt.

2.3 Allmän bedömning

Polen kan betraktas som en fungerande marknadsekonomi. Priser och handel har i stor utsträckning liberaliserats. Ekonomin har framgångsrikt stabiliserats. Landet har troget följt denna politik trots flera regeringsskiften. Emellertid måste pensionssystemen och systemen för social trygghet reformeras för att säkerställa stabilitet på lång sikt. Sektorn för finansiella tjänster är underutvecklad. Banksektorn behöver reformeras ytterligare. Polen bör vara i stånd att hantera unionens konkurrenstryck och marknadskrafter på medellång sikt, förutsatt

att reformarbetet fortsätter i samma takt och ekonomin hålls öppen. Tillväxt- och investeringsnivån är hög och i tillverkningssektorn har ökningarna i arbetskostnader per enhet varit måttliga. På senare tid har inflödet av utländska direktinvesteringar ökat. Det största problemet utgörs dock av de stora statsägda företagen. Om deras företagsledning inte kan stå emot trycket från konkurrens utifrån, skulle detta kunna få allvarliga konsekvenser för ekonomin som helhet. Jordbruket behöver moderniseras och handelspolitiken har drabbats av ett antal bakslag.

3.Förmåga att påta sig skyldigheterna i samband med ett medlemskap

Vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn angavs bland kriterierna för anslutning förmågan att "påta sig de skyldigheter som följer med ett medlemskap och ansluta sig till målen för den politiska, ekonomiska och monetära unionen".

Genom sin ansökan om medlemskap på grundval av fördraget har Polen reservationslöst godtagit unionens grundläggande syften, inbegripet dess politik och instrument. I detta kapitel behandlas Polens förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer med ett medlemskap, dvs. att anta den rättsliga och institutionella struktur (regelverket) genom vilken unionen förverkligar sina mål.

Unionens utveckling har medfört att regelverket gradvis har blivit allt mer omfattande, och det utgör nu en större utmaning för framtida anslutningar än vad som var fallet i det förflutna. Polens förmåga att genomföra regelverket kommer att vara avgörande för dess möjligheter till ett framgångsrikt medlemskap i unionen.

I de följande avsnitten granskas inom varje större område av unionens verksamhet nuläget och framtidsutsikterna för Polens del. Utgångspunkten för beskrivningen och analysen är en kort sammanfattning av regelverket, med uppgifter om Europaavtalets och vitbokens bestämmelser där dessa är relevanta. Slutligen görs för varje verksamhetsområde en kortfattad bedömning av Polens förmåga att på medellång sikt fullgöra de skyldigheter som följer med ett medlemskap.

3.1 En gränslös inre marknad

Unionens inre marknad definieras i fördragets artikel 7a som ett område utan inre gränser där fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital säkerställs. Den inre marknaden, som är av central betydelse för gemenskapens integrationsprocess, har som grund en öppen marknadsekonomi där det skall råda full konkurrens och ekonomisk och social sammanhållning.

Ett effektivt genomförande av de friheter som är inskrivna i fördraget förutsätter inte bara att viktiga principer respekteras, som till exempel principen om icke-diskriminering och principen om ömsesidigt erkännande av nationella bestämmelser - så som dessa principer uttolkats av domstolen - utan också en samtidig och effektiv tillämpning av en rad specifika gemensamma bestämmelser. Syftet med dessa specifika bestämmelser är särskilt att sörja för säkerhet och folkhälsa, miljöskydd och konsumentskydd, bevarandet av allmänhetens förtroende inom tjänstesektorn och garantier för att personer som utövar vissa specialiserade yrken har lämpliga kvalifikationer, samt vidare att vid behov införa eller samordna vissa reglerings- och övervakningsmekanismer, mekanismer som innebär att alla de kontroller och systematiska inspektioner som behövs för att säkerställa att reglerna följs sker inom marknaden och inte när de nationella gränserna passeras.

Det är viktigt att gemenskapslagstiftningen införlivas effektivt med nationell lagstiftning, men än viktigare är att den genomförs korrekt i praktiken av lämpliga administrativa och rättsliga strukturer i medlemsstaterna och att den följs av företagen. Detta är nödvändigt för att kunna etablera det ömsesidiga förtroende som krävs för att den inre marknaden skall fungera.

Det är viktigt att detta kapitel läses tillsammans med framför allt de kapitel som handlar om socialpolitik, miljö, konsumentskydd och politiken för specifika sektorer.

De fyra friheterna

Kandidatländerna skall ta över gemenskapens regelverk stegvis enligt följande uppläggning:

- Associeringsavtalet mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater och Polen trädde i kraft den 1 februari 1994. För de fyra friheterna och tillnärmningen av lagstiftningen föreskrivs särskilt i avtalet en omedelbar eller stegvis tillämpning av vissa ömsesidiga eller icke ömsesidiga skyldigheter när det gäller framför allt etableringsrätt, nationell behandling, frihandel, immaterialrättigheter och offentlig upphandling.

- I den vitbok, KOM (95) 163 slutlig, som kommissionen lade fram 1995, med riktlinjer för att hjälpa kandidatländerna att förbereda sig inför integreringen med den inre marknaden, avgränsas den berörda lagstiftningen mera snävt. Där anges de områden och "nyckelåtgärder" som direkt inverkar på den fria rörligheten för varor, tjänster, kapital och personer och redovisas de förutsättningar som krävs för att de skall kunna tillämpas, däribland de rättsliga och organisatoriska strukturerna. Tjugotre av gemenskapens aktivitetsområden tas upp i vitboken och åtgärderna i fråga delas upp i två faser allt efter prioritetsgrad; en arbetsplan fastställs sålunda för perioden inför anslutningen. TAIEX ("Technical Assistance and Information Exchange Office" - kontoret för tekniskt stöd och informationsutbyte) inrättades för att lämna kompletterande och riktat tekniskt bistånd inom de lagstiftningsområden som täcks av vitboken. En databas över lagstiftningen har nyligen upprättats av TAIEX.

- Anslutningen till Europeiska unionen innebär att kandidatländerna måste införliva och genomföra hela gemenskapens regelverk. I detta avseende bör understrykas att den handlingsplan för den inre marknaden som lades fram inför Europeiska rådet i Amsterdam anger de prioriterade åtgärder som är nödvändiga för att med hänsyn till införandet av den gemensamma valutan förbättra den inre marknadens funktion i ett EU med femton medlemsstater. Detta kommer med nödvändighet att innebära successiva förändringar av regelverket.

Den allmänna ramen

Företagen skall, oavsett verksamhetsområde, kunna utöva sin verksamhet på grundval av gemensamma regler. Dessa gemensamma regler är viktiga, för de fastställer den allmänna ramen för hur ekonomin skall fungera och därmed de allmänna konkurrensförutsättningarna. Inom detta område återfinns, förutom konkurrensreglerna (statliga företag, statsstöd) och beskattningsreglerna som tas upp i andra avsnitt i detta yttrande, bestämmelserna om öppnandet av offentlig upphandling av anläggningsarbeten, varor och tjänster, om harmonisering av bestämmelserna på det immaterialrättsliga området (inklusive Europapatent) och om harmonisering av bestämmelserna om bolagsrätt och redovisningsrätt, vidare bestämmelserna om skydd av personuppgifter samt om överföring av lagföreläggning och erkännande av domar (konventioner med stöd av artikel 220 i EG-fördraget).

Översikt

En polsk lag om offentlig upphandling antogs 1994 i syfte att skapa en enhetlig ordning för offentlig upphandling på grundval av principerna om öppenhet, insyn och rättvis

konkurrens. Flera tillämpningsförfordningar har också antagits. En oberoende byrå för offentlig upphandling ansvarar för olika aspekter av offentlig upphandling i Polen.

Vad gäller intellektuell och industriell äganderätt har det polska lagstiftningssystemet i grunden förnyats i samband med övergången till marknadsekonomi. Nya lagar har antagits för alla former av industriell äganderätt (patent, varumärken, mönster och modeller) och detsamma gäller intellektuell äganderätt (lag 1994).

De polska myndigheterna har för avsikt att kodifiera lagtexterna om industriell äganderätt och samtidigt ändra dem så att de helt överensstämmer med gemenskapslagstiftningen om industriell äganderätt och TRIPs (handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter). Ikraftträdandet av denna lag skulle enligt ursprungliga planer ske under 1997 men förefaller ha uppskjutits till 1998. Polen är anslutet till TRIPs-avtalet som kommer att börja gälla för Polen från och med den 1 januari 2000.

Den polska bolagsrätten omfattar ett antal författningar, främst handelslagstiftningen. Många olika bolagsformer erkänns enligt polsk lag, bland annat privata och publika aktiebolag, varav det för närvarande finns ca 107 000 registrerade. Publika aktiebolag får utge aktier för att skaffa kapital och lagen innehåller grundläggande bestämmelser till skydd för aktieägarna. Det finns vissa krav på minimikapital i företagen. Kreditgivare åtnjuter ett grundskydd. I tingsrätten förs ett företagsregister i vilket viktigare uppgifter om varje företag registreras. Registret står öppet för allmän konsultation.

Vad gäller redovisningsrätt trädde den polska lagen om redovisning i kraft den 1 januari 1995. Flera förordningar och föreskrifter har utfärdats. Bestämmelser om koncernredovisning har utfärdats genom en resolution. Det finns en lag om revisorer (1995) och Nationella rådet för auktoriserade revisorer utfärdar intyg om auktoriserade revisorers rättigheter och svarar för tillsyn av deras verksamhet.

När det gäller dataskydd finns i artikel 51 i den nya polska författningen, som antogs i maj 1997, grundläggande bestämmelser som garanterar skyddet av personuppgifter. Dessutom anges att principerna för och tillvägagångssättet vid insamling och meddelande av personuppgifter kommer att lagregleras. Ett lagförslag diskuteras i parlamentet sedan några år tillbaka. Enligt detta förslag skall det inrättas en oberoende kontrollmyndighet med uppgift att övervaka att lagen tillämpas korrekt.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Inom området för offentlig upphandling förefaller målet om insyn och öppenhet i stort sett ha uppnåtts i praktiken, vilket framgår av det stora antalet meddelanden som offentliggjorts. Det polska systemet behöver emellertid förbättras ytterligare innan samtliga krav i EG-lagstiftningen är tillgodosedda. I synnerhet måste allmännyttiga tjänster enligt direktiv 93/38 täckas helt av bestämmelserna. För närvarande förmånsbehandlas polska företag (eller EU-företag med dotterföretag etablerade i Polen) vid tilldelningen av offentliga upphandlingskontrakt. Företag etablerad inom EU kommer att få tillträde på lika villkor först efter utgången av den övergångsperiod som fastställts i Europaavtalet. Vad gäller systemet för gottgörelser införs genom lagen ett regelbundet översynsförfarande men ytterligare tillnärmning skulle behöva ske. Härvidlag förväntas nya ändringar kunna antas under 1997 som innebär att resten av de i vitboken nämnda åtgärderna införlivas.

Vad gäller industriell och intellektuell äganderätt har Polen redan gjort betydande ansträngningar på lagstiftningsområdet för att förse landet med ett rättsligt system som är anpassat till en marknadsekonomi och för att genomföra artikel 66 i Europaavtalet. Åtskilliga aspekter av den polska lagstiftningen överensstämmer i allt väsentligt med direktiven; dock utgör giltighetstiden för upphovsrättsskyddet ett problem. De polska myndigheterna har inte redovisat när fullständig överensstämmelse kommer att föreligga. Polen har för avsikt att komplettera nuvarande bestämmelser genom att ansluta sig till vissa WIPO-konventioner. Ett system för genomförandet vid gränsen ("border enforcement") skall träda i kraft 1997. Det är svårt att i detta skede uttala sig om tillämpningen i praktiken av den lagstiftning som antagits eftersom personalen är otillräcklig och den personal som avdelats för uppgiften behöver utbildas ytterligare.

Vad gäller bolagsrätten infördes 1995 vissa ändringar för att den polska lagstiftningen i stora drag skulle komma att överensstämma med det första direktivet. Åtgärder för att åstadkomma en fullständig anpassning kommer inom kort att antas. Bestämmelserna i det andra direktivet återspeglas delvis i en lag som infördes 1994, men viss ytterligare harmonisering är nödvändig. En heltäckande lagreform inom området, som kommer att resultera i fullständig överensstämmelse med det andra, tredje, elfte och tolfte direktivet, skall enligt planerna vara genomförd vid utgången av 1997.

All lagstiftning på redovisningsområdet har utarbetats på grundval av de europeiska direktiven och internationella redovisningsnormer. Inga ytterligare ändringar förutses. Vissa övergångsproblem finns när det gäller att genomföra de nya reglerna i praktiken, bland annat råder brist på kvalificerade revisorer, men dessa problem går att lösa på medellång sikt.

I fråga om skyddet av personuppgifter kommer det i och med att den nya författningen har antagits sannolikt att bli möjligt att slutföra det lagstiftningsarbete som pågått sedan flera år.

Vad gäller civilrätt förefaller situationen vara tillfredsställande: en ny civilprocesslag trädde i kraft den 1 juli 1996. Polen inbjöds nyligen av de stater som undertecknat Luganokonventionen om domstols behörighet och om verkställighet av domar på privaträttens område att ansluta sig till konventionen. Detta är ett gott tecken på förtroendet för det polska rättssystemet.

Slutsats

Polen har redan tagit över många viktiga direktiv inom de områden som anges ovan. Genomförandet av de bestämmelser i Europaavtalet och rekommendationer i vitboken som täcker de behandlade sektorerna är nu, efter en långsam start, generellt sett gott.

Vad beträffar offentlig upphandling förefaller Polen röra sig i rätt riktning men behöver göra ytterligare ansträngningar för att slutföra tillnärmningen. Polen torde kunna överta gemenskapens regelverk beträffande intellektuell och industriell äganderätt. På detta område bör särskilt stor uppmärksamhet ägnas åt att de åtgärder som antagits blir effektivt genomförda.

Bolagsrätten kommer inte att utgöra ett hinder för en anslutning förutsatt att nuvarande planer fullföljs. På redovisningsområdet förutses inga större problem. Vad gäller dataskyddet behöver åtgärder vidtas för att fylla det tomrum som finns i lagstiftningen, vilket bör vara genomförbart nu när den nya författningen är införd.

Fri rörlighet för varor

Fri rörlighet för varor förutsätter en avveckling av åtgärder som begränsar handeln, alltså inte bara tullar och kvantitativa handelsbegränsningar utan också alla åtgärder med motsvarande verkan, dvs. åtgärder som är direkt eller indirekt tillämpliga för nationella eller importerade produkter och som har protektionistiska verkningar. För att garantera fri rörlighet för varor inom områden där de tekniska föreskrifterna inte är harmoniserade är det, enligt de principer som slogs fast i domen i målet *Cassis de Dijon*, av grundläggande betydelse att principen om ömsesidigt erkännande av nationella regler tillämpas och att principen att de nationella kraven skall begränsas till krav som är rimliga i förhållande till de eftersträlvade målen accepteras.

Europeiska gemenskapen har utvecklat den "nya metoden" för harmoniseringsarbetet, ett tillvägagångssätt som bygger på en väl avvägd balans mellan offentliga och oberoende privata organ och där Europeiska gemenskapens lagstiftning och europeiska standarder spelar en tydlig och kompletterande roll. I stället för att föreskriva tekniska lösningar begränsar sig EG-lagstiftningen till att fastställa grundläggande krav som produkterna skall uppfylla. Produkter som tillverkats i överensstämmelse med europeisk standard skall förutsättas uppfylla de grundläggande kraven, men användandet av europeiska standarder är inte det enda sättet att intyga att förenlighet med de uppställda kraven föreligger. Den "nya metoden" fungerar tillsammans med den "globala metoden" för produktcertifiering som reglerar rätten att sätta "CE-märket" på en produkt. För andra produkter, såsom farmaceutiska produkter, kemikalier, motorfordon och livsmedel, följer EG:s direktiv det traditionella regleringsmönstret och innehåller utförliga regler.

De fria rörligheten för varor förutsätter även att vissa gemenskapsbestämmelser om harmonisering införlivas. Tillämpningen av de harmoniseringsbestämmelser som gäller skyddet av hälsa och säkerhet bör härvidlag följas med stor uppmärksamhet, vilket förutsätter att det inrättas lämpliga system och organisatoriska lösningar på såväl företags- som myndighetsnivå.

Bland de s.k. "övergripande" direktiv som är nödvändiga för att den gränslösa marknaden skall fungera kan särskilt nämnas direktivet om allmän produktsäkerhet och direktivet om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister. Bestämmelserna om allmän produktsäkerhet tas upp i det avsnitt som behandlar konsumentskyddet.

De bestämmelser som är specifika för jordbruksprodukter (iakttagandet av veterinära och fytosanitära krav) redovisas i detalj i avsnittet om jordbruket.

Översikt

Polen har gjort vissa framsteg i riktning mot att etablera förutsättningar för fri rörlighet för varor. Polens sätt att genomföra dessa bestämmelser om fri rörlighet för varor, liksom Europaavtalet, har emellertid, sedan bestämmelserna trädde i kraft, gett upphov till ett betydande antal handelsfrågor. Landet har redan börjat liberalisera pris-, handels- och växelkurssystemen och infört rättsregler och föreskrifter på handelns område som säkerställer rättssäkerhet och öppenhet för privata ekonomiska aktörer.

Vad gäller certifiering av industriprodukter paraferades i mars 1997 ett protokoll om ett Europeiskt avtal om bedömning av överensstämmelse av kommissionen och de polska myndigheterna. Genom att föreskriva att produkter som godkänts för "CE-märkning" i Polen skall godkännas i EU syftar avtalet till att påskynda framstegen vad gäller

tillnärmningen av den polska lagstiftningen till den relevanta EU-lagstiftningen och till att förbättra det system som finns i Polen för att bedöma produktöverensstämmelse.

Den polska regeringen har för avsikt att under 1997 lägga fram ett förslag för parlamentet om antagande av en ny lag om provning och certifiering och avser också att införa direktiven om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister och om allmän produktsäkerhet i den polska lagstiftningen. De polska myndigheterna planerar också att under 1997 och 1998 införa ett antal direktiv inom specifika sektorer. Vidare har förteckningen över produkter som måste certifieras innan de importeras till Polen redan förkortats väsentligt och Polen har åtagit sig att före utgången av 1997 avskaffa den obligatoriska certifieringen av produkter som inte omfattas av reglering i gemenskapen.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Inom ett antal områden som påverkar den fria rörligheten för varor görs konstanta framsteg.

Under det senaste året har Polen påskyndat sitt arbete med att undanröja ett antal kvarstående hinder för handeln och har relativt väl iakttagit de tidsfrister som fastställts i Europaavtalet. Icke desto mindre måste ytterligare ansträngningar göras för att gemenskapens regelverk skall kunna antas och genomföras i sin helhet.

Vad gäller tekniska handelshinder föranledde de skillnader som tidigare fanns i Polen jämfört med gemenskapens system för godkännande betydande problem. Lösningar har under tiden kunnat nås inom ramen för Europaavtalet i form av det ovan nämnda protokollet om ett Europeiskt avtal om bedömning av överensstämmelse, vilket kommer att underlätta anpassningen på medellång sikt till gemenskapens regelverk.

Enligt den nationella strategin för integrationen betraktar de polska myndigheterna standardisering och anpassning av förfarandet för bedömning av överensstämmelse som åtgärder av strategisk betydelse för att påskynda integrationen med EU och den ekonomiska tillväxten.

När det gäller anpassningen av lagstiftningen på det tekniska området framgår det inte helt klart av den reviderade versionen av det polska lagstiftningsprogrammet om tillnärmningen av lagarna är heltäckande. Endast vissa direktiv om den nya metoden nämns för en framtida anpassning från Polens sida utan några närmare uppgifter om tidpunkt eller tillvägagångssätt. Ytterligare ansträngningar krävs, framför allt för att påskynda, utveckla och slutföra tillnärmningsprogrammet inom ett antal nyckelsektorer där framstegen för närvarande är otillräckliga. Det gäller bland annat direktiven om den nya metoden, motorfordonssektorn, kemikalier (rengöringsmedel och farliga ämnen), livsmedel och farmaceutiska produkter. Samtidigt är det viktigt att beakta att sekundärlagstiftning ofta är nödvändig för att genomföra den allmänna rättsliga ramen.

Vad beträffar standardisering möter begreppet frivilliga standarder, som infördes redan 1993 och avsågs ersätta lagligt bindande "branschstandarder", fortfarande visst motstånd i berörda kretsar. Framför allt beror detta på att det saknas en anpassad rättslig ram, vilket gör institutionerna osäkra om vilken standard de skall anta - den frivilliga och/eller den föreskrivna. Det beror också på otillräckliga resurser och på det begränsade deltagandet från industrins sida i standardiseringsarbetet.

De organ som nu är ansvariga inom områdena metrologi, standardisering och certifiering är nära anknutna till offentliga myndigheter, medan ett fullständigt genomförande på dessa

områden förutsätter att det inrättas myndigheter som har en högre grad av självständighet. Den polska standardiseringskommittén är medlem av Europeiska organisationen för standardisering (CEN) och Europeiska organisationen för standardisering inom elområdet (CENELEC). Vidare måste det inrättas myndigheter och system för marknadsövervakning för att säkerställa att de behöriga institutionerna samarbetar och att effektiva motåtgärder vidtas när produkter saluförs i strid med bestämmelserna om överensstämmelse.

Den polska civilrätten innehåller regler motsvarande bestämmelserna om ansvar för felaktiga produkter, men dessa kommer att behöva ändras för att uppfylla EG-kraven om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

Vad gäller de områden som är reglerade på nationell nivå men inte omfattas av någon gemenskapsharmonisering saknas emellertid uppgift om i vad mån gemenskapsrättens principer om fri rörlighet för varor tillämpas i Polen.

Förklaringen är framför allt att de mekanismer för öppenhet som är knutna till den inre marknadens funktion saknas och alltså inte kan utnyttjas under perioden inför anslutningen; det rör sig framför allt om direktiv 83/189 som föreskriver att förslag till nationella tekniska standarder och föreskrifter skall anmälas, beslut 3052/95 som handlar om åtgärder som avviker från principen om fri rörlighet för varor, förfarandena för överklagande hos kommissionen och även möjligheten enligt artikel 177 i fördraget att vända sig till domstolen för att få ett förhandsavgörande. Likaså förutsätter en bedömning av om Polen tillämpar principen om ömsesidigt erkännande mer ingående uppgifter om nationella bestämmelser och nationell administrativ praxis som kan inverka på saluförandet av produkterna.

Slutsats

Polen övertar successivt gemenskapens regelverk om fri rörlighet för varor, och genomförandet av bestämmelserna i Europaavtalet och rekommendationerna i vitboken har förbättrats väsentligt under det senaste året.

Ansträngningar måste emellertid göras innan situationen har utvecklats så långt att det är möjligt att dra slutsatsen att gemenskapens regelverk kommer att genomföras fullt ut och effektivt i Polen.

De polska myndigheterna måste också försäkra sig om att den nationella lagstiftningen på områden som inte omfattas av harmoniseringen med gemenskapens regelverk inte riskerar att utgöra ett hinder för handeln, särskilt genom att säkerställa att gällande bestämmelser står i proportion till de mål som eftersträvas. De bör särskilt kontrollera att bestämmelserna är rimliga i förhållande till de eftersträlvade målen.

Fri rörlighet för kapital

I Europaavtalet fastställs principen om fri rörlighet mellan Polen och EU för kapital. Såvitt avser Polens skyldigheter gäller principen från och med Europaavtalets ikraftträdande när det är fråga om direktinvesteringar som görs av företag som redan är etablerade i Polen. För filialer och kontor tillhörande gemenskapsföretag (samt för egenföretagare) genomförs principen gradvis under övergångsperioden.

I vitboken belyses sambandet mellan fri rörlighet för kapital och fri rörlighet för finansiella tjänster. Där föreslås en serie kapitalliberaliseringsåtgärder, först för långsiktiga

kapitalrörelser och kapitalrörelser knutna till handelstransaktioner, därefter för kortsiktiga kapitalrörelser.

Översikt

Polens förmåga att attrahera utländska direktinvesteringar har ökat på ett imponerande sätt under senare år.

Trots internationell uppskattning av den chockterapi som Polen valde att tillämpa kom de utländska direktinvesteringarna i gång endast långsamt under de första etapperna av övergången. Sedan 1994 har inflödet av utländska direktinvesteringar tagit fart igen. Inflödet var 1996 omkring 1,8 % av BNP. Det sammanlagda inflödet av utländska direktinvesteringar sedan 1989 uppgår till 4 miljarder ecu, vilket motsvarar ca 100 ecu per invånare. Den ökning som nyligen skett har bidragit till omstruktureringen, privatiseringen och moderniseringen av den polska industrin.

Utvecklingen kan delvis tillskrivas det faktum att Polen liberaliserade sin politik vad gäller rätten att fritt överföra kapital i samband med att landet blev medlem av OECD i november 1996.

Vissa begränsningar kvarstår för kapitaltransaktioner över gränserna. Zlotyn gjordes emellertid konvertibel för handelstransaktioner 1991 och full konvertibilitet för transaktioner på bytesbalansen infördes 1995. Zlotykursen är knuten till en valutakorg med ett fluktuationsband på $\pm 7\%$ och den centralt fastställda kursen skrivs varje månad ned med 1 %. Växelkursen följer därmed ett tydligt system och skrivs ned enligt angivna linjer, med få anpassningar ad-hoc. På grund av den starka balansen gentemot utlandet steg marknadskursen 1995 och den centralt fastställda kursen måste skrivas upp. Konvertibilitet för transaktioner på bytesbalansen infördes den 1 juni 1995. Polen har antagit en strategi för en gradvis liberalisering av kapitalrörelserna, som skall börja med det medel- och långfristiga kapitalet och sedan följas av ett avskaffande av begränsningarna för det kortfristiga kapitalet.

Som en följd av ett antal liberaliseringsåtgärder under 1996 har följande transaktioner helt eller delvis släppts fria: direkta investeringar, handelskrediter, långfristiga finansiella krediter och lån samt personliga kapitalrörelser. Partiell liberalisering har införts för investeringar i fast egendom, värdepapperstransaktioner och tillträde till inhemska och utländska kapitalmarknader för värdepapper.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Mot bakgrund av den tilltagande stabiliteten i den polska ekonomin förutses inflödet av utländska direktinvesteringar öka på medellång sikt. En lösning av handelstvisterna och en klar investeringspolitik för t.ex. motorfordonssektorn skulle på kort sikt kunna bidra till ökade utländska direktinvesteringar.

Lagstiftningen om utländska medborgares ägande av mark och därtill knutna tillgångar är fortfarande otillräcklig och kommer att behöva förtydligas och anpassas på medellång sikt.

De polska myndigheterna har för avsikt att stegvis avskaffa kvarstående begränsningar av kapitalrörelserna på följande sätt:

- Senast i slutet av 1998: övriga medel- och långfristiga kapitalrörelser.

– Senast i slutet av 1999: samtliga kortsiktiga kapitalrörelser.

Andra investeringar i fast egendom i Polen än utländska direktinvesteringar kommer att liberaliseras sist.

Slutsats

Den polska regeringens ansträngningar att liberalisera kapitalrörelserna har haft betydande framgång. Rekommendationerna både i vitboken och i Europaavtalet har till stora delar genomförts. Tillämpningen av gemenskapens regelverk vad gäller utländska medborgares ägande av mark och därtill knutna tillgångar kan utgöra ett betydande problem i ett medellångt perspektiv.

Ytterligare ansträngningar behöver göras vad gäller liberaliseringen av kapitalrörelser.

Fri rörlighet för tjänster

Grunden för den fria rörligheten för tjänster är förbudet mot diskriminering, särskilt diskriminering på grund av nationalitet, och bestämmelserna om anpassning av olika nationella regler. Dessa bestämmelser avser ofta både etableringsrätten, som hör till området fri rörlighet för personer, och rätten att fritt tillhandahålla tjänster. Genomförandet av bestämmelserna förutsätter att det införs administrativa strukturer (t.ex. kontrollorgan inom banksektorn, kontrollmyndigheter inom den audiovisuella sektorn, reglerings- och tillsynsmyndigheter) och en förstärkning av medlemsstaternas samarbete när det gäller kontrollverksamheten (system för ömsesidigt erkännande).

En betydande del av gällande lagstiftning om fri rörlighet för tjänster gäller finansiella tjänster. Lagstiftningen berör också öppnandet av de nationella marknaderna inom sektorer som av tradition dominerats av monopol, såsom telekommunikationer och, delvis, energi och transport. Denna fråga behandlas i de särskilda avsnitt av detta yttrande som gäller dessa sektorer.

Översikt

De fem största bankerna, alla polska, står för knappt hälften av de totala tillgångarna och fyra av dem är fortfarande i statlig ägo. De banker som ägs eller kontrolleras av staten står för omkring 50 % av de totala tillgångarna, vilket visar att privatiseringsprocessen långt ifrån är avslutad, även om den polska regeringen har tillkännagett att två av de största polska bankerna kommer att privatiseras under 1997. Tillsynsmyndighet är Generalinspektoratet för tillsyn av bankerna, en avdelning inom Polens centralbank.

I Warszawa finns en betydande fondbörs. Den rättsliga ramen för handel med derivat har införts och handeln med dessa instrument skall enligt planerna komma i gång under andra halvåret 1997.

Mäklarfirmor måste få tillstånd av den myndighet som utövar tillsyn över handeln med värdepapper. Enligt gällande bestämmelser får fysiska och juridiska personer inte äga andelar i fler än en mäklarfirma. Bestämmelsen gäller inte andelar i kreditinstitut, vilka också får bedriva mäklarverksamhet om de fått tillstånd av den centrala myndigheten för handel med värdepapper, dvs. värdepapperskommissionen som är ett centralt organ underställt premiärministern.

Det statliga tillsynsorganet för försäkringsbranschen (PUNU) prövar ansökningar om verksamhetstillstånd, analyserar resultat och balansräkningar och övervakar befintliga företag. Två tidigare statliga monopol fortsätter att dominera marknaden för livförsäkringar och marknaden för andra direkta försäkringar än livförsäkringar. Det finns inga dotterbolag till utländska försäkringsbolag, men i omkring en tredjedel av de polska försäkringsbolagen innehar aktieägare från EU en del av kapitalet. Full frihet för utländska företag att driva försäkringsrörelse och en enhetlig licens för rätt att bedriva försäkringsverksamhet kommer inte att införas före år 2000.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

De bankdirektiv som omfattas av fas I är till stora delar, om än inte fullständigt, genomförda. Kapitaltäckningsgraden fastställs i den polska centralbankens förordning nr 7/93. De polska bestämmelserna om kapitaltäckningsgrad grundar sig på de relevanta EU-direktiven och på rekommendationerna från Baselkommittén för banktillsyn. För att få tillstånd att bedriva bankverksamhet krävs ett minsta eget kapital på 5 miljoner ecu. Kreditinstitut som ansöker om valutalicens måste uppfylla vissa ytterligare krav (högre kapitaltäckningsgrad, en kapitalbas som inte får vara lägre än 120 % av minimikapitalkravet för kreditinstitut).

Vad gäller systemet för garanti av insättningar antogs i Polen den 1 januari 1994 lagen om bankgarantifonden (ändrad den 20 februari 1997). I denna lag fastställs principerna för hur lagstadgade och frivilliga system för garanti av insättningar i bank skall upprättas och fungera. Lagen skyddar insättningar i polsk eller utländsk valuta, oavsett antalet avtal som insättaren ingått med banken. För fullständig anpassning till EG-kraven skulle garantiträskeln behöva höjas gradvis.

Vad gäller tvättning av pengar är bankerna skyldiga att kontrollera kundernas identitet och att identifiera transaktioner som de verkställer till belopp över 20 000 zloty (5 700 ecu) samt att göra en anmälan till allmänna åklagaren om det finns sakliga skäl att misstänka att det rör sig om tvättning av pengar. Det finns inge skyldighet att identifiera alla innehavare av bankkonton.

Vad beträffar de direktiv som omfattas av fas II gäller följande. Två separata gränser anges för stora exponeringar, en på 10 % av kreditinstitutets kapitalbas för exponering som härrör från en enda kund och en på 15 % av bankens sammanlagda exponering för en grupp relaterade kunder. Vad beträffar årsredovisningen motsvarar kraven i huvudsak kraven i de relevanta EU-direktiven. Kreditinstitut som är moderbolag är från och med 1995 skyldiga att upprätta koncernredovisning, och detta har därför också varit första gången som Polens centralbank har granskat koncernredovisningar för bankgrupper. Det finns ingen allmän bestämmelse om kapitalkrav för att täcka andra risker än kreditrisker.

Vad gäller behandlingen av utländska banker gäller att en utländsk bank kan öppna filial i Polen men detta kräver medgivande av chefen för Polens centralbank, som i sitt beslut kan ange hur stor andel utländskt kapital det får finnas i banken. Frånsett detta gäller både tillsynsreglerna och det sätt på vilket tillsynen utövas lika för utländska banker utan diskriminering, förutsatt att privatiseringsprocessen påskyndas.

Börsnoterade företag och mäklarfirmor är skyldiga att regelbundet informera tillsynsmyndigheten. Information som kan påverka priser måste snarast möjligt offentliggöras. Utländska emittenter kan få bli noterade på den officiella börslistan.

Anpassningen av det polska rättssystemet till EU:s normer påbörjades 1991 då man antog en lag om offentlig handel med obligationer och andelar i aktie- och obligationsfonder. Lagen ändrades 1994. Lagen har utformats för att tillgodose de grundläggande principer som fastställs i EU-direktiven om erbjudanden till allmänheten om överlåtbara värdepapper, insiderhandel, förvärv och avyttring av större innehav, företag för kollektiva investeringar och investeringsföretag. Vidare inrättades genom lagen Värdepapperskommissionen, ett centralt organ under premiärministern med uppgift att utöva tillsyn inom värdepapperssektorn. Alla beslut som fattas av tillsynsmyndigheten kan överklagas.

Polen undertecknade i juli 1996 avtalet om anslutning till OECD, vilket trädde i kraft i november. Detta har fungerat som impuls för en liberalisering av värdepappersmarknaden för utländska investerare. En reform förbereds för närvarande som skall förbättra nuvarande lagstiftning och anpassa den till samtliga EU-krav.

Den polska lagstiftningen på försäkringsområdet har i princip utformats i enlighet med EG:s försäkringsdirektiv och överensstämmer med vad som krävs för fas I. När det gäller införandet av tillfredsställande tillsyn och kontroll finns vissa problem. De finansiella kraven är anpassade till EU:s kriterier och beräkningen av minsta solvensmarginal ligger i linje med första generationens direktiv. Bestämmelserna om tillträde och investeringar när det gäller den polska marknaden är mer restriktiva än vad som tillåts enligt den EU-lagstiftning som hänförts till fas II. Nuvarande investeringsbegränsningar för försäkringsbolag förefaller inte vara förenliga med bestämmelserna om fri rörlighet för kapital (artikel 73 b, 73 d och 104 a) i Fördraget om Europeiska unionen och kommer att behöva ändras före anslutningen.

Slutsats

Ökade framsteg när det gäller privatiseringen av bankerna kvarstår som en viktig prioritet inför anslutningen. Betydande framsteg har gjorts inom banksektorn. Det första bankdirektivet, direktivet om kapitaltäckningskrav och direktivet om åtgärder för att förhindra tvättning av pengar, vilka alla anges som åtgärder för fas I i vitboken, har redan helt eller delvis införlivats med den befintliga polska lagstiftningen. Banksektorn behöver emellertid reformeras ytterligare. Problemen finns framför allt inom områdena kapitalkrav för att täcka marknadsrisker, gruppbaserad tillsyn och särskilda villkor för etablering av utländska filialer. Förutsatt att harmoniseringen och privatiseringen fortskrider som planerat förutses emellertid inga större svårigheter när det gäller att uppnå full tillnärmning på bankområdet.

Vad beträffar kapitalmarknaden och försäkringssektorn kan samma bedömning göras även om inte samtliga relevanta direktiv har införlivats med den polska lagstiftningen. De organiserade marknaderna fungerar emellertid väl och utvecklas snabbt, liksom försäkringsmarknaden.

Den polska finanssektorn som helhet övervakas på ett tillfredsställande sätt av de behöriga myndigheterna och betydande förbättringar kan förväntas före år 2000, vilket skulle underlätta anslutningsprocessen.

Fri rörlighet för personer

Den fria rörligheten för personer omfattar två rörlighetsbegrepp som ingår i skilda sammanhang i fördraget. Artikel 7a, å ena sidan, som intagits i den första delen av fördraget som handlar om "Principerna", är en del av reglerna för uppbyggnaden av den inre marknaden och innebär att medlemsstaternas inre gränser skall kunna passeras utan kontroll. Artikel 8a, å andra sidan, som ingår i den andra delen av fördraget som handlar om unionsmedborgarskap, ger varje medborgare i unionen personlig rätt att på vissa villkor fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier.

För att artikel 7a inte skall bli verkningslös gäller avskaffandet av gränskontrollerna lika för alla personer oavsett nationalitet. Medan de rättigheter som härrör från artikel 8a tillämpas i samtliga medlemsstater, har de rättigheter som härrör från artikel 7a ännu inte blivit fullständigt förverkligade i hela unionen.

a) Fri rörlighet för unionsmedborgare, etableringsfrihet och ömsesidigt erkännande av examensbevis och kvalifikationer

Europaavtalet föreskriver en icke-diskriminerande behandling av arbetstagare som är lagligt anställda (liksom av deras familjer). Avtalet omfattar möjligheten att kumulera eller överföra rättigheter på området för social trygghet och uppmuntrar medlemsstaterna att sluta bilaterala avtal med Polen om tillträde till arbetsmarknaderna. Under den andra fasen av övergångsperioden kommer associeringsrådet att undersöka ytterligare sätt att förbättra arbetstagarnas rörlighet.

Vitboken innehåller överväganden om den lagstiftning som krävs för att åstadkomma en balanserad utveckling av arbetsmarknaden och samtidigt undvika att konkurrensen snedvrids.

Fri rörlighet för arbetstagare är en av de grundläggande friheter som erkänns i fördraget. Rätten att utöva vissa yrken (till exempel på det juridiska området och inom hälsosektorn) får emellertid underkastas vissa villkor, i synnerhet kvalifikationskrav. Beroende på vilket fall det är fråga om skall kvalifikationskraven bli föremål för samordning eller tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande. Etableringsfriheten är också garanterad i fördraget och gäller ekonomisk verksamhet som bedrivs av företag eller av fysiska personer som är egenföretagare.

Rätten till fri bosättning kan underkastas krav på att den som inte utövar någon yrkesverksamhet i det berörda landet har vissa minimitillgångar och omfattas av en sjukförsäkring.

Översikt

Ända sedan ett tidigt skede av reformprocessen har Polen tillämpat en relativt öppen politik när det gäller rörligheten av personer till dess territorium, och visumkravet har avskaffats för EU-medborgare. Rätt till bosättning beviljas genom visum eller genom ett "uppehållskort" motsvarande ett uppehållstillstånd. Upphållstillstånd är en förutsättning för arbetstillstånd. Arbetstillstånd beviljas beroende på den lokala arbetsmarknadssituationen; ytterligare anpassning kommer att behöva ske för att förbättra icke-polska medborgares tillträde till anställning. Nationalitet är inte ett tillräckligt skäl för att förvägra EU-medborgare arbetstillstånd, men för att EU-medborgare skall behandlas lika krävs ytterligare förändringar av den befintliga nationella lagstiftningen.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

När det gäller ömsesidigt erkännande av examensbevis och kvalifikationer är gemenskapens regelverk endast delvis och formellt genomfört. Ministerier och offentliga organ finns för många yrken men kommer sannolikt att behöva förstärkas. Integrationen med yrkessammanslutningar inom EU utvecklas väl. Examensbevis för ingenjörer uppfyller exempelvis redan europeiska minimistandarder.

Slutsats

Vad gäller ömsesidigt erkännande av kvalifikationer och examensbevis borde det vara möjligt att uppnå överensstämmelse på medellång sikt om nuvarande ansträngningar intensifieras.

Betydande ansträngningar måste göras för att lösa kvarstående problem med anknytning till den fria rörligheten för personer i ett medellångt perspektiv.

b) Avskaffandet av personkontrollen vid de inre gränserna

Fri rörlighet enligt artikel 7a i EG-fördraget, dvs. avskaffandet vid de inre gränserna av all personkontroll, oavsett personens nationalitet, har ännu inte fullständigt förverkligats i Europeiska unionen. Avskaffandet av personkontrollen förutsätter att ett stort antal kompletterande åtgärder genomförs, och en del av dessa har ännu inte antagits och genomförts av medlemsstaterna (se vidare det särskilda avsnittet om rättsliga och inrikes frågor). Ett begränsat antal medlemsstater har däremot förverkligat målet på grundval av Schengenkonventionen (sju medlemsstater tillämpar avtalet redan nu och ytterligare sex förbereder dess genomförande).

I syfte att underlätta förverkligandet av detta mål inom ramen för unionen har det i utkastet till nytt fördrag införts ett nytt kapitel med rubriken "ett område med frihet, säkerhet och rättvisa" och vidare integreras Schengenbestämmelserna i fördraget.

Polen har uttalat sin önskan och beredvillighet att uppfylla villkoren i Schengenöverenskommelserna. Landet har påbörjat förberedelser i detta syfte och har i samband härmed begärt bistånd från medlemsstater, särskilt för en förstärkning av gränskontrollerna.

Allmän bedömning

1. Polens framsteg när det gäller att genomföra den lagstiftning som behandlas i vitboken sammanfattas i bilagan. Det framgår av tabellen att Polen uppskattar att 405 av de 899 direktiv eller förordningar som nämns i vitboken införlivats med den nationella lagstiftningen per den 30 juni 1997. Uppgifterna avser lagstiftning som Polen anser sig redan ha införlivat eller för vilken landet kontrollerat att förenlighet med gemenskapsreglerna föreligger.

Denna upplysning föregriper inte bedömningen av om texterna är förenliga, något som kommissionen på nuvarande stadium inte är i stånd att uttala sig om.

2. Polen har gjort betydande framsteg i arbetet med att anpassa sin lagstiftning inom flertalet av de områden som täcks av detta kapitel, vilket har resulterat i att stora delar av gemenskapens regelverk redan är på plats. Ett stort antal bestämmelser har, enligt den undersökning som gjorts av de polska myndigheterna, helt eller delvis införlivats, men kommissionen kan i detta skede inte uttala sig om huruvida de är fullt förenliga med

gemenskapsrätten. Ett omfattande lagstiftningsarbete återstår emellertid att genomföra som i detta skede inte till alla delar framgår av lagstiftningsprogrammet. Offentlig upphandling, dataskydd och liberalisering av kapitalrörelser är områden där särskilda ansträngningar fortfarande behöver göras.

3. Trots de ansträngningar som gjorts måste de reella framsteg som nyligen konstaterats vad gäller införlivandet av de antagna lagtexterna också åtföljas av konkreta genomförandeåtgärder och av införandet av fungerande administrativa strukturer. Betydande ansträngningar måste ännu göras inom vissa områden, framför allt inom området för tekniska föreskrifter och normer. Genomförandet av protokollet om ett Europeiskt avtal om bedömning av överensstämmelse torde göra det möjligt att påskynda tillnärmningen på detta område. Utvecklingen av den infrastruktur som är nödvändig för att genomföra och kontrollera gemenskapslagstiftningen är dessutom, i viss utsträckning, knuten till takten i tillnärmningen av gemenskapslagstiftningen inom de olika områden som omfattas av den inre marknaden.

Det skall observeras att kommissionen för närvarande ännu inte kan uttala sig om företagens, särskilt de små och medelstora företagens, möjligheter att införliva och genomföra gemenskapens regelverk.

4. Oberoende av de aspekter som har särskild jordbruksanknytning är avskaffandet av de inre gränskontrollerna i unionen möjligt endast om lagstiftningen harmoniseras i tillräcklig utsträckning. Detta förutsätter ett ömsesidigt förtroende, grundat framför allt på väl fungerande förvaltningar (som exempel kan nämnas vikten av att säkerhetskontroller av vissa produkter sker på avgångsorten). På varuområdet har förverkligandet av den gränslösa inre marknaden per den 1 januari 1993 varit möjligt endast genom avskaffandet av alla krav på formaliteter och alla kontroller som medlemsstaterna utövade när de territoriella gränserna mellan unionens medlemsstater passerades. Det rörde sig framför allt om tekniska kontroller (som särskilt gällde produktsäkerhet), veterinära, sanitära, fytosanitära kontroller, ekonomiska och kommersiella kontroller (till exempel bekämpningen av förfälskningar), säkerhetskontroller (vapen, etc.) och miljökontroller (avfall, etc.). I flertalet fall har detta avskaffande varit möjligt endast genom att gemenskapsåtgärder har antagits och genomförts som möjliggjort en harmonisering av reglerna om fri omsättning eller reglerna om utsläppande på marknaden (särskilt produktsäkerhetsbestämmelserna), och i förekommande fall genom att kontrollerna eller formaliteterna har flyttats till en plats inom territoriet eller till medlemsstaternas marknad (särskilt vad gäller mervärdesskatt och punktskatter, veterinära och fytosanitära kontroller och statistikinsamling). En del av Polens nuvarande gräns kommer att utgöra yttre gräns för unionen. Detta kommer att kräva en förstärkning av gränskontrollerna (se vidare det särskilda avsnittet om tullar).

Med beaktande av den helhetsbedömning som kan göras beträffande framstegen och arbetstakten på de olika berörda områdena finns det i dag inget som talar för att Polen inte på medellång sikt kommer att vara i stånd att anta och genomföra alla de rättsakter som är nödvändiga för att avskaffa de inre gränskontrollerna och för att överföra dessa kontroller till unionens yttre gräns.

5. Polen har redan antagit viktiga delar av gemenskapens regelverk för den inre marknaden. Kommissionen kan emellertid ännu inte ta ställning i fråga om var och en av de bestämmelser som Polen anmält som införlivade med den nationella lagstiftningen. I alla händelser kommer ytterligare ansträngningar att behöva göras, särskilt med avseende på offentlig upphandling och liberalisering av kapitalrörelser. Inom många områden behöver

genomdrivandet förstärkas. Förutsatt att nuvarande ansträngningar fortsätter, eller intensifieras på områden som ligger efter, kan förväntas att Polen på medellång sikt kommer att ha antagit och genomfört lagstiftningen och gjort erforderliga framsteg vad gäller genomdrivandemekanismerna för att fullt ut kunna delta i den inre marknaden.

Konkurrens

Den rättsliga grunden för Europeiska gemenskapens konkurrenspolitik är artikel 3 g i fördraget, där det föreskrivs att gemenskapens verksamhet skall innefatta *en ordning som säkerställer att konkurrensen inom den inre marknaden inte snedvrids*. De huvudsakliga tillämpningsområdena utgörs av bestämmelser mot konkurrensbegränsande samverkan samt statligt stöd.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om att en konkurrensordning skall tillämpas i handelsförbindelserna mellan gemenskapen och Polen, grundad på villkoren i artiklarna 85 och 86 i EG-fördraget (avtal mellan företag/missbruk av en dominerande ställning) och i artikel 92 (statligt stöd), och om att genomförandebestämmelser på dessa områden skall antas inom tre år efter det att avtalet har trätt i kraft.

Avtalet innehåller också bestämmelser där det föreskrivs att Polen skall göra sin lagstiftning förenlig med gemenskapens på området för konkurrens.

I vitboken anges en gradvis ökande tillämpning av bestämmelserna ovan samt av de som ingår i koncentrationsförordningen (4064/89) och i artiklarna 37 och 90 i fördraget (monopol och särskilda rättigheter).

Översikt

Ett allmänt förbud mot monopolistiska förfaranden infördes genom en lag av den 24 februari 1990 om att *motverka monopolistiska förfaranden*, ändrad den 3 februari 1995, vilken även innehåller exempel på förbjudna avtal. Lagen innehåller ett allmänt förbud, en förteckning över olika former av missbruk av dominerande ställning och föreskrifter för koncentrationskontroll.

Polens byrå för konkurrensfrågor och konsumentskydd, som inrättades i april 1990, ansvarar för att konkurrenslagstiftningen efterlevs. Dess uppgifter är bland annat att registrera företag som har monopolställning, att motverka konkurrensbegränsande förfaranden, att söka efter koncentrationer och att övervaka priserna på marknader med ett begränsat antal företag. Det finns vidare en antimonopoldomstol som redan har erfarenheter från konkurrensområdet.

Exklusiva rättigheter har beviljats det polska statsägda telekommunikationsbolaget. På området för rösttelefoni har denna statliga operatör exklusiva rättigheter att tillhandahålla internationella tjänster. Vidare har ett antal offentliga och privata bolag särskilda rättigheter inom områden där det krävs tillstånd eller licenser krävs att affärsverksamhet skall få bedrivas. Dessa företag är framför allt verksamma inom prospektering, gruvdrift, sjöfrakt, lufttransport, förvaltning av hamnar och flygplatser, farmaceutiska ämnen, framställning av alkohol drycker och tobak, handel med öl, vin och vodka, bearbetning av icke-järnhaltiga metaller, ljud och bildupptagning, handel med bekämpningsmedel samt export och import av ett flertal produkter.

Myndigheten för övervakning av *statligt stöd* är en avdelning inom ekonomiministeriet. Dess verksamhet inleddes först den 1 januari 1997, och den lagstiftning som krävs för dess övervakning av beviljandet av statligt stöd i Polen måste fortfarande införas. Ett utkast till en lag om övervakning av statligt stöd håller på att utarbetas, men för närvarande finns inga uppgifter om när den kommer att antas.

Vad gäller öppenhet i samband med beviljande av statligt stöd har en första översyn av statligt stöd gjorts, vilken omfattar 1994. Denna översyn omfattar emellertid inte stöd som beviljats av lokala myndigheter eller indirekta former av stöd, t.ex. stöd som beviljats genom finansministeriet. Det kommer att göras en ny översyn av statligt stöd som beviljats genom finansministeriet, och myndigheten för övervakning av statligt stöd håller i samarbete med finansministeriet på att upprätta en databas över befintligt statligt stöd.

Det förekommer ett antal stödordningar vilka är oförenliga med gemenskapens regelverk.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikter

Den rättsliga ramen på området för *bestämmelser mot konkurrensbegränsande samverkan* bygger på principerna i gemenskapens konkurrenslagstiftning. Vissa viktiga ändringar krävs dock fortfarande, särskilt vad gäller koncentrationskontroll, befogenheter att göra kontrollbesök i ett företags lokaler då det föreligger misstanke om överträdelse av lagen samt utnyttjande av bestämmelser om gruppundantag. Vidare krävs ytterligare ändringar av lagens bestämmelser om missbruk av dominerande ställning samt vad gäller förfaranden.

Vad gäller *särskilda eller exklusiva rättigheter* behöver vissa ändringar göras inom telekommunikationssektorn för att överensstämmelse med gemenskapens regelverk om liberalisering av teleterminalutrustning, rösttelefoni och mobiltelefoni skall nås. Ytterligare klargöranden behövs vad gäller bestämmelserna om posttjänster. Vidare förefaller det som om ordningen för tilldelning av licenser inom sektorerna för olja, tobak och alkoholdrycker måste ändras för att bli förenlig med gemenskapens regelverk.

På området *statligt stöd* finns det fortfarande mycket kvar att göra. Det måste skapas regler för övervakningen av statligt stöd, särskilt vad gäller befogenheter för övervakningsmyndigheten att inhämta alla de upplysningar som behövs för att bedöma om en stödåtgärd är förenlig med Europaavtalet eller ej, samt vad gäller skyldigheten att invänta övervakningsmyndighetens yttrande innan stöd beviljas.

Det har ännu inte uppnåtts en tillfredsställande grad av öppenhet vad gäller beviljande av statligt stöd. Man arbetar med att inrätta en andra och bättre ordning för översyn av statligt stöd, men för närvarande finns inga uppgifter om när detta arbete kommer att vara klart och huruvida det kommer att innebära att en trovärdig övervakning av statligt stöd införs.

Det verkar som om vissa stödåtgärder beviljas mot bakgrund av exportresultat, vilket uppenbarligen inte är förenligt med Europaavtalet. Vidare förefaller en stor del av det statliga stödet beviljas i form av indirekt stöd, såsom skattelättnader och avskrivning av skulder och skatteskulder. Dessa åtgärder utgör driftsstöd, vilket endast är tillåtet på mycket stränga villkor. På grund av bristen på öppenhet är det än så länge oklart om villkoren för beviljande av driftsstöd efterlevs. Den kommande översynen bör omfatta alla stödåtgärder som beviljats av statliga, regionala eller lokala myndigheter eller genom statliga medel.

För att Polen *på ett trovärdigt sätt skall kunna genomdriva* konkurrenslagstiftningen krävs att välfungerande övervakningsmyndigheter inrättas för att kontrollera bestämmelser mot

konkurrensbegränsande samverkan och statligt stöd samt att lagar, som ligger tillräckligt nära EG:s lagstiftning, antas. Dessutom krävs det att rättssystemet, den offentliga förvaltningen och berörda ekonomiska aktörer har tillräcklig kunskap om konkurrenslagstiftningen och -politiken.

Slutsats

Tillnärmningen av *bestämmelserna mot konkurrensbegränsande samverkan* går framåt, även om det kommer att bli nödvändigt att vidta åtgärder för att anpassa den befintliga lagstiftningen. Byrån för konkurrensfrågor och konsumentskydd förefaller fungera tämligen väl och ha tillräckliga medel och kunskaper för att tillse att lagen efterlevs.

Vad gäller *statligt stöd* är framstegen något begränsade. Det kommer att behövas avsevärda insatser för att kraven på kontroll av statligt stöd skall uppfyllas på medellång sikt, särskilt vad gäller reglerna för övervakningsmyndighetens verksamhet och införandet av en tillräcklig grad av öppenhet. För att säkerställa att det stöd som beviljas är förenligt med EU:s lagstiftning kommer det att bli nödvändigt att ge ytterligare stöd till övervakningsmyndigheten så att den kan bedriva sin verksamhet.

3.2 Ny teknik och framtidsfrågor

Informationssamhället

Nuläget

Informationsteknik och telekommunikation i kombination möjliggör förändringar av stor ekonomisk och social betydelse. I Polen var detta område försummat före 1989, även om utbildningsfrågor i allmänhet prioriterades. Ett resultat av detta verkar vara att efterfrågan på datorer har skjutit i höjden på ett sätt som överträffar de normala förväntningarna i förhållande till landets BNP per capita. Antalet datorer uppgavs 1994 vara 7,3 per 100 invånare. Antalet värddatorer på Internet (1,4 per 1 000 invånare), som ett relativt mått på utvecklingen mot informationssamhället, tyder ändå på att Polen ännu inte har nått genomsnittet för de central- och östeuropeiska länderna. Detta resultat överensstämmer inte med den ovan angivna genomsnittliga nivån på intresset för EU:s forskningsprogram bland polska organ och kan hänga samman med den fortsatta bristen på telefonledningar tillsammans med låg kvalitet på servicen. När effekterna av den största offentliga operatörens moderniseringar av nätet börjar märkas kan tillväxten i datatrafiken väntas ta fart. Om antalet värddatorer på Internet följer samma tillväxtmönster som iakttagits i jämförbara länder kan telekommunikationsinfrastrukturen, som för närvarande ligger bara ett tiotal år efter EU-genomsnittet, komma att bromsa utvecklingen mot informationssamhället även i fortsättningen.

Slutsats

Även om det inom landet finns tecken på intresse för utvecklingen mot informationssamhället har ett utökat tillträde till näten bromsats upp av den långsamma utvecklingen av avancerade kommunikationer.

Utbildning, yrkesutbildning och ungdomsfrågor

I artiklarna 126 och 127 i EG-fördraget fastställs att gemenskapen skall bidra till utvecklingen av en utbildning av god kvalitet och genomföra en yrkesutbildningspolitik som

syftar till att främja en europeisk dimension inom utbildningen och att underlätta anpassningen till industriella förändringar samt inträde och återinträde på arbetsmarknaden genom yrkesutbildning och omskolning.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete för att förbättra utbildningen och yrkeskvalifikationerna. Vitboken omfattar inga åtgärder på detta område.

Översikt

Polens utgifter för utbildning motsvarar 6,2 % av BNP. Av statens budget går 16 % till utbildningen.

Det finns 11 universitet, 8 700 000 skolelever, 800 000 högskolestuderande och 540 000 lärare i Polen.

Åren före 1989 blev det polska utbildningssystemet lidande på grund av landets isolering. Kvaliteten var genomgående hög men utbildningssystemet kontrollerades politiskt. Efter 1989 har ett program för reformering av utbildningssystemet införts vilket har inneburit liberalisering av läroplaner, högre grad av autonomi för skollära och större flexibilitet gentemot arbetsgivarnas behov. Ansvar för förvaltning och skolläring överfördes till voivodskapen, som lyder under det nationella utbildningsministeriet.

I den strategi för en utbildningsoffensiv som utbildningsministeriet lagt fram i syfte att under den närmaste femtonårsperioden höja den polska utbildningsnivån så att den motsvarar gemenskapens utbildningsnormer, anges vilka huvudsakliga utmaningar som det polska utbildningssystemet står inför, nämligen: i) att reformera yrkesutbildningssystemet så att den praktiska yrkesutbildningen vid yrkesskolorna minskas; ii) att öka antalet skolelever i sekundärskolan som studerar till "maturaexamen"; iii) att utöka antalet studenter i åldersgruppen 20 till 24 år med 20 % innan utgången av 1997; iv) att diversifiera och utöka möjligheterna till postgymnasial yrkesutbildning genom att bland annat införa högre yrkesutbildningsanstalter som leder till examen med behörighetsbevis samt v) att utveckla ett system för fortbildning och omskolning och göra det tillgängligt för alla åldersgrupper.

Tempusprogrammet har bidragit till att målet att reformera den högre utbildningen har kunnat uppnås och har lagt grunden till samarbete med de högre utbildningsanstalterna inom EU.

Polska ungdomsorganisationer har deltagit i europeisk ungdomsverksamhet sedan 1990. Från och med 1995 ingår ungdomssamarbete i programmet Ungdom för Europa.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

På utbildningsområdet har Polen gjort avsevärda framsteg under de senaste åren. Ytterligare ansträngningar behöver göras, särskilt med tanke på de krav som marknadsekonomin innebär.

På yrkesutbildningsområdet har det gjorts avsevärda ansträngningar, vilka huvudsakligen fått effekter på regional-, lokal- och institutionsnivå. Denna utveckling kommer att åtföljas av reformer på nationell nivå.

Polen förväntas komma att delta i gemenskapens program för mänskliga resurser och detta kommer att ytterligare bidra till förberedandet av integrationen.

Slutsats

Detta område förväntas inte ge upphov till några större problem vid en anslutning.

Forskning och teknisk utveckling

Den verksamhet på gemenskapsnivå inom forskning och teknisk utveckling som anges i fördraget och ramprogrammet syftar till att stärka den europeiska industrins konkurrensförmåga, förbättra livskvaliteten och stödja en hållbar utveckling, skyddet av miljön och annan gemensam politik.

Europaavtalet och dess tilläggsprotokoll innehåller bestämmelser om samarbete inom dessa områden, särskilt genom deltagande i ramprogrammet. Vitboken innehåller inga direkta åtgärder på detta område.

Översikt

Kommittén för vetenskaplig forskning är den viktigaste polska institutionen för vetenskap och teknik. Den inrättades i januari 1991 och ansvarar för genomförandet av FoTU-politiken, förvaltning av strategiska statliga program samt planering, samordning och finansiering av all statsfinansierad verksamhet på detta område. Konkurrensbaserade mekanismer för forskningsfinansiering har införts. De nuvarande forskningsutgifterna uppgår sedan 1992 till 0,8 % av BNP.

Prioriteringarna för 1994-1997 är hälso- och miljövard, jordbruk och livsmedelsberedning, modern teknisk industri (inbegripet försvarsindustrin), samt utveckling av infrastrukturen för forskning, utbildning och teknik.

Ett fast samarbete med Europeiska gemenskapen inleddes 1992 genom det tredje ramprogrammet för forskning och teknisk utveckling. Hittills har samarbetet i huvudsak varit samlat till Copernicus (det särskilda programmet för samarbete med länderna i Centraleuropa och med de nya oberoende staterna i f.d. Sovjetunionen), och deltagandet i det fjärde ramprogrammet fortsätter att vara tämligen lågt. Polen är medlem i COST (Europeiskt samarbete inom vetenskaplig och teknisk forskning) och Eureka (Europeiska organisationen för samordning av forskning).

Sedan 1994 överensstämmer data och statistik inom denna sektor med OECD:s normer.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Viktiga förändringar och förbättringar har redan skett inom FoTU-sektorn. Stora satsningar har gjorts på förbättring av den interna strukturen, liberalisering och finansiellt stöd. De mänskliga resurserna och potentialen är starka trots nedskärningar.

Trots detta behövs ytterligare förbättringar för att höja nivån på nyskapandet inom ekonomin i allmänhet och inom industrin i synnerhet och att förstärka kontakterna mellan å ena sidan forskningsinstituterna och å andra sidan industrin och små- och medelstora företag.

Polen är berett att delta aktivt i europeisk FoTU och anslå de nödvändiga medlen för denna verksamhet. En del av budgeten för Kommittén för vetenskaplig forskning anslogs för polska forskares deltagande i det fjärde ramprogrammet, Eureka och COST. Polen har förklarat sig intresserat av en fullständig anslutning till det femte ramprogrammet.

Slutsats

Detta område förväntas inte ge upphov till några större problem vid en anslutning. Ett medlemskap skulle bli till ömsesidigt gagn.

Telekommunikation

EU:s telekommunikationspolitik syftar till att undanröja hindren för en effektivt fungerande inre marknad för utrustning, tjänster och nät inom telekommunikation, att öppna utländska marknader för EU-företag och säkerställa att allmänt tillgängliga moderna tjänster tillhandahålls åt EU:s befolkning och företag. Dessa mål kan uppnås genom harmonisering av standarder och villkor för tillhandahållande av tjänster, liberalisering av marknaderna för terminaler, tjänster och nät samt antagande av nödvändiga regler. De direktiv och de politiska åtgärder som krävs för att åstadkomma detta har nu fastställts, men liberaliseringen av allmänt tillgänglig taltelefoni och driften av därtill hörande infrastruktur kommer i vissa medlemsstater att fördröjas med ett eller två år efter 1998.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete i syfte att förbättra kvalitet och metoder så att de når upp till EU-nivå för telekommunikation och post samt vad gäller standardisering, reglering och modernisering av infrastruktur. I vitboken behandlas huvudsakligen tillnärmningen av regelverk, nät och tjänster och påföljande åtgärder för att säkra en gradvis liberalisering av sektorn.

Översikt

I slutet av 80-talet tilhörde telefontätheten i Polen de lägsta i Europa och nätet bestod av föråldrad utrustning. Telekommunikationen i landsbygdsområdena var särskilt dålig.

Genom en ny telekommunikationslag som antogs 1990 gjordes den nationella operatören till en ny juridisk person (Telekomunikacja Polska – Spolka Akcyjna) och en liberalisering inleddes, som var mer långtgående än EU:s dåvarande minimikrav. Ministeriet utfärdade många tillstånd till företag som önskade bli nya lokala operatörer. Efter regeringsskiftet 1993 blev politiken för den här sektorn åter monopolistisk och den bristfälliga regleringen av TPSA har andra operatörer först på senare tid lyckats inleda sin verksamhet.

Vid slutet av 1995 hade TPSA ökat telefontätheten till 19 per 100. Regeringens relativt blygsamma målsättning att ha 27 linjer per 100 år 2000 verkar i dagsläget realistisk om de oberoende operatörerna kommer i gång. Regeringen har ännu inte utarbetat något program för att säkerställa den allmänna tillgången till tjänster i landsbygdsområden där telefontätheten fortsatt är mycket låg.

Det är fortfarande 1990 års lag som gäller, med tillägg av några nya ministerbeslut från 1995, där tillståndsförfarandet för lokala operatörer rationaliserades. Förra året utfärdades tillstånd för två konkurrerande mobiltelefonnät med den alleuropeiska digitala standarden (GSM).

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Liberaliseringsgrad

Genom 1990 års lag infördes en liberalisering som var mer långtgående än EU:s dåvarande minimikrav, i och med att konkurrens tilläts inom alla delar av sektorn utom för

internationella tjänster. Denna djärva strategi avbröts emellertid. TPSA, som bolagiserades 1992, har fortfarande monopol på både fjärrsamtal och internationell trafik och innehar dessutom 98,7 % av alla lokala linjer. Efter flera förlorade år antog ministeriet 1995 en bättre avvägd tillståndspolitik. Olika förseningar, ofta beroende på samtrafikproblem, har dock lett till att de lokala operatörerna först nyligen fått i gång sin verksamhet, och därför står de för mindre än 3 % av de 3 miljoner linjer som tillkommit efter antagandet av 1990 års lag. Restriktioner beträffande graden av utländskt ägande, begränsningar av utländska medborgares deltagande i företagsstyrelser och svårigheter i kontakten med TPSA, både vad gäller samtrafik och konkurrens, har i många fall utgjort ett hinder för utländska investeringar. Alternativ fast infrastruktur kan ges tillstånd att tillhandahålla konkurrerande telekommunikationstjänster, men detta har endast tillåtits i mycket begränsad omfattning.

Däremot finns det en hög grad av konkurrens inom mobiltelesektorn med ett NMT 450-tillstånd, två GSM-tillstånd som utfärdades 1996 och ytterligare ett tillstånd som troligen kommer att utfärdas före 1997 års slut.

– Polens **regleringspolitik** för sektorn måste behandla TPSA och övriga operatörer på ett betydligt mer opartiskt sätt för att vara förenlig med **gemenskapens regelverk**.

Tillnärmning till EG:s regelverk

Polens kommunikationslag av 1990 ändrades 1995. Ytterligare två viktiga lagar ingår i lagstiftningen. Den första är lagen om ekonomisk verksamhet med utländskt deltagande, som reglerar investeringar. Den andra är lagen om privatisering av statliga företag. Dessa lagar syftar till att öka utvecklingstakten genom att tillåta privatisering och investering av utländska företag i Polen. Kommunikationslagen begränsar emellertid det utländska ägandet i vissa delar av sektorn, vilket strider mot gemenskapens regelverk i den mån EU-företag och EU-medborgare berörs.

Det är oklart om alla driftsfunktioner överfördes från ministeriet vid bildandet av TPSA, den viktigaste offentliga telekommunikationsoperatören. Ministeriet behöll alla tillsynsfunktioner och därför krävs det ytterligare bevis på att man genomfört den åtskillnad som gemenskapens regelverk kräver. TPSA har lagstadgat monopol på internationell trafik. Företagets monopol på fjärrtrafik beror på att regeringen beslutat att inte utfärda ytterligare tillstånd. Ungefär 24 % av EU:s rättsakter har införlivats med polsk lagstiftning.

Polsk lag ger regeringen rätt att tillåta konkurrens inom alla delar av sektorn, utom vad gäller internationella tjänster. En opartisk politik krävs inom de områden där tjänsterna redan har liberaliserats för att sätta upp regler för samtrafik som uppmuntrar till investeringar och stimulerar till upprättandet av samhällsomfattande tjänster. Polen har förmodligen tillräcklig förvaltningskapacitet för en anpassning till gemenskapens lagstiftning och en ny lag håller på att utarbetas i syfte att fullborda denna uppgift. Ytterligare politiska initiativ krävs dock om en anpassning till gemenskapens regelverk skall vara genomförd före år 2003.

Infrastruktur

I slutet av 80-talet tillhörde telefontätheten i Polen de lägsta i Europa. Nätet var föråldrat och undermåligt. Regeringens ursprungliga mål var 1990 att snarast möjligt bygga ut och modernisera infrastrukturen för allmänt tillgänglig telekommunikation och förbättra kvaliteten på tjänsterna. De åtgärder som vidtogs byggde på vetskapen att de polska

villkoren inte var jämförbara med villkoren ens i EU:s minst utvecklade stater och att det inte skulle räcka att endast förlita sig på den tillväxt som den befintliga monopoloperatören kunde åstadkomma. Mellan 1991 och 1995 byggdes nätet ut från 9,3 linjer per 100 invånare till 17,1 (telefontätheten är dock fortfarande mycket låg i landsbygdsområdena) och regeringen planerar att ha 30 linjer per 100 invånare till år 2000 (jämfört med det nuvarande genomsnittet på 44 linjer per 100 invånare för Irland, Portugal och Grekland). Det finns en otillfredsställd efterfrågan på nya abonnemang. Vad gäller mobiltelefonitjänster är antalet abonnenter nu ungefär 1,3 per 100 invånare. 1995 hade 20 % av nätet digitaliserats (jämfört med ett genomsnitt på 62,4 % för Irland, Portugal och Grekland) och ett landsomfattande digitalt SDH-basnät håller på att införas av TPSA. Detta omfattar också några digitala lokala nät med bredare geografisk täckning (Metropolitan Area Network – MAN). TPSA är ett av de företag i kandidatländerna som hunnit längst i fråga om förberedelser för omfattande ISDN-tjänster. 700 kabeltevenät är i drift och dessa har 2 miljoner abonnenter.

Målet att ha 30 linjer per 100 invånare före år 2000 är blygsamt med hänsyn till omfattningen av den otillfredsställda efterfrågan, men det kan uppnås om de oberoende lokala operatörerna blir mer effektiva. Betydande investeringar krävs för att slutföra moderniseringen av det offentliga nätet.

Konkurrensen inom sektorn

Om man bedömer TPSA:s effektivitet på grundval av antal anställda per 1000 linjer (12,9) så tillhör den de lägsta bland kandidatländerna. Intäkterna per linje (288 ecu 1995) bör, om de bibehålls, vara tillräckligt stora för att företaget skall kunna tillhandahålla effektiva allmänt tillgängliga tjänster och moderniseras. TPSA har börjat reformera företagets ledningsstruktur och arbetssätt, och framsteg har också gjorts vad gäller omfördelningen av taxorna. Dessa förbättringar bör frigöra medel så att väntetiden på nytt abonnemang kan kortas och göra företaget mer lockande för utländska investerare. Den bristande tillgången och tjänsternas dåliga kvalitet gör att sektorn förmodligen bromsar den allmänna ekonomiska utvecklingen. Färdigställandet av det nya stamnätet kommer att innebära en stor förbättring i detta hänseende och göra mer avancerade tjänster tillgängliga, framför allt i städerna.

Slutsats

Den politik som Polen fört för den här sektorn sedan 1990 har hittills inte lett till en lika stor utbyggnad av den grundläggande offentliga infrastrukturen som i vissa andra kandidatländer. Anledningen är att avmonopoliseringen och privatiseringen varit otillräcklig och detta har lett till låga investeringar och ineffektiva tjänster. Den senaste tidens konkurrenspolitik rörande tillstånd och samtrafik för lokala nätoperatörer måste skärpas betydligt om en anpassning till gemenskapens regelverk skall vara möjlig i Polen och om de stora potentiella möjligheterna skall kunna utnyttjas på medellång sikt.

Den audiovisuella sektorn

Gemenskapens regelverk på området audiovisuella frågor syftar till att på den inre marknaden tillhandahålla audiovisuella tjänster och garantera fri rörlighet för dessa tjänster inom EU, samt till att främja den europeiska programindustrin. Detta regelverk finns i direktivet om television utan gränser, som kan tillämpas på samtliga programföretag oavsett vilket sätt de sänder på (markbundna sändningar, sändningar via satellit eller via kabel) eller om de är privata eller offentliga. I direktivet fastställs de grundläggande bestämmelserna för

sändningar över gränserna. De viktigaste punkterna är att säkerställa fri rörlighet för TV-sändningar i alla medlemsstater, främja produktion och distribution av europeiska audiovisuella produktioner (genom att fastställa minimikrav för sändningstid för europeiska produktioner och oberoende producenters produktioner), fastställa normer för TV-reklam och bestämmelser om skydd av minderåriga samt etablera rätten till genmäle.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete för att främja och modernisera den audiovisuella industrin och för att harmonisera regleringsaspekterna av politiken på det audiovisuella området.

Direktivet om television utan gränser ingår i åtgärderna i vitbokens fas I.

Översikt

Den rättsliga ramen för den audiovisuella sektorn fastställs i 1992 års lag om radio och television, som innehåller bestämmelser om offentliga programföretags ställning, om licensgivning för kommersiella programföretag, om offentliga och kommersiella programföretags förpliktelser avseende programutbud, om reklam och sponsring, om kabeloperatörers registrering och återutsändning av programtjänster samt om uttag och fördelning av sändningsavgifter.

Det största programföretaget inom televisionen är Polish Television, det offentliga programföretaget, som finansieras genom reklam och licensavgifter. Resten av marknaden delas mellan ett antal inhemska (ibland delvis utlandsägda) markbundna kanaler och satellitkanaler samt omkring 1 000 kabelsystem som erbjuder upp till 30 kanaler.

Filmproduktionen i Polen handhas av filmbolag och filmstudior, bland vilka också finns oberoende producenter. För 1996 planerades motsvarande 9,4 miljoner ecu i statliga subventioner. Amerikanska distributörer kontrollerar nästan hela den polska filmistributionsmarknaden.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Polens audiovisuella sektor försöker hämta sig efter de senaste årens stora omvälvningar. Den karakteriseras av snabb tillväxt och ständiga förändringar. Om sektorn skall kunna följa gemenskapens regelverk måste programindustrins kapacitet förbättras för att kunna möta den stora utmaning som en anpassad regelram innebär.

Vissa framsteg har gjorts, men Polens lagstiftning på det audiovisuella området uppfyller inte helt EU:s krav. Brister i fråga om fri mottagning, marknadsföring av europeiska produktioner, nya produktioner och vissa reklambestämmelser kvarstår.

Slutsats

Förutsatt att ansträngningarna för att anpassa den rättsliga ramen fortsätter och att de åtföljs av nödvändiga omstruktureringar av industrin bör Polen kunna uppfylla EU:s krav inom den audiovisuella sektorn på medellång sikt.

3.3 Ekonomiska och fiskala frågor

Den ekonomiska och monetära unionen

Vid tidpunkten för Polens anslutning kommer EMU:s tredje etapp att ha inletts. Denna etapp kommer att innebära stora förändringar för alla medlemsstater, även för dem som inte ingår i euroområdet. Samtliga medlemsstater, även de nya, kommer att ingå i den ekonomiska och monetära unionen utan inskränkningar. Den ekonomiska politiken blir en gemensam fråga och medlemsstaterna kommer att delta i samordningen av den (t.ex. nationella konvergensprogram, allmänna ekonomiska riktlinjer, multilateral övervakning och förfaranden vid alltför stora underskott). Det kommer att krävas att medlemsstaterna respekterar stabilitets- och tillväxtpakten, att de avstår från direkt centralbanksfinansiering av underskottet i den offentliga sektorn och från att ge den offentliga sektorn förmånligare villkor hos finansiella institut, samt att liberaliseringen av kapitalrörelser är genomförd.

En anslutning till EU innebär ett tätare samarbete med unionen inom områdena penning- och valutapolitik. Det betyder att strukturreformerna inom dessa områden måste stärkas. De medlemsstater som inte ingår i euroområdet kommer att kunna föra en självständig penningpolitik och ha möjlighet till ett begränsat deltagande i det europeiska centralbanksystemet. Deras centralbanker måste vara oberoende och ha prisstabilitet som främsta mål. Penningpolitiken måste föras med hjälp av marknadsbaserade instrument och den skall påverka den reala ekonomin på ett effektivt sätt. Det behövs därför reformer för att undanröja de faktorer som gör penningpolitiken mindre effektiv, t.ex. brist på konkurrens inom banksektorn, otillräckligt utvecklade finansmarknader och bankernas osäkra lån. Slutligen måste alla medlemsstater betrakta valutapolitiken som en gemensam fråga och vara beredda att stabilisera växelkurserna inom ramen för den mekanism som kommer att fastställas.

Eftersom ett medlemskap i Europeiska unionen förutsätter att Polen godtar målen för EMU, måste landet uppfylla konvergenskriterierna, dock inte nödvändigtvis vid anslutningen. Även om konvergenskriterierna inte är ett krav för medlemskap i unionen, utgör de viktiga indikatorer på en stabilitetsinriktad makroekonomisk politik, och alla nya medlemsstater måste så småningom uppfylla dem på en permanent basis. Det är därför av största vikt att systemskiftet och de marknadsorienterade strukturreformerna genomförs med gott resultat. Polens ekonomiska situation och framsteg har redan analyserats i tidigare kapitel i detta yttrande.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Den polska centralbanken är oberoende av regeringen när det gäller val av centralbankschef. Centralbankslagen ger dock inte uttryckligen banken ett formellt oberoende av regeringen i fråga om penningpolitiken. Det formella målet för centralbanken är att stärka valutan. Dessutom är lagen fortfarande långt ifrån förenlig med fördragets bestämmelser om totalförbud mot centralbanksfinansiering av budgetunderskott. Vidare sätts de redan svaga bestämmelserna i lagen varje år ur kraft av den årliga budgetlagen. För närvarande diskuterar de polska myndigheterna en revidering av centralbankslagen. Efter denna revidering bör lagen uppfylla kraven i Maastrichtfördraget.

Polen har genom sin penningpolitik i stort sett lyckats med att minska inflationstakten. År 1995 hade landet ett massivt kapitalinflöde, till största delen i form av spekulativa portföljinvesteringar. Orsaken var inte bara de förbättrade framtidsutsikterna för övergångsprocessen i Polen utan också att den penningpolitik som fördes underblåste förväntningarna på en real appreciering av valutan. Inflationsresultatet för 1995 var något av en besvikelse, då inflationstakten var ungefär densamma som under 1994. År 1996 övergav centralbanken sin målsättning att upprätthålla en viss räntenivå och lät valutan fluktuera

mera fritt inom ett bredare band. De spekulativa kapitalinflödena har nästan upphört, ökningen av penningmängden har bringats under kontroll och inflationen sjönk kraftigt under 1996. Penningpolitikens effektivitet är fortfarande begränsad på grund av en segmenterad, statsdominerad banksektor, och konkursförfaranden är svåra att genomföra. Å andra sidan gav Polen 1995 ut ett framgångsrikt 10-årigt obligationslån med rörlig ränta, och finansmarknaden är tämligen välutvecklad. Slutligen tycks banksektorns omstruktureringspolitik ha varit framgångsrik när det gäller att stegvis övervinna problemen med osäkra lån.

Polens växelkurssystem utgörs av en fortlöpande justering av valutans riktvärde, s.k. crawling peg, med fluktuationsutrymme kring riktvärdet. I den första fasen (oktober 1991–mars 1995) användes som fast riktvärde den nominella växelkursen. Under denna period gjordes sporadiska devalveringar för att bibehålla eller återupprätta konkurrenskraften. Efter mars 1995 uppstod en annan typ av problem. De förbättrade framtidsutsikterna för övergångsprocessen gjorde att ett uppskrivningstryck uppstod. Växelkurssystemet blev mer flexibelt genom att man införde ett fluktuationsutrymme kring valutans riktvärde. Bandet har breddats alltmer fram till januari 1997 och det verkar som om växelkursen ökade flexibilitet har bidragit till att stoppa spekulativa kapitalinflöden och det inflationstryck som blir följderna. Växelkursen har sedan mars 1995 varit stabil och hållit sig inom fluktuationsutrymmet.

Slutsats

Det är ännu för tidigt att avgöra om Polen vid tidpunkten för anslutningen är redo att ingå i euroområdet. Det beror på om strukturomvandlingen har gjort det möjligt för landet att uppnå och på permanent basis uppfylla konvergenskriterierna, vilket dock inte är ett krav för anslutningen.

Efter den tydliga omställningen av penningpolitiken 1996 bör det inte innebära några problem medellång sikt om Polen deltar i EMU:s tredje etapp utan att ingå i euroområdet. Det är dock viktigt att centralbankslagstiftningen når full överensstämmelse med EG:s regler och att stabilitetsinriktningen i den nuvarande penning- och valutapolitiken bibehålls. Dessutom bör omstruktureringen av banksektorn slutföras.

Beskattning

Gemenskapens regelverk på området för direkta skatter gäller främst vissa delar av företagsbeskattningen samt avgifter på kapitaltillskott. EG-fördragets fyra friheter har mer vittgående konsekvenser för de nationella skattesystemen.

Gemenskapens regelverk på området för indirekta skatter består huvudsakligen av harmoniserad lagstiftning vad gäller mervärdesskatt och punktskatter. Detta innefattar införandet av en icke-kumulativ allmän konsumtionsskatt (mervärdesskatt) som läggs på alla led i produktionen och distributionen av varor och tjänster, och som innebär likabehandling i skattehänseende av inhemska och utländska (import)transaktioner. Gemenskapens regler om mervärdesskatt innehåller också övergångsbestämmelser för beskattning av transaktioner mellan skattesubjekt inom Europeiska unionen. Vad gäller punktskatter, finns regler om tillnärmning av skattesystemen och minimiskattesatser samt gemensamma regler för innehav och flyttning av punktskattepliktiga varor som omfattas av harmoniserade bestämmelser (inbegripet användning av skatteupplag). I och med att den

inre marknaden genomfördes, avskaffades alla skattekontroller vid gemenskapens inre gränser i januari 1993.

En viktig del av det administrativa samarbetet på den inre marknaden är bestämmelserna om ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaternas skattemyndigheter. Direktiven gäller både direkta och indirekta skatter.

Europaavtalet innehåller föreskrifter om tillnärmning av lagstiftning på området för indirekta skatter.

Enligt vitboken skall i fas I åtgärder vidtas för att uppfylla de viktigaste bestämmelserna i gemenskapens regelverk om indirekta skatter (huvudsakligen de regler som gällde i gemenskapen före 1993). I fas II skall de bestämmelser införas som därutöver är nödvändiga för att genomföra gemenskapens regelverk om indirekta skatter i dess helhet.

Översikt

Direkta skatter

Bestämmelserna i de två direktiven om företagsbeskattning samt konventionen för undvikande av dubbelbeskattning i samband med justering av vinst i företag med intressegemenskap (skiljedomsförfarande) bygger på ömsesidighet. Regler på detta område kan per definition inte förväntas existera före en anslutning.

Indirekta skatter

De sammanlagda intäkterna av mervärdesskatt och punktskatter i Polens statsbudget uppgick 1995 till ca 25 % respektive 15 %. Trenden förväntas fortsätta uppåt.

Mervärdesskatt

Polens gällande mervärdesskattesystem infördes i juli 1993 och ersatte då den tidigare omsättningsskatten. Polen tillämpar ett system med dubbla mervärdesskattesatser: en standardsats på 22 % och en reducerad sats på 7 %. Dessutom tillämpas en nollskattesats i viss utsträckning under en övergångsperiod som löper ut i slutet av 1998. Den reducerade satsen och nollsatsen tillämpas på vissa fastslagna varor och tjänster. Allt annat beskattas enligt standardsatsen. I princip är importerade varor belagda med samma mervärdesskatt som liknande inhemska produkter. Vissa nationella produkter har dock nollskattesats medan liknande importprodukter beskattas antingen enligt den reducerade skattesatsen eller enligt standardskattesatsen.

Vissa verksamheter är befriade från mervärdesskatt men avdrag kan då inte göras för ingående mervärdesskatt. Denna befrielse avser huvudsakligen verksamheter inom hälsovård och social omsorg, jordbrukssektorn och finans- och försäkringssektorn. Skattskyldiga har i princip rätt att dra av mervärdesskatt som uppburits på deras inköp av varor och tjänster i samband med affärsverksamhet. I motsats till skatten på tjänster som tillhandahålls av inhemska enheter kan skatten på importerade tjänster dock inte dras av. Till följd av detta belastas sådana tjänster med en tilläggskostnad på 22 % jämfört med liknande inhemska tjänster. Den polska mervärdesskattelagen innehåller inga bestämmelser om återbetalning av skatt till skattskyldiga som är etablerade utanför landet.

Förutom mervärdesskatten upp bärs ytterligare en mervärdesskatt i form av en klumpsumma på transport av varor och icke-reguljär passagerarbefordran med fordon som inte är registrerade i Polen. Denna skatt tas endast ut av utländska åkare.

Punktskatter

Det gällande punktskattesystemet i Polen infördes samtidigt som mervärdesskattesystemet. Punktskatter tas ut på en mängd olika produkter, även andra produkter än de som är punktskattepliktiga inom hela gemenskapen (mineraloljor, alkohol och alkoholhaltiga drycker samt beredda tobaksvaror). Skatten är specifik för varje produktkategori, utom för vissa mineraloljor och tobaksvaror för vilka den baseras på värdet.

Ömsesidigt bistånd

Skattemyndigheten har ännu inte behövt utveckla mekanismer för ömsesidigt bistånd i förhållande till medlemsstaternas skattemyndigheter, eftersom ömsesidigt bistånd är något som bara blir aktuellt vid en anslutning.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Mervärdesskatt

Det nuvarande mervärdesskattesystemet i Polen bygger på de viktigaste principerna för gemenskapens mervärdesskattelagstiftning och utgör en stabil utgångspunkt för kommande tillnärmning till gemenskapens regelverk. Systemet diskriminerar dock i vissa avseenden import.

Även om utländska företagare har laglig rätt att mervärdesskatteregistrera sig i Polen är detta i praktiken en komplicerad procedur. Eftersom Polen inte har infört någon ordning för återbetalning av mervärdesskatt till icke-registrerade utländska skattskyldiga personer medför mervärdesskatten en extrakostnad för sådana näringsidkare. Den polska behandlingen av import överensstämmer inte med gemenskapens regler och är ytterst diskriminerande jämfört med behandlingen av liknande inhemska produkter. Det polska systemet för mervärdesskattefria transaktioner avviker i hög grad från gemenskapslagstiftningen både till omfattning och innehåll. Tillämpningen av den reducerade mervärdesskattesatsen är avsevärt bredare i Polen än i gemenskapen.

Trots namnet har mervärdesskatten i form av en klumpsumma ingenting med mervärdesskatt att göra. Den kan varken återbetalas eller avdras av den polska entreprenören som ingående mervärdesskatt. Den ökar kostnaderna för transporttjänster som tillhandahålls av icke-polska åkare, eftersom avgiften inte kan undvikas genom mervärdesskatteregistrering i Polen. Inom gemenskapen finns ingen liknande avgift på transporttjänster som skulle drabba fordon registrerade i Polen.

Polens medlemskap i Europeiska unionen skulle kräva justeringar för att undanröja den nuvarande diskrimineringen av import och för att bringa mervärdesskattelagstiftningen närmare kraven i gemenskapens regelverk, särskilt vad gäller det skattesystem som är nödvändigt i en gemenskap utan inre gränskontroller.

Enligt Polens nationella strategiplan för genomförande av rekommendationerna i vitboken i fråga om mervärdesskatt skall tillämpningen av skattesatser prioriteras under perioden 1998–2000, vilket även skall gälla citrusfrukter från och med 1 januari 1998. Det breda

spektrat av mervärdesskattefria transaktioner skall ses över, utom vad gäller obearbetade jordbruksprodukter. Ett återbetalningssystem för utländska skattskyldiga skall enligt planen vara infört 1999. Initiativ för att undanröja den nuvarande diskrimineringen av import, även mervärdesskatten i form av en klumpsumma, förutses också. Det nuvarande systemet, som tillämpas på fordon på väg in i landet, har orsakat avsevärda problem vid gränserna.

Punktskatter

Det finns betydande skillnader mellan Polens punktskattesystem och EU:s krav.

För det första finns det inget system för punktskatteuppskov varvid varor kan flyttas mellan godkända skatteupplag utan att skatt betalas. Dessutom bör punktskatteregistreringen av näringsidkare ses över.

För det andra finns det separata taxor för inhemska och importerade produkter vilket gör att importprodukter beskattas högre än liknande inhemska produkter.

Om Polen ansluter sig till gemenskapen skulle punktskatter fortfarande kunna tillämpas på produkter som inte omfattas av de harmoniserade punktskatterna inom gemenskapen, förutsatt att de inte ger upphov till gränsformaliteter i handeln mellan medlemsstater och att de överensstämmer med principen om icke-diskriminering mellan nationella produkter och produkter med ursprung i andra medlemsstater.

För att säkerställa att gemenskapens punktskattelagstiftning tillämpas korrekt är det av största vikt att Polen så snart som möjligt upprättar ett system med skatteupplag som bygger på gemenskapens modell, förstärker kontrollförfarandena och anpassar uppbyggnaden av och nivån på sina punktskatter till gemenskapens princip om icke-diskriminering mellan nationella produkter och produkter från andra medlemsstater.

Polens nationella strategiplan för genomförande av vitbokens bestämmelser innehåller ingen tydlig och detaljerad tidsplan för framtida justeringar av den polska punktskattelagstiftningen. Det finns planer på att införa ett identifikationsnummer på skattemärken som anger tillverkaren eller importören (detta ingår dock inte i gemenskapens regelverk). På längre sikt finns det planer på att dela in cigaretter i endast två skattekategorier (långa och korta) och att anpassa punktskattesatserna på motorbränslen till EU:s minimisatser. Full harmonisering av lagstiftningen planeras dock inte.

Ömsesidigt bistånd

Vid en anslutning krävs också att Polen genomför de nödvändiga bestämmelserna om administrativt samarbete och ömsesidigt bistånd mellan medlemsstaterna. Dessa bestämmelser är av central betydelse för att den inre marknaden skall fungera.

Slutsats

Vad gäller direkt beskattning bör gemenskapens regelverk bör inte medföra några betydande svårigheter.

I fråga om indirekt beskattning bör Polen genom oförminskade ansträngningar kunna nå överensstämmelse med mervärdesskatte- och punktskattelagstiftningen på medellång sikt.

Det borde vara möjligt för Polen att delta i det ömsesidiga biståndet i takt med att skattemyndigheten ökar sin kunskap i dessa frågor.

Statistik

Huvudprinciperna i gemenskapens regelverk rör den officiella statistikens opartiskhet, tillförlitlighet, öppenhet, insynsskydd (för enskilda uppgifter) och spridning. Dessutom finns det en samling viktiga principer samt praxis som rör användningen av europeiska och internationella klassifikationer, nationalräkenskapssystem, företagsregister och olika typer av statistik.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete för att utveckla effektiv och tillförlitlig statistik som harmonierar med internationella standarder och klassifikationer.

Vitboken innehåller inga bestämmelser på detta område.

Översikt

Den centrala statistikbyrån (GUS) vägleds av ett nationellt statistikråd (NSC) som består av företrädare för olika förvaltningar och organisationer. GUS genomgår just nu en omorganisation i syfte att omfördela ansvaret mellan huvudkontoren och de regionala kontoren. GUS samarbetar med ett stort antal organ inom EU. GUS spelar också en viktig roll när det gäller att överföra kunskap till andra länder i regionen.

Den rättsliga grunden för Polens officiella statistik utgörs av en lag från 1995.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Den polska lagstiftningen är helt förenlig med de gällande normerna inom Europeiska unionen.

På vissa områden är förbättringar i statistiksystemet fortfarande nödvändiga. En av de viktigaste aspekter som bör utvecklas är återskapandet av register.

Slutsats

Polen bör kunna uppfylla EU:s krav beträffande officiell statistik inom de närmaste åren.

3.4 Politiken inom olika sektorer

Industri

Målet för EG:s industripolitik är att öka konkurrenskraften för att på så sätt åstadkomma stigande levnadsstandard och hög sysselsättningsnivå. De politiska åtgärderna syftar till att påskynda anpassningen till strukturuomvandlingen, skapa ett klimat som gynnar initiativ och framväxten av företag i hela gemenskapen samt industriellt samarbete, och att främja ett bättre utnyttjande av de industriella möjligheter som ligger i politiska åtgärder på områdena innovation, forskning och teknisk utveckling. EG:s industripolitik är till sin natur sektoröverskridande, och genom informationsutbyte på sektornivå kan övergripande lösningar anpassas till enskilda sektorer. EG:s industripolitik är resultatet av en mix av styrmedel från flera av gemenskapens politikområden: där finns både styrmedel för

marknadens funktion (produktspecifikationer och tillträde till marknaden, handelspolitik, statligt stöd och konkurrenspolitik) och åtgärder knutna till industrins anpassningsförmåga (stabilt makroekonomiskt klimat, teknik, yrkesutbildning osv.).

För att klara konkurrenstryck och marknadskrafter inom unionen måste industrin i kandidatländerna ha uppnått en viss nivå av konkurrensförmåga vid tiden för en anslutning. Det måste framgå att kandidatländerna driver en politik för öppna och konkurrenskraftiga marknader enligt de riktlinjer som anges i artikel 130 ("Industri") i fördraget. En annan viktig indikator på utveckling i rätt riktning är samarbete mellan EG och kandidatländerna enligt Europaavtalets bestämmelser om industriellt samarbete, investeringar, industriell standardisering och bedömning av överensstämmelse med normer.

Översikt

Den polska industrins totala produktion uppgick 1995 till cirka 27 miljarder ECU vilket motsvarar fyra femtedelar av Sveriges industriproduktion och cirka en tredjedel av Polens BNP. Industrin sysselsätter cirka 3,2 miljoner människor (25 % av den polska arbetsstyrkan). Tack vare en tillväxt på 5-7 % under 1995 och 1996 är industriproduktionen nu större än den var före de reformer som genomfördes i slutet av 80-talet.

Övergångsprocessen inleddes 1989 med ett omfattande reformprogram som skulle leda till att den centralstyrda planekonomin ersattes med en öppen marknadsekonomi. Övergången till en öppen och efterfrågestyrd marknadsekonomi medförde stora krav på industrin att anpassa sig till de snabba förändringarna. De påföljande ekonomiska förändringarna åtföljdes av en kollaps i industriproduktionen och stora strukturella förändringar inom industrin, och produktionens andel av BNP sjönk stadigt från 1990 fram till 1995 då andelen var nere i 40 %.

De viktigaste polska industrigrenarna 1995

Sektor	Andel av syssel- sättningen inom industrin %	Andel av industri- produktionen %
Livsmedel	12,9	18,5
Elektronikindustri och verkstadsindustri (inbegripet tryckmättningsutrustning, medicinsk utrustning, mätinstrument)	5,7	16,8
Kemisk industri, läkemedel	7,6	10,1
Byggsektorn	5,5	6
Stålindustri (stål och icke-järnmetaller)	5,2	5

Textilindustri, skor och möbler	10	4
varav: - möbler	3	ingen uppgift
- läder	1	0,5
Cement, glas, porslin, kakel och lergods, trä och papper	4,9	ingen uppgift
Bilindustri	3,25	4

Industrins andel (utom byggsektorn) av BNP 33

Tabellen baserar sig huvudsakligen på det polska svaret på frågeformuläret

Jordbrukets livsmedelsindustri är en viktig del av den polska industrin. Produktionen ökar snabbt och investeringarna i sektorn har fördubblats under 1993-95. Polens största företag finns inom livsmedelsindustrin. Bland Polens 500 största företag tillhör 90 jordbrukets livsmedelsindustri, de flesta av dem statliga. Privatiseringsprogrammet planeras vara klart inom de närmaste tre åren. Detta är en av den polska industrins mest dynamiska industrigrenar och den drar till sig avsevärda utländska direktinvesteringar.

Metallvaruindustrin och verkstadsindustrin är i storlek jämförbar med Portugals. Produktionen växer snabbt och är i huvudsak ämnad för den inhemska marknaden. Jämfört med EU är dessa branscher mera spridda, utrustningen äldre och arbetskraftens produktivitet mycket låg. Den inhemska marknaden och dess tillväxtpotential är dock tillräckligt stora för att kunna bära en produktion av ett relativt stort utbud av varor, men inte ett så stort utbud som dagens. Trots att Polens konkurrensförspång när det gäller metallvaror är mycket liten bör industrin kunna bibehålla och utveckla produktionen. På samma sätt kan verkstadsindustrin förväntas anpassa sig till EU-medlemskapet genom att avveckla produktionen på medelhög teknisk nivå och istället koncentrera sig på arbetskraftsintensiv utrustning på lägre nivå. Den framtida lönsamheten beror bland annat på hur länge lönerna kan hållas på en låg nivå och hur snabbt produktionen kan förbättras.

Den kemiska industrin består till stora delar av stora statliga företag varav vissa skall privatiseras under 1997. Situationen varierar mellan de olika kemiska grenarna. Det är svårt att bedöma hur konkurrenskraftig grenen är eftersom privatiseringen inte är helt genomförd och sektorn i viss mån skyddas från import genom regleringar. Det kommer att krävas avsevärda legislativa och administrativa insatser för att den kemiska industrin skall kunna anpassa sig till förhållandena på den inre marknaden.

Läkemedelsindustrin är en viktig gren av den polska industrin och före reformerna exporterade Polen läkemedel till de flesta Comecon-länderna. Privatiseringen av branschen går långsamt och tillverkarnas största svagheter är bristande marknadsföringsstrategi, undermålig produktkvalité och låg attraktionsförmåga. På grund av tillverkarnas begränsade ekonomiska resurser har anslagen till forskning och utveckling varit små, vilket lett till att man i stor utsträckning är beroende av tillverkningen av generika.

Konkurrensen beträffande generika är dock mycket stark och både indiska och östeuropeiska tillverkare hotar de polska exportmarknaderna. Utländska läkemedelsföretag upptäckte tidigt den polska marknadens attraktivitet på långsikt och utgör nu en betydande del av marknaden.

Av cirka 40 **stålverk** i Central- och Östeuropa finns 23 i Polen. Den polska stålproduktionen och produktionskapaciteten sjönk avsevärt mellan 1986 och 1995, men förväntas inte sjunka ytterligare. Polens regering planerar ett genomgripande moderniseringsprogram med nya

investeringar och nedläggning av överflödiga stålverk. Än så länge har dock bara 600 miljoner US-dollar investerats och potentiella investerare visar inte något större intresse. Framtidsutsikterna för stålindustrin är osäkra. Det kommer att ta tid att åtgärda de tekniska och kommersiella bristerna och bristerna i ledning; också miljöproblemen är stora. Regionala och sociala problem i samband med den fortsatta anpassningen försvårar omstruktureringen ytterligare.

Textil- och konfektionsindustrin utgör en relativt stor del av ekonomin. Privatiseringen bör inom båda branscherna vara fullt genomförd 1999. Polen är EU:s viktigaste central- och östeuropeiska handelspartner i fråga om passiv förädling. Den geografiska närheten, den låga lönenivån, EU-marknadens krav på råvaror av hög kvalitet och bristen på utländsk valuta i de central- och östeuropeiska länderna som gjort det omöjligt för dem att importera sådana råvaror har främjat utvecklingen av denna handel.

Möbelindustrin är en av de mest dynamiska industrigrenarna i Polen. Nästan en tredjedel av företagen har utländskt kapital. Tre fjärdedelar av produktionen går på export, varav det mesta till EU. Den polska möbelindustrin har en avsevärd produktionspotential med en relativt god tillverkningsteknik och kan betraktas som en av de mest lovande branscherna inom polsk industri.

Polen har efter reformerna ytterligare utvecklat sin traditionellt dominerande ställning i regionen inom **bilindustrin**. Omvandlingsprocessen har karaktäriserats av ett stort antal samarbetsprojekt mellan tillverkare i EU och Polen. Stora investeringar har gjorts inom komponenttillverkningen. I och med etableringen av koreanska och amerikanska biltillverkare riskerar tillverkarnas överkapacitet att öka ytterligare, och redan nu är utnyttjandegraden låg. En stor del av tillverkningen kommer att vara avsedd för EU, som är den största exportmarknaden. Eftersom utsikterna för tillväxt på marknaderna i EU och de central- och östeuropeiska länderna är begränsade kommer konkurrenstrycket att öka inom hela EU.

Den polska **varvsindustrin** drabbades hårt när exporten till forna Sovjetunionen försvann. Produktionen motsvarar 3 % av fartygsbyggandet i världen. Produktiviteten är betydligt lägre än i EU och bara ett varv har en produktionsnivå som kan jämföras med nivån för andra europeiska varv. Varvsindustrin är ändå främst på grund av låga löner internationellt konkurrenskraftig och konkurrerar direkt med EU-länderna när det gäller fartygsreparationer. Omstruktureringen inleddes 1993 och varven utarbetar sina egna omstruktureringsprogram.

Den polska branschen för **informationsteknik** är liten men växande. Den har en varierad tillverkning av elektronisk utrustning och komponenter. Branschen har lyckats dra till sig avsevärda utländska direktinvesteringar. Genom det fortsatta omstruktureringsbehovet inom i stort sett alla industrigrenar väntas efterfrågan öka starkt.

Cement, glas, porslin, kakel och lergods, trä och papper: Trots överkapacitet inom vissa av branscherna tycks förväntad marknadsökning, det faktum att branscherna dragit till sig utländskt deltagande samt att de hittills anpassat sig till konkurrensen från (en begränsad) import tyda på att de är livskraftiga på mera öppna marknader. Fortfarande finns dock ett antal importrestriktioner, särskilt för porslins-, kakel- och lergodsindustrin och pappersindustrin, vilket hindrar att företag från EU får fri tillgång till marknaden.

Genom privatisering eller likvidation sjönk antalet offentliga företag från 67 000 under 1990 till 49 000 vid utgången av 1995. Samtidigt mer än fördubblades antalet privata företag (ej räknat de mycket små företagen) till 160 000. De flesta privata företagen är små eller medelstora. Polens regering inledde 1995 efter stora förseningar ett privatiseringsprogram i stor skala som i form av omsättningsbara kuponger ger alla polska medborgare en andel i de nyligen inrättade nationella investeringsfonderna, vilka kontrollerar mer än 500 företag.

En del polska industrigrenar (som byggsektorn, branscherna för byggmaterial, möbler, jordbrukets livsmedelsindustri, läkemedel samt bilar) har till största delen privatiserats, moderniserats och omstrukturerats, ofta med hjälp av utländska investeringar. Dessa grenar är redan internationellt konkurrenskraftiga eller kommer att bli det på medellång sikt och kommer därför att kunna hävda sig på den inre marknaden. Andra industrigrenar (till exempel den kemiska industrin, gruv- och stålindustrin) domineras fortfarande av stora statsägda företag som ännu inte privatiserats eller omstrukturerats. Om inte dessa förändringar görs har dessa omstrukturerade industrier små utsikter att klara sig på den inre marknaden.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Det utmärkande draget hos den polska industrin är den viktiga roll nya företag spelar. De ligger bakom den dynamiska kraft som trots den långsamma privatiseringstakten varit märkbar under de senaste åren. Arbetskraftens produktivitet inom industrin har de senaste fem åren ökat med mer än 10 % årligen och arbetskostnaden per enhet uttryckt i ecu har minskat. Det är dock tveksamt om tillväxttakten kan fortsätta. Investeringarna är bara måttliga (på ungefär samma nivå som genomsnittet i EU) och även om de utländska direktinvesteringarna är höga i absoluta tal så är de ganska små om man ser till deras andel i den totala investeringen (cirka 6 %, en av de lägsta siffrorna bland kandidatländerna).

Den polska marknaden är inte alls lika öppen som övriga kandidatländer. Även om siffrorna inte är särskilt låga för Polen (exporten utgör bara 22 % av BNP, samma siffra som för Italien) ligger övriga kandidatländer på en betydligt högre nivå. Detta innebär att man inte i samma utsträckning som övriga kandidatländer kan förvänta sig att det internationella konkurrenstrycket skall avhjälpa snedvridning som har sin grund i politiska åtgärder.

Stålindustrin är ett exempel på behovet av omstrukturerings- och moderniseringsåtgärder, vilket de polska myndigheterna medger och vilket avpeglas i de åtgärder som diskuteras under den pågående intensiva dialogen om branschen. Fortsatt omstrukturering behövs inom flera andra industrigrenar, däribland särskilt läkemedelsindustrin. En insats kommer också att behövas inom bilindustrin för steget från monteringsband till fullfjädrad bilindustri. Privatisering och utländsk direktinvestering kommer att spela en nyckelroll vid omstruktureringen, i synnerhet inom de grenar som domineras av statligt ägda företag (kemi, olja, gruvdrift, telekommunikationer och metall). Polens regering har hittills varit mer ovillig än andra att ta itu med de allvarliga regionala och sociala problem som omstruktureringen orsakar. De administrativa rationaliseringar som gjorts för att ge regeringen bättre kontroll över de statliga företagen är önskvärda, men kan åtminstone på kort sikt bromsa privatiseringen.

I den nationella integrationsstrategin för 1997 ger den polska regeringen en uttömmande bild av de faktorer som påverkar och de åtgärder som behövs för att förbereda den polska industrin för anslutningen till EU.

Slutsatser om industrins konkurrenskraft

Den polska industrin kännetecknas av att den omfattar både en dynamisk och expanderande privat sektor som bör kunna konkurrera på den inre marknaden på medellång sikt och andra, stora, till största delen statsägda sektorer som omedelbart måste omstruktureras för att bli konkurrenskraftiga.

En utvärdering av gemenskapens regelverk för den fria rörligheten för industriprodukter återfinns i kapitlet om den inre marknaden.

Jordbruk

Syftet med den gemensamma jordbrukspolitiken är att trygga och utveckla ett modernt jordbrukssystem, som tillförsäkrar jordbruksbefolkningen en skälig levnadsstandard och konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser samt garanterar fri rörlighet för varor inom EG. Särskild hänsyn tas till miljön och landsbygdsutvecklingen. För att förvalta den gemensamma jordbrukspolitiken har det upprättats olika gemensamma organisationer av marknaden. Dessa kompletteras av bestämmelser om djurhälsa, växtskydd och djurfoder och av bestämmelser beträffande livsmedelshygien. Det finns även lagstiftning på det strukturpolitiska området. Den utvecklades ursprungligen för att modernisera och utöka jordbruket, men tonvikten läggs nu i ökad utsträckning på miljön och politikens regionala differentiering. Som kompensation för sänkta marknadsstödjande priser utgår stöden till jordbruksföretagen sedan reformerna 1992 i allt större utsträckning i form av direkta stödutbetalningar.

Europaavtalet innehåller de grundläggande bestämmelserna för handel mellan Polen och gemenskapen och syftar till att främja samarbete i fråga om modernisering, omstrukturering och privatisering av Polens jordbrukssektor liksom när det gäller jordbrukets livsmedelsindustri och fytosanitära normer. Vitboken omfattar veterinärkontroller, fytosanitära kontroller och kontroller av djurfoder samt saluföringskrav för olika produkter. Syftet med en sådan lagstiftning är att skydda konsumenter, människors och djurs hälsa samt växters sundhet.

Översikt

Situationen på jordbruksområdet

Värdet av Polens jordbruksproduktion motsvarade 1995 ungefär 5,39 % av värdet av unionens jordbruksproduktion.

Jordbruket är fortfarande relativt viktigt för ekonomin. År 1995 stod det för 6,6 % av Polens BNP, jämfört med 12,9 % 1989. Omkring 4,7 miljoner människor arbetade inom jordbrukssektorn 1995. Av dessa var 4,3 miljoner heltidssysselsatta, vilket utgjorde 27 % av det totala antalet sysselsatta. Antalet anställda inom jordbruket varierar men minskar långsamt. Mellan 1989 och 1995 krympte sysselsättningen inom jordbruket med 4,5 %.

Av den totala markarealen på 31 miljoner ha täcks ca 28 % av skog. Jordbruksarealen på 19 miljoner ha utgör 60 % av den totala arealen. Över tre fjärdedelar av jordbruksarealen består av åkermark. De viktigaste jordbruksgrödorna är spannmål (60 % av åkermarken) och potatis (11 %).

Jordbruksproduktionen har, med undantag av griskött och fjäderfä, minskat avsevärt sedan övergången till följd av de dramatiska förändringarna i förhållandet mellan priserna på insatsvaror och produktion, som särskilt drabbat boskapsproduktionen. I förhållande till animalieproduktionen har vegetabilieproduktionen nu fått större relativ vikt och utgjorde 1995 ca 58 % av hela jordbruksproduktionen.

I motsats till i andra central- och östeuropeiska länder slutfördes kollektiviseringen av privata jordbruk aldrig i Polen. Det finns fler än två miljoner privata jordbruk, av vilka endast 20 % anses få sin inkomst enbart från jordbruket. Jordbruksföretagen är vanligen små. I genomsnitt hade varje jordbruksföretag 6,7 ha åkermark och ett boskapsbestånd på fyra kreatur (varav två kor), och den genomsnittliga svinbesättningen bestod av 8 svin. Över 50 % av dessa jordbruksföretag innehar mindre än 5 ha åkermark. Tillsammans täcker dessa 20 % av den totala jordbruksarealen. Endast 3 % av jordbruksföretagen omfattar mer än 20 ha, och de täcker också 20 % av jordbruksarealen. Den genomsnittliga storleken på dessa jordbruksföretag är 63 ha.

Vidare förvaltar tidigare storskaliga statsägda jordbruk och kooperativ ca 20 % av åkermarken. Omkring 10 % av de tidigare statliga jordbruken har privatiserats. Försäljningen av statlig egendom till privata investerare hindras av bristen på tillräckligt investeringskapital, och en stor del av tillgångarna, däribland 2,8 miljoner ha mark, har arrenderats ut. I december 1995 återstod ca 1 miljon ha mark att avyttra. På lång sikt väntas den genomsnittliga storleken på jordbruksföretagen öka, även om antalet mycket små jordbruk (mindre än 2 ha) inte väntas minska väsentligt.

Trots den allmänna nedåtgående trenden i jordbruksproduktionen är Polen självförsörjande vad gäller de viktigaste produkterna, delvis på grund av minskad konsumtion. År 1996 producerades 25,4 miljoner ton spannmål, 11,7 miljoner ton mjölk och 2 miljoner ton griskött (0,41 miljoner ton nötkött). År 1995 exporterades 56,5 % av den totala fruktskörden och 8,7 % av grönsaksskörden. Polen är en viktig potatisproducent vars genomsnittliga produktion under de tre senaste åren uppgick till 28,1 miljoner ton (motsvarande ca 4,6 % av produktionen inom EU).

Livsmedelsindustrin svarar för mer än en femtedel av den totala industriproduktionen i Polen. Den tekniska nivån och integreringen är dock inte lika långt hunna som inom EU. Produktiviteten inom det första bearbetningsledet är tämligen låg, vilket medför att livsmedelsproducenterna inte kan dra full nytta av att konsumenternas lägger ut mer pengar på livsmedel.

Handelsbalansen inom jordbruket har försämrats snabbt under övergångsperioden. År 1995 utgjorde handeln med jordbruksprodukter 10,3 % av Polens sammanlagda export och 9,5 % av den sammanlagda importen. Även om exporten har ökat varje år sedan 1993 och uppgick till 2,1 miljarder ecu 1996 har importen fortsatt att öka och gick under samma period förbi exporten. Handeln med jordbruksprodukter med EU:s femton medlemsstater utgör omkring 47 % av Polens export och 46 % av importen. De tidigare Sovjetstaterna står för 30 % av Polens export av jordbruksprodukter och 4 % av importen. Handeln med dessa länder ökar snabbt. De viktigaste importprodukterna var färsk frukt och färska grönsaker (32 %), bearbetad frukt och bearbetade grönsaker (24,2 %) och icke-basvaror såsom kaffe, tobak och alkohol (17,9 %). De viktigaste exportprodukterna var bearbetad frukt och bearbetade grönsaker (34,7 %), kött- och mjölkprodukter (26 %) och färsk frukt och färska grönsaker (8,8 %).

Jordbrukspolitik

Den producentstödsekvivalent (PSE) som räknas fram av OECD var 21 % 1995 jämfört med 49 % för EU.

År 1989 skedde stora förändringar i Polens jordbruks- och livsmedelspolitik. Den tidigare politiken med subventionering av insatsvaror och konsumtionsstöd frångicks, vilket ledde till avsevärda prishöjningar på jordbruksprodukter och en därmed sammanhängande ökning av inflationstakten under övergångsperioden. Under åren omedelbart efter liberaliseringen av jordbruksmarknaden infördes gradvis olika stabiliseringsåtgärder för att förbättra jämvikten på marknaden och stabilisera priserna. Den allmänna stödnivån i Polen är mindre än hälften så hög som gemenskapens stödnivå.

De politiska styrmedlen omfattar prisgarantier samt import- och exportmekanismer för basråvaror (särskilt spannmål, mjölkprodukter, gris- och nötkött) och påminner i sig om EU:s marknadspolitiska styrmedel. Byrån för jordbruksmarknaden (ARR), som lyder under ministeriet för jordbruk och livsmedelsekonomi, genomför en vittomfattande interventionspolitik (uppköp och försäljning av jordbruksprodukter, insamling och förvaltning av statliga reserver av jordbruksprodukter, beviljande av kreditgarantier och stöd för utveckling av grossistmarknaden).

Vad vegetabilieprodukter beträffar fastställs minimipriser för vete och råg som skall användas som livsmedel. Interventionspriserna fastställs till en högre nivå; 10 % högre under 1995–1996. Om marknadspriserna sjunker under nivån för minimipriserna görs interventionsuppköp av ARR, som också köper in spannmål till säkerhetslagren. Interventionsförsäljning kan ske på den inhemska marknaden eller för export på villkor som liknar EU:s. Sedan 1994 omfattas sockersektorn av en marknadsordning liknande EU:s organisation av marknaden för socker. Även mjölksektorn omfattas av en interventionsordning. Ett minimipris för mjölk har fastställts. ARR kan ingripa på marknaden genom att köpa upp smör och skummjölkpulver till fasta interventionspriser från mejerier som betalar jordbrukarna minimipriset. Eftesom marknadspriserna på mjölk har överstigit minimipriset de senaste åren har interventionen begränsats till säsongmässiga uppköp.

Interventionsåtgärderna inom köttsektorn har i allmänhet varit begränsade till griskött, som traditionellt är den viktigaste köttprodukten. Det finns också interventionsbestämmelser för nötköttsektorn, där uppköpen för närvarande begränsas till vad som krävs för att bibehålla de statliga reserverna. Marknadsordningar för andra jordbruksprodukter är i allmänhet begränsade till import- och exportordningar. ARR kan dock även tillämpa interventionsåtgärder på dessa produkter i händelse av allvarlig obalans på marknaden.

Marknadspriserna och interventionspriserna i Polen är betydligt lägre än priserna inom EG (med undantag för vete och griskött). Polens spannmålspriser har stabiliserats närmare världsmarknadspriset än EG:s. Interventionspriserna för vete och griskött motsvarade 79 % av EG:s interventionspris för 1995–1996 och priserna på griskött motsvarade i genomsnitt 83 % av EG:s priser mellan 1993 och 1995. Å andra sidan utgjorde målpriset för standardiserad komjölk endast 50 % av EG:s motsvarande pris 1995–1996, och priserna på nötkött motsvarade fortfarande endast 46 % av EG:s priser 1995.

Budgetutgifterna för jordbrukssektorn uppgick 1994 till 2,3 miljarder ecu, dvs. 9 % av hela statsbudgeten.

Den absolut största delen av jordbruksbudgeten (72 % 1994, en ökning från 48 % 1990) har anslagits för jordbrukarnas system för social trygghet, 8,1 % för minskning av kostnaderna för insatsvaror och endast 4 % för prisstöd och inkomststöd. Med tanke på de fortsatta strukturproblemen på sysselsättningsområdet och en åldrande landsbygdsbefolkning (8,6 % av landsbygdsbefolkningen fick sociala stödmedel 1995 jämfört med 4,5 % 1988) är det sannolikt att denna inriktning kommer att kvarstå under överskådlig framtid.

För närvarande vidtas en mängd olika åtgärder i samband med landsbygdsutveckling, strukturomvandling och miljö (stöd för privatisering av mark och ägarbyten inom jordbruket, integrerad landsbygdsutveckling och utveckling av teknisk infrastruktur på landsbygden, skapande av ett modernt system av finansieringstjänster för jordbruket, modernisering av jordbruksföretag och företag som levererar insatsvaror till jordbruket och livsmedelsberedningsindustrin, utveckling av en infrastruktur för jordbruksmarknaden, harmonisering av landsbygds- och jordbrukspolitikerna med miljöskyddskrav).

Ett antal åtgärder (t.ex. stöd för modernisering, strukturförbättringar, etableringshjälp för unga jordbrukare, stöd för jordbruk i mindre gynnade områden, förtidspensionering) har genomförts eller håller på att genomföras. Dessa åtgärder liknar i regel EU:s åtgärder. Strukturåtgärderna omfattar också stöd för minskning av produktionskostnader, t.ex. förmånliga driftslån, förbättrad användning av gödningsmedel och växtskyddsmedel, förbättrade boskapsstammar och skattelättnader. Finansieringen, och därmed också verkningarna, av denna politik är dock begränsade.

Statens monopol på utrikeshandeln avskaffades 1990, och statsägda företag fick inte längre speciella handelsfördelar. Polen undanröjde största delen av sina icke-tariffära skyddsåtgärder 1990 och bibehöll relativt låga tullar. Till följd av detta hade Polen i början av 1990-talet ett av de mest liberaliserade tullsystemen i Europa. Tullsatserna för livsmedel och jordbruksprodukter låg mellan 5 och 25 %. Till följd av svårigheter inom handeln med livsmedels- och jordbruksprodukter och sjunkande inkomster för jordbruksföretagen höjde emellertid den polska regeringen gradvis gränsskyddet och införde ett nytt tullsystem för basprodukter på jordbruksområdet i vilket ingick rörliga importavgifter på basprodukter på jordbruksområdet och andra mekanismer som påminde om EU:s tidigare importordning.

I och med genomförandet av resultaten från Uruguayrundan omvandlades de rörliga importavgifterna till fasta tullar. Polen har gjort sina åtaganden i USD. Den viktigaste delen av det interna stödet utgörs av det aggregerade stödmåttet (AMS), som kommer att begränsas till 3,3 miljarder USD fram till år 2000. Polen har antagit EU:s tulltaxenomenklatur. Polen har fastställt kvoter för minimimarknadstillträde med tullar som varierar mellan 10 och 60 % och tullar utanför kvoterna på betydligt högre nivåer. Polens åtagande har gjorts på ett sådant sätt att ingen slutlig bunden tullsats är lägre än EU:s motsvarande tullsats. Exportstödsåtagandet uppgår till 672 miljoner USD för basåret. De största utgifterna planeras för bearbetad frukt och bearbetade grönsaker.

För färskt kött och beredda köttprodukter var de subventionerade kvantiteterna små (50 000 ton för vardera kategorin), men subventionerna per enhet var mycket höga. Exportsubventioner för spannmål är inte tillåtna enligt åtagandet.

Handelsordningen enligt Europaavtalet, enligt vilken ömsesidiga importtullförmåner gäller inom jordbruksområdet, har varit i kraft sedan 1992. Inom ramen för Centraleuropeiska frihandelsavtalet (CEFTA) tillämpar Polen nu nolltullsatser på nästan hälften av sin import

av livsmedel från jordbruket (icke-känsliga produkter) från Ungern, Tjeckien, Slovakien och Slovenien.

Polen håller på att harmonisera sin lagstiftning i enlighet med vitboken.

Polen har en institutionell struktur med ett antal byråer som förvaltar olika aspekter av den polska jordbrukspolitiken under jordbruksministeriets övergripande ansvar, samt en framväxande struktur av jordbrukarorganisationer som på olika sätt hjälper jordbrukare och spelar en allt viktigare roll i utformandet och genomförandet av jordbrukspolitiken.

Jordbruksbyråer har inrättats på regional nivå (i vojvodskapen) och på nationell nivå enligt en lag om detta från april 1996.

Det finns över 20 producentsammanslutningar som representerar olika produktionssektorer. Dessa sammanslutningar ger medlemmarna information och råd i frågor som är relevanta för den berörda sektorn, vidtar försäljningsfrämjande åtgärder och deltar i utformningen av politiken inom olika sektorer.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Under förutsättning att landets konkurrenskraft förbättras med tiden har Polen avsevärd potential att åstadkomma en högre produktion än nu, särskilt inom sektorer där EU redan är självförsörjande eller exporterar mycket. Även om den inhemska konsumtionen, särskilt vad gäller djurfoder, väntas absorbera det mesta av produktionsökningarna för spannmål och oljevaxter, förväntas ändå den polska exporten av dessa produkter bli avsevärd. På medellång sikt kan Polen komma att bli nettoexportör av spannmål. Produktionen förväntas också öka kraftigt inom boskapssektorn, även om produktionsnivåerna för mjölk och nötkött år 2000 fortfarande förväntas vara lägre än år 1990. Produktionen av griskött förväntas uppnå en liknande nivå medan produktionen av fjäderfäkött förväntas öka med en tredjedel till en nivå som ligger en bra bit över 1990 års nivåer.

Polen har ett drygt arbete framför sig med att utarbeta och genomföra en hållbar politik för struktur- och landsbygdsutveckling i och med att cirka en fjärdedel av befolkningen är sysselsatt inom jordbruket och att arbetslösheten är hög i vissa landsbygdsområden. Den största utmaningen är privatisering och omfördelning av äganderätten till jorden. De polska skogarna har drabbats av sjukdom och skadats av föroreningar och i vissa delar av landet har grundvattnet förorenats av kväveutsläpp vilket är ett mycket stort problem.

Den polska livsmedelsindustrin kommer att möta stark konkurrens, inte bara på exportmarknaderna utan även på den inhemska marknaden. Det kommer att behövas utveckling vad gäller samspelet mellan livsmedelsproducent och första bearbetare, som exempelvis förbättrade marknadsföringskanaler och förbättrad pris- och kvalitetsinformation. Det kommer också att behövas avsevärda investeringar för att anpassa faciliteterna (som t.ex. slakterier) till EU-standard. Den del av sektorn som sysslar med bearbetning i senare led har till en avsevärd del genomgått privatiserings- och rationaliseringsprocesser varigenom sektorn blivit förhållandevis dynamisk. Ytterligare privatisering av vissa sektorer (som socker och handelsgödsel) skulle kunna bidra till att stärka konkurrenskraften.

Polen har som sitt uttalade politiska mål att anpassa sin lagstiftning till EU:s och den lagstiftning som antagits under senare år motsvarar huvudelementen i den gemensamma jordbrukspolitiken. De uppgifter som utförs av förvaltningsinstitutionerna liknar de

uppgifter som utförs av medlemsstaternas myndigheter, såsom intervention, resursförvaltning, pensioner och socialförsäkringar, etc. Icke desto mindre finns det fortfarande skillnader mellan Polens och EU:s jordbrukspolitik.

Det statliga interventionsorganet (ARR) förefaller bedriva kommersiell och finansiell verksamhet på jordbruksmarknaderna, något som går utöver den passiva roll som interventionsorganen ges inom den gemensamma jordbrukspolitiken, som upphandling till statliga lager, finansiering av lån, samt en förhållandevis hög grad av flexibilitet vad gäller att besluta när det är dags att intervensera på marknaden.

De särskilda stödåtgärderna för marknaden inom sektorn för griskött, särskilt de offentliga interventionsåtgärderna, skulle behöva anpassas till gemenskapens politik. Vad gäller saluföringskraven håller Polen på att anta kvalitetsnormer för de flesta frukter och grönsaker. Klassificeringssystemen och kvalitetsnormerna inom sektorerna för nötkött, griskött och fjäderfäkött skulle behöva harmoniseras med EG:s normer. Det finns producentorganisationer, men de behöver samordnas på ett mer effektivt sätt och i grossistledet behöver marknadsstrukturerna för frukt- och grönsakssektorn utvecklas.

Vissa marknadspolitiska instrument som tillämpas inom EG tillämpas inte i Polen. Detta gäller bland annat nyckelinstrument som mjölkkvoter och nyckelbegrepp inom ordningen för jordbruksgrödor (basareal, arealuttag, kompensationsbetalning och bidrag inom boskapssektorn), samt vissa program för landsbygds- och strukturutveckling. För förvaltning och översyn av dessa åtgärder skulle det behövas relativt sofistikerade förvaltningssystem, inbegripet ett ändamålsenligt fastighetsregister och system för identifikation och registrering av boskap, eftersom det finns så många mindre jordbruk.

Det är uppenbart att den administrativa kapaciteteten behöver utökas om dessa åtgärder skall tillämpas i Polen.

På detta stadium är det svårt att förutsäga hur stödpriserna kommer att utvecklas under tiden före en anslutning. Detta beror på ett antal faktorer, inbegripet den inhemska ekonomin, situationen på exportmarknaderna och på hur nivåerna på prisstödet utvecklas inom unionen.

Även om det har gjorts framsteg vad gäller antagandet av landsbygds- och strukturpolitik förefaller vissa av de stödåtgärder som syftar till att sänka produktionskostnaderna, särskilt bidrag för insatsvaror, inte överensstämma med gemenskapens politik.

I allmänhet tillämpar Polen, trots ett antal handelstvister, på ett korrekt sätt Europaavtalets bestämmelser om handel med jordbruksprodukter med unionen.

Polen gör framsteg vad gäller att införa den lagstiftning som anges i vitboken. På de flesta områden behövs det emellertid fortfarande göras anpassningar för att uppnå förenlighet med EU:s lagstiftning. På det veterinärmedicinska området håller man på att utarbeta en ny lag (den nya veterinärlagen). Följdföreskrifter, som kan utfärdas av regeringen, är under utarbetande, men kan inte införas förrän den egentliga lagen antagits.

Polens regering håller på att förbereda lagstiftning på området för inhemsk veterinärstillsyn, djurskydd, avel och reproduktion av husdjur, samt kontroll av djurfoder varigenom lagstiftningen på dessa områden kan bli förenlig med gemenskapens regelverk.

Förhandlingar för ett avtal om likvärdighet på de veterinärmedicinska och fytosanitära områdena inleddes formellt 1995 men framstegen har gått långsamt eftersom de polska myndigheterna har koncentrerat sig på tillnärningsprocessen.

Polen har en relativt välutvecklad infrastruktur för veterinärkontroll och besiktning, både vid gränserna och inom landet. Sektorn genomgår strukturförändringar, vilket inbegriper decentralisering och en kraftig minskning av antalet officiella veterinärer, särskilt vid huvudkontoren och det håller dessutom på att växa fram en privat veterinärmedicinsk sektor. I takt med att boskapsbesättningarna i ökande grad splittras kan det vidare bli svårt att genomföra besiktningar och övergripande åtgärder för sjukdomskontroll. När den nya veterinärlagen antas kommer den att innehålla en rättslig grund för både den statliga och den privata veterinärmedicinska sektorn.

Faciliteterna vid gränskontrollstationerna är fortfarande otillräckliga för veterinärbesiktning i enlighet med gemenskapens regler. Det finns ännu inte några fullständiga faciliteter för besiktning av levande djur och animalieprodukter vid gränskontrollstationerna och de flesta gränskontrollerna begränsas till kontroll av intyg och andra dokument och huvudparten fysiska kontroller görs på destinationsorten. För närvarande förefaller den polska situationen inte vara helt och hållet förenlig med EU:s regler för import från tredje land.

Vad gäller inhemska åtgärder måste de polska myndigheterna säkerställa att djurhälsotillståndet uppfyller vissa EU-krav. Systemet för registrering av anläggningar och identifikation av djur måste anpassas till EU:s system. Begreppet regionalisering verkar tillämpas endast delvis. Vad gäller förfaranden för utrotning av anmälningspliktiga sjukdomar behövs ytterligare utbyten av information innan det är möjligt att fastställa om dessa förfaranden är förenliga med EU:s lagstiftning.

Det kommer att behövas förbättringar av vissa anläggningar för livsmedelsförädling för att det på den inhemska marknaden skall kunna utvecklas acceptabla veterinärmedicinska gransknings- och certifieringsförfaranden, både för import och export, och för att säkerställa en adekvat strukturerad veterinärsektor, med tillräckliga resurser, personal och utbildning.

Den polska lagstiftningen på området utsäde och förökningsmaterial är väl utvecklad och Polen har beviljats EG-likvärdighet i enlighet med gemenskapslagstiftningen för ett antal produkter. Emellertid måste Polen anpassa sin lagstiftning till EG:s krav vad gäller sorter för vilka likvärdighet inte fastställts. En ny lag om växtskydd trädde i kraft i juli 1995. Det är emellertid fortfarande nödvändigt att göra vissa anpassningar till EU:s krav.

På området djurfoder beräknas ny lagstiftning träda i kraft 1997, genom vilken den polska lagstiftningen förväntas vara anpassad till EG:s krav. Tillnärmningen av växtskyddslagstiftningen torde inte skapa några större svårigheter, även om ett korrekt genomförande av denna måste drivas igenom. Arrangemangen för kontroll och inspektion förefaller otillräckliga för att säkerställa en god skyddsnivå. De svårigheter som anges ovan beträffande säkerställande av kontroll vid yttre gräns och sjukdomskontroll på det veterinärmedicinska området gäller i stort sett även inom sektorn för växtskydd. Det kommer emellertid att bli nödvändigt att kontrollera huruvida institutionerna kan genomföra den nya lagstiftningen.

Vad gäller resthalter av bekämpningsmedel och växtskyddsprodukter uppfylls EG:s krav i stor utsträckning, även om det kommer att bli nödvändigt att säkerställa ett korrekt

genomförande. På området ekologiskt lantbruk håller man på att utarbeta lagstiftningen och utkast till densamma förväntas vara klara i slutet av 1998.

Slutsats

Stora ansträngningar för att anpassa lagstiftningen till gemenskapens regelverk krävs fortfarande även om framsteg har gjorts när det gäller att vidta de åtgärder som nämns i vitboken.

Särskilda ansträngningar behövs när det gäller att

- skapa en konsekvent politik för struktur- och landsbygdsutvecklingen för att finna lösningar på de problem som Polens jordbruksstruktur utgör.
- genomföra och genomdriva de veterinära och fytosanitära kraven och förbättra anläggningarna så att de uppfyller EG:s normer; detta gäller i synnerhet inspektions- och kontrollåtgärderna för att skydda EU:s yttre gränser.
- förbättra de administrativa strukturerna för att garantera att det finns nödvändig kapacitet för att genomföra och genomdriva den gemensamma jordbrukspolitikens politiska instrument.
- ytterligare omstrukturera jordbrukets livsmedelsindustri så att dess konkurrenskraft förbättras.

Om en utveckling av detta slag kommer till stånd torde en anslutning på medellång sikt inte åtföljas av några större svårigheter för en adekvat tillämpning av den gemensamma jordbrukspolitikerna. För Polens strukturproblem krävs dock långsiktiga lösningar.

Fiske

Den gemensamma fiskeripolitiken omfattar en gemensam organisation av marknaderna, strukturpolitik, avtal med tredje länder, förvaltning och bevarande av fiskeresurserna samt vetenskaplig forskning till stöd för dessa verksamheter.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om handel med fiskeriprodukter med Europeiska unionen och om samarbete. Vitboken innehåller inga åtgärder på detta område.

Översikt

År 1995 hade Polen 40 000 anställda inom fiskerisektorn, som stod för 0,4 % av landets BNP. Ca 450 000 ton fisk till ett värde av 350 miljoner ecu fångades. De 36 fabrikstrålarna för högsjöfiske (som minskat i antal från 51 år 1993) stod för 61 % av volymen och 90 % av värdet av den polska fiskeflottans totala fångst. Fångsten utgjordes till största delen av alaska pollock och härrörde i stor utsträckning från fiskerättigheter i Berings hav vilka avtalats med Ryssland. Högsjöflottan håller på att förfalla på grund av ålder och begränsat tillträde till andra länders fiskezoner. De 403 kuttrarna i Östersjöflottan och de 870 båtarna i kustflottan fiskar främst torsk, skarpsill och sill inom kvoter. Kvoterna för de två sistnämnda arterna är dock underutnyttjade. Av fartygen i Östersjöflottan är 85 % minst 15 år gamla och i allmänhet föråldrade och har för låg motoreffekt.

Beredningssektorn håller på att omstruktureras. Omkring 40 % av de 377 företag som fortfarande var aktiva inom sektorn 1995 hade färre än 10 anställda. Högsjöfångsten bearbetas ombord och exporteras direkt, vilket i högsta grad bidrar till den positiva handelsbalansen inom fiskerisektorn.

Odlingen av de viktigaste insjöfiskarna, karp och forell, har stigit i värde från 30 miljoner ecu 1993 (27 000 ton) till 52 miljoner ecu 1995 (36 000 ton). Fiskodlingen sker i befintliga dammar och sjöar som tillhör jordbruksfastigheter och andra privata jordegendomar snarare än i enheter som byggts enkom för ändamålet.

Vid jämförelse av Polens fiskproduktion och utrikeshandelssiffror med EU:s framgår att Polen placerar sig inom genomsnittet för EU-länderna. År 1995 producerade Polen motsvarande 4,85 % av värdet av EU:s produktion, och landets handelsbalans (avseende värdet) i förhållande till EU var positiv. Som handelspartner till gemenskapen svarar Polen för 1,75 % av EU:s totala import av fiskeriprodukter och 70 % av importen från kandidatländerna (siffrorna avser värdet av importen). Vad beträffar EU:s export går 3,72 % av den totala exporten av fiskeriprodukter till Polen medan landets del av EU:s export till kandidatländerna utgör 44,8 % (siffrorna avser värdet av exporten).

Trots att det ligger i både gemenskapens och Polens intresse att förhandla om ömsesidiga handelsmedgivanden för fiskeriprodukter har inga sådana förhandlingar ännu förts inom ramen för Europaavtalet på grund av att de pågående förhandlingarna om ett fiskeavtal om tillgång till fiskeriresurser ännu inte har avslutats. Polen har ingått fiskeavtal med Ryssland, USA, Kanada, Mauretanien och Norge.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Förvaltningen av fiskeriresurserna i Östersjön sköts för närvarande löpande av EG och Polen inom ramen för ett gemensamt organ – Fiskerikommissionen för Östersjön. Enligt tillgängliga uppgifter vad beträffar ingångna fiskeavtal och Polens medlemskap i internationella eller regionala fiskerierorganisationer torde några större problem inte uppstå i dessa avseenden.

Polen har ersatt den tidigare centraliserade statsekonomin med fri marknadsekonomi och privatisering av företag. Det råder dock fortfarande brist på fiskauktioner och marknadsstrukturer. De flesta av de befintliga beredningsanläggningarna uppfyller inte EU:s hygienkrav.

Det kommer att bli nödvändigt för Polen att bygga upp en administration på fiskeområdet som kan genomföra den gemensamma fiskeripolitiken, särskilt när det gäller att förvalta resurserna, upprätta ett register över fiskeflottan, genomföra strukturpolitiken och den gemensamma organisationen av marknaden inom sektorn och samla in alla statistiska data. Detsamma gäller för EU:s politik i hälso-, hygien- och miljöfrågor.

Ansträngningar görs för att anpassa sektorn för en anslutning. Polska fiskare, som redan nu ser sina möjligheter att fiska i avlägsna vatten begränsas, kommer antagligen att bli allt mer beroende av bestånden i Östersjön, för vilka det finns en viss överkapacitet. Detta kommer att leda till en minskning av hela flottan, vilket kommer att få återverkningar för beredningsindustrin och medföra socioekonomiska problem. Den återstående flottan kommer att behöva genomgå ett moderniseringsprogram för att bli konkurrenskraftig och

kunna följa EU:s fleråriga vägledande politik och iaktta EG:s bestämmelser om hygien och säkerhet.

Slutsats

På medellång sikt behöver Polen göra ytterligare framsteg när det gäller att modernisera fiskesektorn och införa strukturer motsvarande dem som finns inom EU:s fiskeriindustri. När problemen med tillgång till resurserna och ömsesidiga handelsmedgivanden väl har lösts är inga större problem att vänta.

Energi

Bland EU:s viktigaste energipolitiska mål, enligt kommissionens vitbok "Energipolitik inom Europeiska unionen", märks främjandet av konkurrenskraft, tryggad energiförsörjning samt miljöskydd. De viktigaste delarna i EU:s energilagstiftning utgörs av bestämmelserna i fördragen samt sekundärrätten, i synnerhet inom området konkurrens och statliga stöd, den inre energimarknaden (inbegripet direktiven gällande elström, öppen prissättning, transitering av gas och elström, tillstånd för prospektering efter samt undersökning och utvinning av kolväten, beredskapsåtgärder, inbegripet åliggandet att lägga upp beredskapslager osv.), kärnenergi samt effektiv energianvändning och miljöbestämmelser. Utvecklingen av det transeuropeiska energinätet och stöd till FoU inom energiområdet är andra viktiga områden inom energipolitiken. Den utveckling som för närvarande pågår omfattar liberalisering av gassektorn, lagstiftning rörande effektiv energianvändning samt fordons- och oljeprogrammet.

Inom kärnenergiområdet har gemenskapens regelverk utvecklats påtagligt från det ursprungliga Euratomfördraget till en ram av rättsliga och politiska styrmedel, däribland internationella avtal. I denna ram ingår för närvarande hälso- och säkerhetsfrågor (inbegripet strålskydd), reaktorsäkerhet, hantering av radioaktivt avfall, investeringar (inbegripet Euratoms finansiella styrmedel), forskningsfrämjande, den gemensamma kärnenergimarknaden, leveranser, säkerhetskontroll och internationella förbindelser.

Europaavtalet omfattar samarbete för att utveckla en stegvis integration av de europeiska energimarknaderna, och innehåller bestämmelser om stöd inom närliggande politikområden. I vitboken om förberedandet av länderna i Central- och Östeuropa för den inre energimarknaden betonas det att de viktigaste direktiven om den inre marknaden måste tillämpas till fullo tillsammans med EG-lagstiftningen om konkurrens. Beträffande kärnenergisektorn berör vitboken försörjning med kärnmaterial samt transport av radioaktivt avfall.

Översikt

Polens energiekonomi domineras av inhemska fasta bränslen (stenkol, men också lignit), vilka utgör tre fjärdedelar av energibalansen. Oljan täcker endast 15 % av landets energibehov. Polen är världens sjunde största producent av stenkol (reserver på 124 miljarder ton, 4 % av världsproduktionen) och producerar lika mycket som hela EU. Lignitproduktionen (68 miljoner ton per år) är ekonomiskt lönsam och håller stegvis på att koncentreras till en fyndighet i mellersta Polen (Belchatow). Energisektorn är ett centralt element i omstruktureringsprocessen på grund av dess stora ekonomiska, sociala och regionala betydelse (9 % av BNP, ett stort antal anställda, nära förbindelselänkar mellan kol- och stålsektorerna, koncentrationen av kol till en region).

Polen använder inte kärnkraft vid elproduktionen och har inte heller för avsikt att göra det åtminstone fram till 2010. Det finns en statsägd materialprovsningsreaktor som används för tillverkning av isotoper av bränsle som upphandlas från Ryssland.

Energianvändningen är två till tre gånger mindre effektiv än genomsnittet i EU, vilket i kombination med föroreningar från kolksektorn och oljeraffinaderierna får allvarliga miljökonsekvenser.

Polen integrerar i allt högre grad sina nät med EU:s. Den synkronkoppling som 1995 på försök genomfördes med det västeuropeiska UCPTE-elsystemet bör beaktas, liksom det kommande slutförandet av gasledningen mellan Ryssland, Vitryssland, Polen och EU, som kommer att säkerställa ett strategiskt andra inlopp till EU för rysk gas och därigenom i högre grad trygga unionens försörjning med gas. Hamnarna i Östersjön skulle kunna spela en viktigare roll i olje- och gasimporten.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Omstruktureringen av energisektorn har fördröjts av att en övergripande polsk energipolitik antogs först nyligen (1996). Den överensstämmer dock i stort med EU:s energipolitik. Målen för denna politik är bl.a. att öka konkurrensen inom sektorn, trygga energiförsörjningen och skydda miljön. Konkurrenslagstiftningen inom energisektorn håller gradvis på att tillnärmas direktiven om den inre energimarknaden i kombination med tillämpningen av EU:s konkurrenslagstiftning. Här bör lagarna om förbud mot monopol, som delvis är tillämpliga på energisektorn, och den nyligen antagna energilagen, som väntas träda i kraft i slutet av 1997, noteras. Energilagen innehåller bestämmelser om t.ex. inrättandet av en reglerande myndighet för licensgivning, taxor, tillgång till nätverk, separat bokföring av produktion, elöverföring och distribution. De flesta energibolag är statsägda monopolföretag, men oljehandeln har liberaliserats. Den polska regeringen har nyligen infört importtullar för oljeprodukter för att skydda sina egna oljeraffinaderier, som genomgår en omstrukturering men som i framtiden dock måste konkurrera på den redan mättade europeiska marknaden. Importhindren bör gradvis avvecklas inom den närmaste framtiden.

I takt med att planer för avmonopolisering eller privatisering utarbetas förefaller det som om de nya strukturerna inom elsektorn kommer att bygga på privatiserad distribution, elframställning och tillgång till ledningsnätet för tredje parter. Det finns också ett tydligt samband mellan omstruktureringen av kolksektorn och prissättningen. Inom oljesektorn har priserna nyligen liberaliserats. Energipriserna har höjts, men i synnerhet priserna för hushåll är ännu inte kostnadstäckande (av sociala skäl).

Inhemska fasta bränslen kommer att spela en viktig roll i Polens ekonomi även i framtiden. I regeringens omstruktureringsplan ingår nedskärningar av produktionen och friställningar fram till år 2000, bl.a. genom nedläggning av gruvor. Detta skulle medföra ett betydande antal arbetslösa fram till år 2000, medan produktiviteten skulle öka med 25 %. Enligt planen skulle de återstående gruvorna vara lönsamma från 1988 och återbetalningen av skulder skulle kunna börja. Vissa olösta frågor kvarstår dock, t.ex. finansieringen av de miljövårdsåtgärder som behövs för att avhjälpa de allvarliga problemen i samband med användningen av fasta bränslen, vilka särskilt berör vojvodskapet Katowice. Även i detta sammanhang måste det statliga omstruktureringssystemet utvärderas i relation till EG:s konkurrensregler och specifika EKSG-bestämmelser om statligt stöd.

Polen har antagit en lag gällande statliga och obligatoriska bränslereserver, och de nuvarande oljelagren uppskattas räcka för 30-35 dagars förbrukning. Denna lag utgör en grund för framtida överensstämmelse med EU:s lagstiftning om beredskap för nödsituationer, bl.a. med skyldigheten att hålla oljelager för 90 dagar, men ännu krävs avsevärda ytterligare investeringar. Energilagen, som fortfarande inte genomförts, innehåller bestämmelser om t.ex. inrättandet av en reglerande myndighet, licensgivning, taxor, tillgång till nätverk, separat bokföring av produktion, elöverföring och distribution.

Polen har inlett utvecklingen av EU-anpassade normer för effektiv energianvändning (märkning av hushållsapparater, miniminormer för effektiv energianvändning) och miljö, men mycket återstår ännu att göra. I synnerhet anpassningen av landets raffinaderier till gemenskapens normer kräver avsevärda investeringar.

Kärnbränsle för materialprovningsreaktorn upphandlas från Ryssland i bearbetad form. Polen förfogar inte över någon anläggning för uranproduktion eller bränsletillverkning, och använt bränsle från provningsreaktorn förvaras i bassänger på reaktorplatsen. På lång sikt övervägs torrförvaring inuti den gamla EWA-forskningsreaktorn som nu är under nedläggning.

Även om Polen inte har något kärnkraftsprogram skall landet iaktta bestämmelserna i Euratomfördraget, särskilt vad gäller kärnmaterialförsörjningen, den gemensamma marknaden för kärnmaterial, säkerhetskontroller, hälsa och säkerhet samt internationella avtal. Polen är part till alla internationella ordningar på detta område och har bilaterala avtal med Ryssland och USA. Polen har ett heltäckande avtal om säkerhetskontroller med IAEA. På detta och andra ovan nämnda områden väntas därför inga större svårigheter när det gäller tillämpningen av gemenskapens lagstiftning eller integreringen av Polen i Euratoms internationella kärnpolitik.

Slutsats

Om de nuvarande insatserna fortsätter bör Polen på medellång sikt kunna uppfylla kraven i huvuddelen av EU:s energilagstiftning. Det krävs dock en noggrann uppföljning av frågor såsom anpassning av monopol (inbegripet import och export), tillgång till nät, importhinder för oljeprodukter, energiprissättning, beredskap (inbegripet obligatoriska oljelager), statliga ingrepp i kolsektorn och utvecklingen av effektiv energianvändning samt kvalitetsstandarder för bränsle.

Inga större svårigheter väntas när det gäller efterlevnad av Euratoms bestämmelser.

Transport

Gemenskapens transportpolitik består av handlingsprogram och initiativ inom tre grundläggande områden:

- Att förbättra kvaliteten genom att utveckla integrerade och konkurrenskraftiga transportsystem som är baserade på avancerad teknik som också bidrar till att miljömål och säkerhetsmål uppnås.
- Att stärka den inre marknaden för att främja effektivitet, valfrihet och användarvänliga transporttjänster samtidigt som goda arbetsförhållanden tryggas.

- Att bygga ut förbindelserna utåt genom att förbättra transportförbindelserna mellan EU och tredje land och främja EU-aktörers tillträde till andra transportmarknader (Den gemensamma transportpolitiken – Handlingsprogram 1995–2000).

Europaavtalet innehåller bestämmelser om tillnärmning av lagstiftningen till gemenskapens lagstiftning och om samarbete för att omstrukturera och modernisera transporterna, för att göra det lättare att få tillträde till transportmarknaden, för att underlätta transitering och för att upprätta driftsstandarder som är jämförbara med dem som gäller inom gemenskapen. Vitboken är inriktad på åtgärder som behövs för att transportsektorn skall uppfylla den inre marknadens villkor, inklusive sådana aspekter som konkurrens, harmoniserad lagstiftning samt standarder.

Översikt

Polen är ett transiteringsland mellan Västeuropa och Oberoende staters samväld samt mellan norra och södra Europa, och korsas av fyra transeuropeiska transportkorridorer, som fastställdes vid Kretakonferensen om Europatäckande transporter. En kraftig ökning av trafiken har följaktligen skett sedan 1990, mest på vägnätet vilket inte är anpassat till så stor trafikvolym. Polen har tvingats investera i omfattande förbättringar av vägnätet, av vilka de flesta ännu pågår, och utveckla infrastrukturen för gränsövergångarna.

Detta geografiska läge tillsammans med en allmän förbättring av den polska ekonomin har (efter de central- och östeuropeiska ländernas öppnande) lett till förändringar av fördelningen på olika transportsätt i transportsektorn, varvid andelen för godstransporter på väg har ökat medan de inre vattenvägarna har tappat mer än en tredjedel av sin trafik och järnvägarna mer än hälften mellan 1990 och 1995. Det har skett en svag ökning av flygtrafiken under de fem senaste åren.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Vad gäller förverkligandet av den inre marknaden har Polen gjort stora ansträngningar i fråga om övertagandet av gemenskapens regelverk. Den polska sektorn för internationella transporter tillämpar redan till stor del regler som liknar unionens, särskilt vad beträffar sjöfart, trafik på inre vattenvägar, kombinerade transporter och persontransporter på väg. Vad gäller luftfarten borde inte Polen ha några problem att vidta och genomföra nödvändiga åtgärder för att anpassa sig till gemenskapens regelverk. Dessa åtgärder är planerade till 1998. Vad gäller järnvägarna måste tillämpningen av gemenskapens regelverk bevakas. Aspekterna rörande allmän trafikplikt och standardisering av redovisningssystem måste följas upp under de närmaste åren. Vad gäller godstransporter på väg efterlevs de flesta av regelverkets bestämmelser för internationell trafik men den inhemska sektorn tycks ge större anledning till tvivel. Denna aspekt måste bevakas och har särskild betydelse i en framtida union utan inre gränser, eftersom cabotage kommer att kunna bedrivas helt fritt på området för godstransporter på väg. För att kunna ingå i unionens inre marknad för transporter måste Polen snabbt börja organisera den inhemska vägsektorn både vad gäller tillträde till marknaden och säkerhetsbestämmelser och sociala bestämmelser. Dessutom bör de diskrimineringar av gemenskapens transportörer som fortfarande direkt eller indirekt tillämpas genom vägskattesystemet och momssystemet försvinna.

De polska myndigheterna har satt upp som ett mål att bygga upp ett integrerat och konkurrenskraftigt transportsystem. De två största svårigheterna på detta område blir troligen att uppnå en acceptabel säkerhetsnivå för transporterna och ett optimalt utnyttjande

av transportsystemet. De framsteg som Polen har gjort vad beträffar säkerheten är i stort tillfredsställande. Däremot verkar målet att skapa ett sammanhållet transportsystem svårare att uppnå. Polen kommer sannolikt att få se en bestående tendens till en ökning av vägtrafiken, och det kommer sannolikt att bli nödvändigt att göra insatser för användning av järnvägarna och de inre vattenvägarna.

För att förbättra förbindelserna med unionens medlemsstater och med grannländerna planerar Polen att investera cirka 5 miljarder ecu ur sin egen budget mellan 1995 och 1999 i transportinfrastruktur som utnyttjas för internationell trafik, huvudsakligen de Europatäckande transportkorridorerna. Detta belopp motsvarar ungefär 1,2 % av BNI, vilket verkar rimligt men inte nödvändigtvis kommer att tillfredsställa behoven, särskilt som det fram till 1990 inte fanns några motorvägar i Polen. En minskning av detta belopp på grund av budgetkrav skulle göra situationen än värre.

Slutsats

Polen har gjort stora framsteg vad gäller övertagandet av gemenskapens regelverk på transportområdet. Under förutsättning att stora och snabba insatser görs avseende den inhemska marknaden för godstransporter på väg (särskilt i fråga om marknadstillträde och säkerhets- och skattebestämmelser) samt att villkoren för tillämpningen av gemenskapens regelverk inom järnvägssektorn klargörs är det inte troligt att transportsektorn kommer att orsaka några större svårigheter vad gäller övertagandet av regelverket i fråga om den inre marknaden.

Man bör dock bevaka att de förutsättningar som krävs för att lägga grunden till det framtida transeuropeiska transportnätet, utvidgat till nya länder, skapas, inbegripet omlastningscentrer såsom hamnar och gränsövergångar till länder i Oberoende staters samvælde, om dessa länder kommer att gränsa till unionen. Dessutom bör de polska förvaltningsstrukturerna, inklusive kontrollorgan t.ex. för säkerheten, snabbt förstärkas.

Små och medelstora företag

EU:s företagspolitik syftar till att skapa ett gynnsamt klimat för små och medelstora företag inom EU, att förbättra deras konkurrenskraft och att uppmuntra dem till verksamhet på europeisk och internationell nivå. Politiken kännetecknas av en hög grad av subsidiaritet. Gemenskapens kompletterande funktion fastställs och omsätts i praktiken genom ett flerårigt program för små och medelstora företag i EU. Detta program ger den rättsliga grunden samt budgetunderlaget för gemenskapens särskilda politiska insatser för små och medelstora företag. Regelverket har hittills varit begränsat till rekommendationer för specifika områden, men även lagstiftning inom andra sektorer påverkar små och medelstora företag (t.ex. konkurrens, miljö och bolagsrätt).

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete för att utveckla och stärka små och medelstora företag, särskilt inom den privata sektorn, bl.a. genom tillhandahållande av information och rådgivning i frågor som rör lagstiftning, administration och beskattning. Vitboken innehåller inga specifika åtgärder.

Översikt

De små och medelstora företagen i Polen spelar en viktig roll i landets ekonomi. Uppgifterna för år 1995 visar att 29 % av arbetskraften inom industrin, byggbranschen och tjänstesektorn arbetar inom små och medelstora företag med färre än 50 anställda och 23 % i

små och medelstora företag som har mellan 50 och 250 anställda. Antalet anställda i små och medelstora företag har ökat under de senaste åren och förväntas öka ytterligare i takt med att privatiseringsprocessen går vidare. Antalet officiellt registrerade företag uppgår till 2,1 miljoner och nästan alla ingår i den privata sektorn. Den småskaliga privatiseringen har totalt sett lyckats ganska väl. Mer än 98 % av detaljist- och grossistverksamheten och 95 % av småföretagen har privatiserats.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

För närvarande finns det inte något specifikt rättsligt ramverk för små och medelstora företag, vilka bildas och verkar enligt allmän lagstiftning för ekonomisk verksamhet. Ett lagförslag där små och medelstora företag officiellt definieras håller på att utarbetas. Det finns särskilda förordningar rörande kooperativ, förvaltningsbolag och stiftelser. För egenföretagare eller företag, vars omsättning understiger 400 000 ecu tillåts förenklade redovisningsförfaranden.

Ett särskilt strategiprogram för små och medelstora företag antogs av Polens regering 1995, vilket syftar till utveckling av små och medelstora företag och i vilket det erkänns att små och medelstora företag har ett positivt inflytande på den industriella strukturen. I detta dokument föreslås ett nytt rättsligt, finansiellt och organisatoriskt stöd till små och medelstora företag och en utvidgning av det institutionella stödet vad gäller tillgång till information och utbildning. Medan det i Polen finns ett engagemang för en särskild politik för små och medelstora företag kvarstår fortfarande en del problem vad gäller samarbetet mellan de olika ministerierna och de strukturer som berörs av denna politik. Trots att grundläggande strukturer skapats finns det behov av en bättre och tydligare samordning av insatser för små och medelstora företag, av åtgärder för att förenkla lagstiftningen så att den blir mer småföretagarvänlig, av att stärka infrastrukturen för stöd till små och medelstora företag, av att förbättra situationen i skattehänseende och av att förbättra de små och medelstora företagens möjligheter till finansiering.

De pågående ansträngningarna för att stärka de små och medelstora företagen under perioden inför en anslutning måste därför fortsätta.

Slutsats

Inga särskilda problem förutses för Polens anslutning med avseende på politiken för små och medelstora företag.

3.5 Ekonomisk och social sammanhållning

Sysselsättning och sociala frågor

Gemenskapens socialpolitik har utvecklats med hjälp av en rad olika instrument såsom lagstiftning, Europeiska socialfonden samt riktade insatser på särskilda områden, till exempel åtgärder för bättre folkhälsa, för att bekämpa fattigdom och för att bistå personer med funktionsnedsättning. Gemenskapens regelverk omfattar hälsa och säkerhet i arbetet, arbetsrätt och arbetsvillkor, lika möjligheter för kvinnor och män, samordning av social trygghet för migrerande arbetstagare samt tobaksprodukter. Sociallagstiftningen i

Europeiska unionen kännetecknas av att det i denna fastställs minimikrav. Därtill kommer att den sociala dialogen på europeisk nivå finns med i fördraget (artikel 118b) och att det i protokollet om socialpolitik hänvisas till samråd med arbetsmarknadens parter och till åtgärder för att underlätta den sociala dialogen.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om tillnärmning av lagstiftningen till gemenskapens lagstiftning och om samarbete för att höja nivån på hälsa och säkerhet i arbetet, om arbetsmarknadspolitik och om modernisering av systemet för social trygghet. Avtalet innehåller även bestämmelser om att arbetstagare som är medborgare i en medlemsstat och lagligen anställda i Polen skall behandlas utan diskriminering på grund av nationalitet när det gäller arbetsförhållanden. Vitboken innehåller åtgärder för en tillnärmning på alla områden i gemenskapens regelverk.

Översikt

På grundval av en rättslig ram som avtalades 1991 har Polen utvecklat en social dialog där regeringen och arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer deltar. För arbetstagarnas del innehar Solidaritet och OPZZ (Allpolska fackföreningsöverenskommelsen) nyckelrollerna, medan den största arbetsgivarorganisationen är Polska arbetsgivarförbundet, som är medlem av Europeiska gemenskapernas industriunion (UNICE) och Internationella arbetsgivarorganisationen. Trepartsförhandlingar verkar vara det vanliga. Det finns ännu ingen klar arbetsfördelning mellan arbetsmarknadens parter och regeringen. Arbetsgivarna representeras ofta av företrädare för offentliga bolag som inte har privatiserats. Renodlade privata kollektivförhandlingar är ovanliga.

Minskningen av antalet anställda inom jordbruket (som fortfarande är en av de viktigaste sektorerna och sysselsätter 27 % av den aktiva befolkningen) och industrin har endast delvis motverkats av ökad sysselsättning inom den privata tjänstesektorn, vilket har lett till en arbetslöshet på 12,4 % 1996, beräknat enligt ILO:s metod. De regionala skillnaderna är avsevärda.

Inom sysselsättningspolitiken har Polen utvecklat ett system med regionala arbetsförmedlingar för att sköta den aktiva arbetsmarknadspolitik. Denna process för skapande av moderna arbetsmarknadsinsitutioner bör fortgå.

Nya system för social trygghet utvecklas under mycket knappa fiskala förhållanden. Bland annat pågår en ändring av pensionsindex. Sejmen har nyligen röstat igenom lagförslag om en pensionsreform, enligt vilka pensionerna skall finansieras genom den nuvarande försäkringsformen samt genom obligatoriska och frivilliga kapitalförsäkringar och genom tilläggsförsäkringar. Det finns en särskild arbetsfond som för närvarande är den viktigaste finansieringskällan för arbetslöshetsförmåner och aktiva arbetsmarknadsåtgärder genom statsbudgeten (ca 62 %), obligatoriska bidrag (36 %) och andra inkomstkällor. År 1995 gick 18 % av Polens BNP till social trygghet. Det krävs fortlöpande insatser för att se till att det sociala skydds nätet utvecklas.

Problemen på områden såsom smittsamma sjukdomar och blodsäkerhet vittnar om att betydande förbättringar måste åstadkommas inom hälsovården i Polen.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Polen har en arbetslag i vilken fastställs principerna för och organisationen av skyddet av hälsa och säkerhet i arbetet. Arbetsministeriet har för avsikt att anpassa denna lag så att den

ytterligare tillnärmas gemenskapens regelverk. Polens inspektionsrutiner överensstämmer med ILO-konvention nr 81. På en rad enskilda områden bör arbetet fortgå och kompletteras så att normerna kan tillnärmas gemenskapens regelverk.

De åtgärder som Polen infört på arbetsrättens område gör att landets lagstiftning nästan är på samma nivå som EU:s. Det verkar finnas vissa mindre brister, t.ex. att Arbetskraftsbyråer inte fullgör sina förpliktelser vid kollektiva friställningar och, vad gäller arbetstider, att den årliga betalda minimiledigheten tycks skilja sig från EU:s krav. Det är sannolikt att dessa frågor, och även de justeringar som måste göras i den polska arbetslagen, kommer att klaras av utan större svårigheter. Information till och samråd med arbetstagare genom en demokratisk och effektiv arbetstagarrepresentation inom de enskilda företagen i enlighet med ett antal EG-direktiv bör också utvecklas ytterligare.

De grundläggande bestämmelserna i EG:s lagstiftning om lika möjligheter för kvinnor och män finns med i Polens lagstiftning. men icke-diskrimineringsprincipen iaktas inte alltid i praktiken t.ex. när det gäller lika lön för lika arbete. Avsevärda skillnader finns mellan kvinnors och mäns löner. En anpassning av lagstiftningen är också nödvändig beträffande föräldraledighet.

Vad gäller fri rörlighet för arbetstagare förefaller det inte finnas några hinder för att Polen skall kunna genomföra bestämmelserna i gemenskapens regelverk i denna fråga. Införandet av fri rörlighet kommer dock att kräva förändringar i nationell lag, särskilt i fråga om arbetstagares möjligheter att komma in på arbetsmarknaden och rätt att inte diskrimineras på grund av nationalitet.

När det gäller den sociala tryggheten för migrerande arbetstagare kommer anslutningen i princip inte att innebära några större problem, även om ett antal tekniska anpassningar kommer att bli nödvändiga. Viktigare är förvaltningarnas förmåga att tillämpa de detaljerade samordningsreglerna i samarbetet med andra länder. Polen tycks ha många av de förvaltningsstrukturer som krävs för att klara av dessa uppgifter, men ytterligare förberedelser och utbildning behövs före en anslutning.

De två direktiven om varningstexter på cigarettförpackningar och högsta tjärhalt har ännu inte införlivats med nationell lagstiftning. Den polska hälsoskyddslagen från 1995 innehåller dock bestämmelser om etikettering, varningstext och högsta tjär- och nikotinhalt.

Slutsats

Ytterligare ett flertal anpassningar av lagstiftningen beträffande hälsa och säkerhet i arbetet är nödvändiga för att uppnå överensstämmelse med EU:s normer, och Polen måste fortsätta att anstränga sig för att genomföra gemenskapens regelverk effektivt. Om Polen fullföljer sina ansträngningar när det gäller att anta och genomföra regelverket bör det på medellång sikt bli möjligt för landet att tillägna sig EG:s sociallagstiftning.

Regionalpolitik och sammanhållning

I enlighet med avdelning XIV i fördraget stödjer gemenskapen ökad sammanhållning, huvudsakligen genom strukturfonderna. Polen måste införa dessa instrument på ett effektivt sätt, samtidigt som landet respekterar de principer, mål och tillvägagångssätt som kommer att föreligga vid dess anslutning.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete på områdena för regional utveckling och fysisk planering, särskilt genom utbyte av information mellan lokala, regionala och nationella myndigheter och utbytesarrangemang för statstjänstemän och sakkunniga. Vitboken innehåller inga särskilda bestämmelser på detta område.

Översikt

Polens BNP per capita låg 1995 på cirka 31 % av EU-genomsnittet. Det är högst troligt att den nuvarande arbetslöshetsnivån ligger något under 14 %. Undersökningar av den polska arbetsföra befolkningen antyder att nivån är lägre än vad som framgår av de registrerade talen, och det är sannolikt att Polens verkliga arbetslöshet ligger mellan 12 och 14 %. De regionala skillnaderna i fråga om arbetslöshet sträcker sig från 5 % i Warszawa till över 28 % i Slupsk.

Även om det ännu inte existerar någon rättslig grund för regionalpolitiken går tankarna i dag i riktning mot en moderniserad regionalpolitik som ligger närmare EU:s, i enlighet med rekommendationer från en arbetsgrupp för regionalpolitik vilka antogs av den polska regeringen i slutet av 1996.

Den polska regionalpolitiken har en institutionell struktur med många olika organ. En underkommitté till regeringen, vilken hanterar regionalpolitik och landsbygdsutveckling, har ansvar för att på central nivå utarbeta förslag och samordna regionala utvecklingsinitiativ. Finansministerierna kommer i kontakt med regionalpolitiken genom det allmänna ansvar de har för ekonomiska frågor. Den polska byrån för regional utveckling, som upprättades 1993, administrerar utländskt stöd på det regionalpolitiska området.

De uppgifter som ligger på de 49 förvaltningarna på länsnivå (i vojvodskapen) är begränsade till övergripande genomförande och samordning inom deras territorium av regionala utvecklingsinitiativ från olika ministerier. Kommunerna, som beviljades självstyre 1990, har en mängd ansvarsområden, däribland utformande av lokala utvecklingsprogram som delvis finansieras genom deras halvautonoma budgetar.

Endast en begränsad del av Polens ekonomiska styrmedel är tillgängliga för regionala utvecklingsinitiativ. Det går emellertid ännu inte att fastställa hur mycket som investeras i utveckling och som därmed skulle kunna utgöra nationella medel vid samfinansieringen av till EU:s strukturpolitik. I nuläget kan Polens förmåga till samfinansiering därför inte bedömas med tillräcklig tillförlitlighet.

Medel har beviljats för investeringar i infrastruktur som skall göras i kommuner som hotas av hög arbetslöshet samt för lokala omstrukturingsprogram som väljs ut av regeringen. Trots att vojvodskapen tar allt större del i förberedelserna av planer som ger dem inflytande över valet av projekt, kan inte befintliga fondmedel på regional eller lokal nivå betraktas som regionala utgifter.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Polen har gjort framsteg i och fått erfarenhet av genomförandet av politik som liknar EU:s strukturpolitik. Genom att landet deltar i flera program som finansieras av utländska bidragsgivare, främst de gränsöverskridande programmen inom Phare samt Struder-programmet, vilka är EU-finansierade, har myndigheterna upprättat strategier som ligger mycket nära målen i gemenskapens regionalpolitik.

Några viktiga frågor måste dock behandlas. Den geografiska organisationen och de institutionella strukturerna bör förbättras inför den framtida förvaltningen och genomförandet av program och projekt inom ramen för strukturfonderna. På institutionell nivå överväger de polska myndigheterna flera alternativ för omformning av vojvodskapen, möjlig omfördelning av befogenheter mellan kommuner, eller upprättande av ytterligare nivåer med självstyre.

Ordentliga förvaltningsstrukturer krävs på nationell nivå, liksom tydliga ministeriella ansvarsområden och effektiva samordningsförfaranden mellan ministerierna.

Slutsats

Polens regering har genom att anta rekommendationerna från arbetsgruppen för regionalpolitik tagit ställning för införandet av en regionalpolitik. Genomförandet av dessa rekommendationer skulle utgöra ett viktigt steg mot ett antagande av EU:s regionalpolitik och mot tillämpning av ett integrerat synsätt vad gäller regional utveckling. Under förutsättning att den nödvändiga strukturen för administration och budget upprättas, bör Polen på medellång sikt vara redo att tillämpa gemenskapens regler och att på ett effektivt sätt kanalisera de medel som utgår från EU:s strukturpolitik.

3.6 Miljö och livskvalitet

Miljö

Gemenskapens miljöpolitik, som utgår från fördraget, syftar till att främja ekologisk hållbarhet. Detta skall uppnås genom integration av miljöskydd i olika områden av EU:s politik, förebyggande åtgärder, tillämpning av principen om att förorenaren betalar, bekämpning av miljöförstörelse vid källan samt delat ansvar. Gemenskapens regelverk omfattar cirka 200 rättsakter inom ett vitt område som bland annat berör förorening av vatten och luft, hantering av avfall och kemikalier, bioteknik, strålskydd och naturskydd. Medlemsstaterna skall säkerställa att en miljökonsekvensbedömning genomförs innan utvecklingstillstånd utfärdas för vissa offentliga och privata projekt.

I Europaavtalet fastställs att principen om hållbar utveckling skall läggas till grund för Polens utvecklingspolitik, och att miljöaspekterna skall integreras till fullo. I avtalet fastställs vidare att miljön skall prioriteras i samband med bilateralt samarbete och tillnärmning av lagstiftningen till gemenskapsrätten.

Vitboken behandlar endast en liten del av gemenskapens regelverk inom miljöområdet, nämligen den produktrelaterade lagstiftningen, som har direkt att göra med fri rörlighet för varor.

Översikt

Trots att Polen utvecklat en av de mest långtgående miljöstyrningsstrategierna i regionen kvarstår fortfarande allvarliga miljöproblem, av vilka hanteringen av avloppsvatten och luftföroreningar utgör de största utmaningarna.

Den industriella föroreningen avtog markant under lågkonjunkturen och har inte ökat i samma takt som ekonomin har förbättrats, tack vare ett stort investeringsprogram, industriell omstrukturering och den stimulerande effekten av de ekonomiska styrmedel som utvecklats efter 1989. Polen producerar dock fortfarande stora mängder industriellt avfall från kolbrytning och annan tung utvinningsindustri. Övre Schlesien och "den svarta triangeln" i det område som gränsar till Tjeckien och Tyskland är särskilt svårt drabbade. Koleldad energiproduktion är fortfarande ett problem med höga svavelhalter och partiklar från många anläggningar. Luftföroreningar från diffusa källor har blivit uppmärksammade i vissa områden, där program för övergång från kol till gas har införts.

Framstegen vad gäller hantering av farligt avfall har varit små, även om landets anslutning till OECD nyligen förväntas stimulera till förbättringar på detta område. Viss framgång har nåtts när det gäller att minska vattenföroreningen. Polen har anslagit avsevärda medel till denna sektor och förbättrat eller kompletterat omkring 300 anläggningar för hantering av avloppsvatten sedan 1989. Mycket större investeringar kommer dock att krävas med tanke på att allt vatten från Polen rinner ut i Östersjön, ett "känsligt område" med höga krav på vattenvård. Vad gäller principerna för hantering av radioaktivt avfall har en lagringsplats för institutionellt radioaktivt avfall (från sjukhus och forskningscentraler) inrättats. I Polen finns vissa områden med mycket värdefull natur som skulle kunna vara en tillgång för miljön i en utvidgad union.

Polen var det första landet i regionen att utveckla en ny miljövårdspolitik efter 1989. En nationell miljövårdsstrategi antogs 1991 i vilken angavs prioriteringar på kort, medellång och lång sikt samt politiska styrmedel som skulle utvecklas. År 1995 publicerades en detaljerad översikt över genomförandet av strategin med nya och detaljerade målsättningar fram till år 2000. En miljövårdslag utfärdades i november 1996. Miljöförvaltningen utvecklades och ombildades i början av 1990-talet. Tillstånd beviljas på regional nivå av regionala miljöinspektörer på basis av beräkningar av luft- och vattenkvaliteten i omgivningen. Även om de normer för utsläpp i luften som uppställdes 1991 upplevs som realistiskt höga – högre än EU:s krav – har de utgjort en användbar utgångspunkt för övervakning och styrning. Övervakningsutrustning och förfaranden för övervakning av luft- och vattenkvaliteten har införts i vissa av de värst förorenade områdena.

Polens miljöinvesteringar, uttryckta i procent av landets BNP, ligger omkring genomsnittet för regionen. Landet har lyckats mobilisera ekonomiska resurser genom avgifter och böter som kanaliseras till nationella och regionala miljöfonder. Den nationella miljöfondens inkomster uppgick 1995 till 800 miljoner dollar, varav största delen återinvesterades för att minska industriell förorening och vattenförorening. Fondens inkomster har dock på senare tid sjunkit till följd av bättre uppfyllande av kraven och lägre bötesbelopp.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Sedan 1991 har de polska myndigheterna prioriterat undersökningen av ny polsk lagstiftnings förenlighet med EG-lagstiftningen. Detta har prioriterats av ministeriet, och en del åtgärder för kostnadsöverensstämmelse har redan vidtagits. En anslutningsstrategi torde bli klar hösten 1997. Arbetet fortsätter på en vattenlag för att införa bestämmelser om skötsel av flodområden och stränga normer för utsläpp av vatten i floder och i marken. En lag om avfallshantering, ett område där den rättsliga tillnärmningen fortfarande är låg, väntar på att antas. Strategin för att minska luftföroreningar har dominerats av ekonomiska styrmedel och miljöstyrning inom utvalda områden (t.ex. ett pilotprojekt gällande överlåtbara tillstånd) snarare än av lagstiftningsåtgärder, varför de senare kommer att

behöva prioriteras. Särskild uppmärksamhet bör ägnas ett snabbt införlivande av ramdirektiven gällande luft, avfall och vatten samt utarbetande av finansieringsstrategier för lagstiftningsåtgärder inom vatten-, luft- och avfallssektorn, för vilka krävs stora investeringar. Grundvalarna har i stor utsträckning redan lagts för de förfaranden som krävs enligt direktivet om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar.

Vad gäller införlivandeprocessen bör avsevärda framsteg kunna göras på medellång sikt. Det finns dock vissa farhågor beträffande det långsamma lagstiftningsarbete i parlamentet, där en mängd rättsakter på miljöområdet väntar på att bli antagna. Förutsättningarna för verklig överensstämmelse är i hög grad beroende av de medel som regeringen och företagen ställer till förfogande, eftersom mycket stora investeringar krävs. Brister i genomförandet och efterlevnaden av lagstiftningen kan bli ytterligare en flaskhals. Landets anslutningsstrategi på miljöområdet bör innehålla tidsplaner för genomförande av och överensstämmelse med EU:s miljölagstiftning, till en början bl.a. för genomförande av de ovan nämnda ramdirektiven och direktivet om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar.

Slutsats

Med tanke på att Polen nyligen intensifierat sina ansträngningar och nu är inriktat på tillnärmning kan det väntas att landet till fullo lyckas införliva EU:s miljölagstiftning på medellång sikt. Verklig överensstämmelse med en rad rättsakter som kräver stora investeringar under en längre tid samt avsevärda förvaltningsinsatser (t.ex. hantering av avloppsvatten från tätorter, dricksvatten, vissa aspekter av avfallshanterings- och luftföroreningslagstiftningen) kommer dock endast att kunna uppnås på lång sikt. Ytterligare offentliga och privata investeringar kommer att behövas.

Konsumentskydd

Gemenskapens regelverk omfattar skydd av konsumentens ekonomiska intressen (inbegripet kontroll av vilseledande reklam, prismärkning, konsumentkredit, oskäligen avtalsvillkor, distansförsäljning, paketresor, försäljning utanför fasta affärslokaler och fast egendom på tidsdelningsbasis, s.k. timeshare), allmän produktsäkerhet samt de mer specifika områdena kosmetika, benämning på textilier och leksaker.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om tillnärmning av lagstiftningen till gemenskapens lagstiftning och om samarbete i syfte att uppnå full överensstämmelse mellan konsumentskydd i Polen och gemenskapen. Vitbokens fas I innehåller åtgärder för att förbättra produktsäkerheten, även för kosmetika, textilier och leksaker, samt för att skydda konsumentens ekonomiska intressen. Dessa åtgärder berör främst vilseledande reklam, konsumentkredit, oskäligen avtalsvillkor och prismärkning. Fas II innehåller åtgärder för paketresor, försäljning utanför fasta affärslokaler och fast egendom på tidsdelningsbasis. EG-lagstiftning som nyligen antagits (distansförsäljning) eller som kommer att antas inom kort (jämförande reklam, prismärkning) kommer också att behöva beaktas.

Översikt

Polen har ännu ingen allmän konsumentskyddslag. Flera förslag diskuteras i parlamentet, men samförstånd har inte kunnat nås om något enda utkast. I oktober 1996 ombildades Polens antimonopolbyrå till en "byrå för konkurrensfrågor och konsumentskydd" som ansvarar för samordningen av konsumentpolitiken. Detta kan bli till hjälp när det gäller att

övervinna de behörighetskonflikter som har hindrat Polen från att utveckla sin konsumentpolitik. Byrån verkar vara beredd att bli en ny drivande kraft inom konsumentpolitiken i Polen.

Konsumenterna är välrepresenterade genom ett antal aktiva konsumentorganisationer, från det polska konsumentförbundet, som består av regionala och lokala konsumentgrupper, till poska konsumentföreningen och polska hemkunskapsföreningen. Eftersom det inte finns någon rättslig ram för relationerna mellan regeringen och konsumentrörelsen är den senares inflytande i hög grad beroende av regeringens vilja att lyssna på den. Konsumentorganisationerna deltar i både provnings- och certifieringsrådet och standardiseringskommittén.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Konsumentskyddet i Polen har lidit av avsaknaden av en övergripande strategi, vilket har lett till splittring. Lämplig lagstiftning för att skydda konsumenternas ekonomiska intressen saknas på många viktiga områden, t.ex. i fråga om oskäliga avtalsvillkor, konsumentkredit, produktsäkerhet, fast egendom på tidsdelningsbasis (timeshare) och distansförsäljning. Det finns en lag om vilseledande reklam, men den överensstämmer inte helt med EG-direktivet. Ett utkast till ny lag diskuteras. De befintliga lagarna om prismärkning, försäljning utanför fasta affärslokaler och oskäliga avtalsvillkor bör ändras och förbättras för att nå upp till de skyddsnivåer som EG kräver. Vissa framsteg har gjorts när det gäller ett utkast till bestämmelser om paketresor.

Det finns fortfarande inga bestämmelser om allmän produktsäkerhet, men ett utkast till en lag är under beredning. Vidare krävs ytterligare insatser för att tillnära och genomföra lagstiftningen om kosmetika och leksaker. Ett utkast till lag om benämning på textilier väntas.

Samtidigt som gemenskapens regelverk införs bör även en stark och oberoende konsumentorganisation utvecklas och ges myndigheternas stöd.

Slutsats

Nivån på konsumentskyddet i Polen är otillräcklig. Om Polen skall kunna uppfylla kraven i EG:s lagstiftning om konsumentskydd krävs stora ansträngningar för att anta en rad nya och viktiga lagar. Många av de redan befintliga lagarna måste också ändras för att överensstämma med EG:s normer.

3.7 Rättsliga och inrikes frågor

Nuvarande bestämmelser

Gemenskapens regelverk för samarbete i rättsliga och inrikes frågor (ibland förkortat RIF) kan främst hänföras till rambestämmelserna för samarbete i avdelning VI (artikel K) i Fördraget om Europeiska unionen, den s.k. "tredje pelaren". Vissa bestämmelser och andra lagstiftande åtgärder inom den "första pelaren" (EG-fördraget) är emellertid också relevanta för detta samarbete.

Europeiska unionens samarbete i rättsliga och inrikes frågor rör i första hand asylpolitik, kontroll av gemenskapens yttre gränser, invandring, tull- och polissamarbete i kampen mot grov brottslighet, inklusive narkotikahandel, samt straffrättsligt och civilrättsligt samarbete. I EU-fördraget anges grundvalarna för samarbetet, särskilt Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt Genèvekonventionen från 1951 om flyktingars rättsliga ställning. Samarbetet baseras också implicit på en rad andra internationella konventioner, framför allt inom ramen för Europarådet, Förenta nationerna och Haagkonferensen. Ur rättslig synpunkt skiljer sig åtgärderna inom den tredje pelaren från dem inom den första, eftersom de vidtas i form av konventioner, gemensamma åtgärder, gemensamma ståndpunkter och resolutioner. Detta gäller också de nya utkast till rättsakter som är under behandling. Rådet har fattat beslut om flera EU-konventioner (inklusive Dublinkonventionen från 1990, konventioner angående utlämning och bedrägeribekämpning, samt Europolkonventionen), som nu väntar på att ratificeras av medlemsstaternas parlament. Ytterligare ett antal konventioner, bland annat en om gemenskapens yttre gränser, befinner sig på olika stadier i rådets förhandlingar. Samarbetet i rättsliga och inrikes frågor bedrivs i hög grad på det praktiska planet, men omfattar också utformning och genomförande av lagstiftning.

Det nya fördraget

När det nya fördrag som blev resultatet av regeringskonferensens avslutande möte i Amsterdam träder i kraft kommer de nuvarande samarbetsramarna att vara överspelade inom flera av de ovan nämnda områdena.

I det nya fördraget befästs på nytt målet att utveckla Europeiska unionen såsom ett område präglad av "frihet, säkerhet och rättvisa", och dessa frågor, bland annat fri rörlighet för personer, asyl och invandring, förs in inom ramen för gemenskapen.

När det gäller den fria rörligheten för personer fastställs särskilt i det nya fördraget att reglerna inom Schengenöverenskommelserna skall integreras i Europeiska unionen, och att alla kandidatländer måste godta dessa regler för att kunna bli medlemmar i unionen.

Vad gäller de områden som stannar kvar inom ramen för det tidigare samarbetet, särskilt polisiära och straffrättsliga frågor, lägger det nya fördraget grunden för ett fördjupat samarbete.

Europaavtalet och vitboken

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete i kampen mot narkotikamissbruk och tvättning av pengar.

Vitboken berör inte uttryckligen frågor inom den tredje pelaren, men hänvisar däremot till vissa frågor inom den första pelaren som hör nära samman med detta samarbete, bland annat tvättning av pengar samt den fria rörligheten för personer. Dessutom hänvisas till Bryssel- och Romkonventionerna.

Översikt

Allmänna förutsättningar för samarbetet i rättsliga och inrikes frågor

Polen blev medlem i Europarådet 1991, och har ratificerat de viktigaste instrumenten angående mänskliga rättigheter. Författningen innehåller bestämmelser om att domstolarna skall vara oberoende i enlighet med rättsstatsprincipen.

Reformerna av de institutioner som ansvarar för rättsliga och inrikes frågor har kommit långt och betydande framsteg har gjorts, men fortfarande återstår ett väsentligt arbete med att omvandla dem till effektiva demokratiska institutioner som kan utföra sina uppgifter enligt regelverket på området för rättsliga och inrikes frågor. Polens storlek och dess geografiska läge där de centraleuropeiska flykting- och handelsströmmarna möts innebär en särskild utmaning. En ny lag om dataskydd, som skall överensstämma med EU:s krav, är under utarbetande. Polen har ännu inte ratificerat 1990 års konvention om dataskydd. (Se även avsnittet om den inre marknaden.)

Asyl

Polen har ratificerat Genèvekonventionen och 1967 års protokoll. Den polska författningen innehåller bestämmelser om asyl. Genomförandelagstiftning finns för närvarande i 1963 års utlänningslag (som ändrades 1991) och i den polska förvaltningsprocesslagen. Dessa lagar är bristfälliga i ett antal avseenden, bl.a. vad gäller påskyndade förfaranden och säkra tredje länder. En ny övergripande utlänningslag som innebär ändringar av asyllagstiftningen och även av mer allmänna invandningsfrågor har förelagts det polska parlamentet. Flyktingar och asylsökande har kommit till Polen från arabländerna, före detta Jugoslavien, de nya oberoende staterna i före detta Sovjetunionen och från Asien.

Invandring och gränskontroll

Omkring 237 miljoner gränsövergångar ägde rum 1995. Många illegala invandrare, särskilt från de nya oberoende staterna i före detta Sovjetunionen och, i allt större utsträckning, från Asien försöker av ekonomiska skäl ta sig igenom Polen för att nå Tyskland eller väljer att stanna i Polen. Polens regering har för närvarande inga möjligheter att effektivt kontrollera invandras vistelseort, och den nya utlänningslag som förelagts parlamentet syftar till att införa ett effektivt system för kontroll av vistelseort. Polen ställer inget krav på visum för besökare från väst. Även medborgare från de nya oberoende staterna i före detta Sovjetunionen får resa in utan visum om de har en skriftlig inbjudan. Polen har infört nödvändiga rättsliga och administrativa bestämmelser om utvisning, frihetsberövande och transportörens ansvar. Avtal om återtagande finns med Schengenländerna, Grekland, Bulgarien, Tjeckien, Ungern, Rumänien, Slovakien, Ryssland, Ukraina och Vitryssland. Gränskontrollen ägnas särskild uppmärksamhet i Polen. Delar av Polens gränser kan tänkas utnyttjas av kriminella ligor som försöker transportera illegala invandrare till väst. Polen samarbetar nära med vissa EU-medlemsstater för att både vid de västliga och de östliga gränserna införa nödvändiga förfaranden och skaffa nödvändig utrustning, och landet är angeläget om att utveckla dessa till en nivå som gör det möjligt att ansluta sig till Schengenkonventionen.

Polissamarbete

Den organiserade brottsligheten har ökat kraftigt sedan 1989, särskilt på områdena för ekonomisk brottslighet, narkotikahandel och narkotikaproduktion, förfalskning, olaglig vapenhandel, handel med kvinnor och stulna bilar, tvättning av pengar och utpressning. Polen är, delvis på grund av de inhemska problemen på detta område, mycket aktivt i internationella sammanhang, även i FN, för att främja åtgärder för bekämpning av

organiserad brottslighet, inbegripet främjande av samarbete och utveckling av nya rättsliga instrument. Den inhemska lagstiftningen genomgår för närvarande reformer som skall möjliggöra en effektivare bekämpning av organiserad och ekonomisk brottslighet. En enhet för organiserad brottslighet inrättades 1994 inom polisen, och även andra organ har särskilda enheter (finansmyndigheterna, centralbanken, rättsväsendet), men den interna samordningen har varit bristfällig. Polen har ännu inte undertecknat 1990 års konvention om tvättning av pengar, men inhemska instrument och mekanismer för genomförandet har införts. (Se även avsnittet om den inre marknaden.) Polen har stora problem med kvinnohandel, både från Polen till väst och från de nya oberoende staterna i före detta Sovjetunionen till Polen. Polens insatser för att bekämpa alla former av organiserad brottslighet försvåras på grund av institutionella svagheter och brist på resurser. Polen upplever inget specifikt terroristhot, men regeringen har vidtagit väsentliga åtgärder mot terrorism (vilket inbegriper ratificering av Strasbourgkonventionen från 1977).

Narkotika

Polen är en stor producent av syntetiska droger, särskilt för export till Skandinavien, och även den inhemska efterfrågan ökar. På senare år har ett antal olagliga laboratorier för framställning av amfetamin avslöjats, och stora beslag av heroin och kokain har gjorts. Polen är part till de viktigaste internationella narkotikakonventionerna. Dess inhemska rättsliga och institutionella ramar för bekämpning av narkotika genomgår för närvarande reformer, bl.a. innefattande: genomförande av ett nationellt program för narkotikabekämpning och ett nationellt informationssystem, inrättande av en central enhet under inrikesministeriet för samordning av de specialistenheter som arbetar med narkotikafrågor, ny lagstiftning om bl.a. kontrollerade leveranser (har införts) och en allmän lag som omfattar narkotikabekämpning (under utarbetande).

Rättsligt samarbete

Reformeringen av det polska rättsväsendet pågår, och tonvikten läggs på att lösa problem avseende förstärkning av de mänskliga resurserna. Bestämmelser finns om rättsligt samarbete på det straff- och civilrättsliga området. Polen har ratificerat de viktigaste internationella straff- och civilrättsliga konventionerna, har ingått gällande bilaterala avtal (t.ex. med Tyskland på det civilrättsliga området) och har infört inhemska lagstiftning för att möjliggöra att samarbetet fungerar. Polen har ansökt om anslutning till Luganokonventionen. Landet har anslutit sig till flera Haagkonventioner men har inte ratificerat någon av dem.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

På grund av sitt geografiska läge (med gränser mot EU, flera associerade länder och de nya oberoende staterna i före detta Sovjetunionen), dess storlek och svårigheterna med reformerna på vissa områden står Polen inför flera stora utmaningar inom sektorn för rättsliga och inrikes frågor. Polen har inlett omfattande åtgärder för att ta itu med dessa. Stora delar av den nödvändiga inhemska lagstiftningen har införts liksom de flesta internationella konventionerna, men fortfarande återstår ett omfattande arbete i fråga om t.ex. dataskydd och utlänningslagstiftning. Visumpolitiken gentemot de nya oberoende staterna i före detta Sovjetunionen utgör ett problem. De stora reformer som för närvarande genomförs inom inrikesministeriet syftar till att inom ramen för rättsstatsprincipen förbättra den allmänna effektiviteten inom de institutioner som ansvarar för rättsliga och inrikes frågor. Det är dock fortfarande oklart om detta kommer att bidra till ett förbättrat samarbete

mellan ansvariga organ. Stora problem finns även på områdena för korruption, ansvarsskyldighet och teknisk effektivitet. Inom rättsväsendet saknas grundläggande erfarenheter av rättsstatsprincipen och av förbindelser med EU. Polen skaffar sig allt större kunskaper om hur samarbetet i rättsliga och inrikes frågor fungerar i praktiken, och vissa erfarna tjänstemän finns. En mer intensiv insats kommer dock att krävas.

Slutsats

Polen står inför stora utmaningar på området för rättsliga och inrikes frågor, särskilt vad gäller narkotika, gränsförvaltning, invandring och gränsöverskridande brottslighet. Under förutsättning att insatserna för att förbättra situationen fortsätter skulle Polen kunna uppfylla (det nuvarande och det framtida) regelverket inom de närmaste åren.

3.8 Utrikespolitik

Handel och internationella ekonomiska förbindelser

Gemenskapens regelverk på detta område består huvudsakligen av gemenskapens multilaterala och bilaterala handelspolitiska åtaganden och dess autonoma handelspolitiska skyddsåtgärder.

Europaavtalet innehåller på flera områden bestämmelser enligt vilka parterna skall följa WTO/GATT-principer eller andra relevanta internationella förpliktelser.

Vitboken innehåller inga bestämmelser på detta område.

Översikt

Polen är medlem i Världshandelsorganisationen (WTO) och har därmed åtagit sig att följa principerna för en öppen handelsekonomi. Polen är aktiv observatör inom GATT-avtalet om handel med civila flygplan och måste vid en anslutning uppfylla förpliktelserna enligt de plurilaterala WTO-avtal till vilka gemenskapen är part.

Polen har för närvarande inga kvantitativa begränsningar för textil- eller beklädnadsprodukter. Vid en anslutning skulle gemenskapens politik på textilområdet utvidgas till att omfatta Polen. För att beakta Polens anslutning skulle det bli nödvändigt att justera eventuella begränsningar som gemenskapen fortfarande upprätthåller vid anslutningstidpunkten med en lämplig mängd.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Vid en anslutning måste Polen tillämpa Gemensamma tulltaxan och de bestämmelser inom den gemensamma jordbrukspolitik som rör utrikeshandeln. Den vägda genomsnittliga nivån, efter Uruguayrundan, på tullarna för mest gynnad nation vad gäller industriprodukter är 9,9 % för Polen och 3,6 % för gemenskapen. I och med att fri handel införs gradvis mellan Polen och gemenskapen fram till anslutningstidpunkten skulle dock verkningarna för den inhemska industrin av att den lägre Gemensamma tulltaxan tillämpas bli mindre.

Polen bör i sina förbindelser med internationella organisationer säkerställa att dess agerande och åtaganden står i överensstämmelse med Europaavtalet och att landets framtida förpliktelser som medlem i gemenskapen fullgörs på ett enhetligt sätt.

Vid en anslutning skulle Polen bli part till gemenskapens olika förmånsavtal. Förmånsavtal mellan Polen och tredje land måste i allmänhet sägas upp vid en anslutning.

I fråga om varuhandeln kvarstår vissa farhågor, särskilt vad gäller åtgärder som de polska myndigheterna vidtagit eller har för avsikt att vidta inom bilindustrin och stålsektorn. Sådana åtgärder bör bringas i överensstämmelse med EG:s lagstiftning för att handelshindren skall kunna undanröjas.

När det gäller tjänstehandel och etableringsvillkor finns det vissa skillnader mellan Polen och gemenskapen vad gäller nivån på den behandling som med stöd av Allmänna tjänstehandelsavtalet (GATS) beviljas tredje land. Polen har dock förklarat sig vara redo att samarbeta med gemenskapen för att fastställa och åtgärda alla betydelsefulla fall av bristande överensstämmelse mellan landets och gemenskapens åtaganden enligt GATS.

Vid en anslutning skulle Polen vara tvunget att upphäva nationell lagstiftning om handelspolitiska skyddsåtgärder och i stället tillämpa EG:s lagstiftning.

Erfarenheterna från tidigare anslutningar har visat att en automatisk utvidgning av gällande antidumpningsåtgärder till att omfatta nya medlemsstater kan föranleda tredje länder att ifrågasätta detta förfarandes överensstämmelse med relevanta WTO-bestämmelser. Det har också visat sig att anslutningar skapar möjligheter att kringgå åtgärder som antagits av gemenskapen inom ramen för de handelspolitiska skyddsåtgärderna. Detta sker genom att stora mängder av den produkt som omfattas av åtgärder exporteras till den framtida medlemsstatens territorium före anslutningen för att sedan vid anslutningen automatiskt övergå till fri omsättning inom det utvidgade tullområdet. Dessa två problem måste behandlas under tiden före Polens anslutning.

Polen är anslutet till tre av de fyra ordningarna för icke-spridning av massförstörelsevapen och har ansökt om att gå med i den fjärde. Polen tillämpar gemenskapens kontrollförteckning över varor med dubbelt användningsområde. Även vapenexporten kontrolleras. Polens lagstiftning om exportkontroll förefaller t.o.m. vara strängare än motsvarande lagstiftning i de flesta av gemenskapens medlemsstater. Det kommer att vara viktigt att se till att den polska lagstiftningen fortsättningsvis kan genomföras effektivt även om handeln med känsliga varor skulle öka.

Slutsats

Polen ligger väl till för att kunna uppfylla gemenskapens krav på detta område inom de närmaste åren, förutsatt att landet undanröjer de befintliga handelshindren i syfte att närma sig gemenskapens handelsordning.

Utvecklingssamarbete

Regelverket på området för utvecklingssamarbete utgörs framför allt av Lomékonventionen, som löper fram till början av år 2000.

Varken Europaavtalet eller vitboken innehåller några bestämmelser på detta område.

Översikt

Polen har inga avtal om förmånshandel med AVS-länder. Landet beviljar dock inom ramen för sitt allmänna preferenssystem förmånsbehandling för ett antal länder (däribland AVS-

länder) vars BNP per capita inte överstiger Polens samt för vissa minst utvecklade länder. Polen beviljar inte tullfritt tillträde.

Polen bidrar till Internationella utvecklingsfonden (IDA) (med 2 miljoner USD 1996). Polen har också en allmän ministerrådsreserv ur vilken medel har anslagits för humanitärt bistånd.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Polen bör vid anslutningen tillämpa sin förmånliga handelsordning på AVS-länderna och tillsammans med de övriga medlemsstaterna delta i finansieringen av Europeiska utvecklingsfonden (EUF), som tillhandahåller finansiellt stöd i enlighet med Lomékonventionen.

Tillämpningen av Lomékonventionens handelsordning bör allmänt sett inte innebära några svårigheter för Polen.

Normalt ansluter sig nya medlemsstater till Lomékonventionen genom ett protokoll som träder i kraft samma dag som de ansluter sig till EU.

Slutsats

Polen ligger väl till för att kunna uppfylla EU:s krav på detta område inom de närmaste åren.

Tull

Gemenskapens regelverk på detta område utgörs av gemenskapens tullkodex och dess tillämpningsföreskrifter, Europeiska gemenskapens kombinerade nomenklatur, Gemensamma tulltaxan inklusive handelsförmåner, tullkvoter och tillfälliga upphävanden av tullar samt annan tullrelaterad lagstiftning som inte omfattas av tullkodexen.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om upprättande av ett frihandelsområde med gemenskapen och en gradvis avveckling av tullar på ett stort antal olika produkter i enlighet med klara tidsplaner från och med avtalets ikraftträdande.

I vitboken nämns under fas I åtgärder för att konsolidera och rationalisera den frihandel som upprättats enligt Europaavtalet, inklusive lagstiftning som är förenlig med tullkodexen, Kombinerade nomenklaturen och andra bestämmelser. Fas II handlar om att gemenskapens lagstiftning skall antas i sin helhet för att medlemskap i tullunionen skall vara möjligt vid en anslutning.

Översikt

Vid en anslutning skulle de polska tullmyndigheterna bli tvungna att påta sig alla de skyldigheter som följer av kravet på att landet skall skydda och kontrollera sin del av Europeiska unionens yttre gräns. Förutom bestämmelserna om indirekta skatter skulle de polska tullmyndigheterna ansvara för genomförandet av och upprätthållandet av respekten för den gemensamma handelspolitiken, den gemensamma jordbrukspolitiken, den gemensamma fiskeripolitiken och andra bestämmelser vid gemenskapens yttre gräns.

Polens förmåga att till fullo tillämpa gemenskapens regelverk förutsätter att landet har möjlighet att anta och genomföra gemenskapens lagstiftning, att nivån på infrastrukturen och utrustningen är godtagbar, särskilt i fråga om datorisering och möjligheter att göra undersökningar, och att det inrättas en effektiv tullförvaltning med ett tillräckligt antal kunniga och motiverade tjänstemän med en hög grad av integritet.

Det polska parlamentet antog i november 1996 lagstiftning som överensstämmer med gemenskapens tullkodex. Denna kommer att träda i kraft den 1 januari 1998. Samma dag kommer tio förordningar om genomförande av tullkodexen och lagstiftning om varumärkesförfalskade och piratkopierade varor, samtliga baserade på gemenskapens lagstiftning, att träda i kraft.

Polen håller på att anpassa sin nationella varunomenklatur till gemenskapens kombinerade nomenklatur. Landets tullförvaltning har för närvarande inte något system för bindande klassificeringsbesked. Polen arbetar dock med att utforma en integrerad tulltaxa, vilket i hög grad borde underlätta jämförelsen av polska tullsatser med Gemensamma tulltaxans tullsatser.

Den 1 juli 1997 antog Polen det nya systemet för kumulering av ursprung mellan europeiska länder.

Den 1 juli 1996 blev Polen avtalsslutande part till EG/EFTA-konventionen om ett gemensamt transiteringsförfarande och till konventionen om förenkling av formaliteterna.

Kommissionen är fortfarande bekymrad för omfattningen av den tullkontroll som tillämpas på varor som anländer till polska hamnar för transport till gemenskapen och även för bestämmelserna om certifiering av varor som med förmånstullsatser skall importeras till gemenskapen.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

Polen måste anpassa sina nationella förfaranden till gemenskapens lagstiftning om suspensiva arrangemang och tullförfaranden med ekonomisk verkan och, i synnerhet till ordningen för bearbetning under tullkontroll, som för närvarande inte tillämpas enligt den gällande lagstiftningen. Vid tidpunkten för en anslutning skulle det krävas några tekniska övergångsbestämmelser, särskilt för förfaranden som inleds före anslutningsdagen och avslutas efter den dagen.

Det kommer att vara viktigt att se till att de polska tullmyndigheterna på ett lämpligt sätt kan delta i tullunionens respektive den inre marknadens olika datoriserade system för förvaltning av bestämmelserna om tull och indirekta skatter, samt i de datoriserade systemen för ömsesidigt administrativt bistånd i frågor som rör tull, jordbruk och indirekta skatter.

Vid en anslutning måste Polen avveckla tullkontrollerna vid gränserna mot medlemsstaterna i Europeiska unionen och mot de andra länder som ansluter sig. Landet bör i sin strategiska planering beakta de medel som kan komma att behövas för att förstärka gränskontrollstationerna vid gränserna mot länder som inte är medlemsstater i Europeiska unionen.

Polen gör vissa ansträngningar för att anpassa sin organisation och personal till de uppgifter som måste utföras av en modern tullförvaltning, även om vissa skillnader gentemot EU:s politik fortfarande kvarstår.

En allvarlig felaktig tillämpning av Kombinerade nomenklaturen avseende import av motorfordon från tredje land ger upphov till tveksamhet rörande de polska myndigheternas vilja att tillämpa systemet på det enhetliga och konsekventa sätt, som krävs av alla medlemsstater.

Slutsats

Om Polens ansträngningar för att anpassa sig fortsätter och förstärks, särskilt i fråga om projektstyrning och i synnerhet när det gäller datorisering, skulle det inom de närmaste åren kunna fullgöra de skyldigheter som åligger en tullförvaltning i Europeiska unionen.

Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken

Polen har sedan 1989 omorienterat sin utrikes- och säkerhetspolitik i riktning mot europeisk och euroatlantisk integration. Förbättrade förbindelser med grannländerna har också prioriterats av en rad på varandra följande polska regeringar. Polen har aktivt deltagit i dialogen inom ramen för unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och har alltid hörsammat uppmaningar att understödja EU:s insatser i detta sammanhang. Polen är medlem i FN, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), Europarådet och många andra internationella organisationer. Landet är associerad partner i Väst-europeiska unionen (VEU) och deltar i Nordatlantiska samarbetsrådet (NACC) och Partnerskap för fred. Polen har också klargjort sin önskan att gå med i VEU och NATO så snart som möjligt, och landet har inbjudits att inleda förhandlingar om medlemskap i NATO. Landet har sänt trupper som har deltagit i de NATO-ledda freds- och stabiliseringsstyrkorna i Bosnien (IFOR och SFOR). Det är också med i ett antal regionala organisationer, däribland Östersjöstaternas råd, Centraleuropeiska frihandelsavtalet (CEFTA) och Centraleuropeiska initiativet (CEI).

Det finns inga territoriella tvister mellan Polen och någon medlemsstat i unionen. Inte heller har Polen några territoriella eller andra tvister med associerade grannländer. Alla statsgränser är fastställda genom fördrag. Gränsövergångsarrangemangen med Ukraina, Vitryssland, Litauen och ryska Kaliningrad oblast är mindre tillfredsställande än med Polens övriga grannar. Det finns betydande polska minoriteter i Litauen, Vitryssland, Ukraina och Ryssland, men deras situation utgör inget allvarligt problem. Polen har särskilt vinnlagt sig om att förbättra och intensiviera förbindelserna med Litauen och Ukraina, exempelvis genom att inrätta gemensamma polsk-litauiska och polsk-ukrainska bataljoner för fredsbevarande operationer.

Polen har en omfattande utrikesförvaltning som skulle göra det möjligt för landet att effektivt delta som fullvärdig medlem i unionen. Landet har 67 beskickningar utomlands med ca 700 anställda i diplomatisk tjänst.

Polen stödjer icke-spridning av kärnvapen och biologiska och kemiska vapen och har undertecknat alla relevanta internationella överenskommelser om vapenkontroll. Landet har anslutit sig till alla de viktigaste exportkontrollordningarna och utövar därmed strikt kontroll vad gäller teknik med dubbelt användningsområde. Polens relativt stora försvar står under demokratisk kontroll. Försvarsindustrin har kraftigt gått tillbaka på senare år och är för närvarande föremål för omorganisering.

I det memorandum som fogades till ansökan om medlemskap i unionen bekräftade Polen sin vilja och förmåga att delta fullt ut och aktivt i den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken.

Bedömningen av Polens utrikes- och säkerhetspolitik till dags dato ger anledning att förvänta att landet som medlem effektivt skulle kunna uppfylla sina skyldigheter på detta område.

3.9 Finansiella frågor

Finansiell kontroll

Genomförandet av gemenskapspolitiken, särskilt för jordbruket och strukturfonderna, kräver effektiva förvaltnings- och kontrollsystem för offentliga utgifter, med bestämmelser om bedrägeribekämpning. En tillnärmning av lagstiftningen behövs dessutom för att tillåta att systemet för egna medel införs, med tillfredsställande bestämmelser om redovisning.

Europaavtalet innehåller bestämmelser om samarbete inom revision och finansiell kontroll, med tekniskt bistånd från gemenskapen om så är lämpligt. Vitboken innehåller inga åtgärder på detta område.

Översikt

Högsta revisionskammaren är polska statens revisionsorgan som på begäran av parlamentet företar extern kontroll och andra revisioner. Parlamentets godkännande av statsbudgeten lämnas först sedan man tagit del av yttrandet från revisionskammarens ordförande. Revisionskammaren lämnar dessutom till parlamentet en analys av hur statsbudgeten verkställts och av riktlinjerna för valutapolitiken samt av den årliga verksamhetsrapporten om riktlinjerna.

Det finns inget centralt oberoende internkontrollorgan. Varje ministerium/avdelning har ansvar för sin egen internkontroll. Det finns heller ingen lag som på ett konsekvent sätt reglerar internkontrollen inom statsförvaltningen.

Det polska ministerrådet ansvarar för den generella tillsynen av hur statsbudgeten verkställs och kan fastställa principiella riktlinjer för hur budgeten skall genomföras. Finansministeriet håller generell kontroll över inkomster och utgifter i statsbudgeten samt över budgetbalansen. Separata instanser (ministrar och vojvoder) övervakar och kontrollerar den totala finansförvaltning som handhas av underlydande avdelningar, samt handläggning av budgetfrågor och reglering av statsstöd. Finansministeriets kontroll av utbetalningar från statskassan verkar vara inriktad på industrier som får stora budgetanslag och som genom åren brutit mot lagar och förordningar och visat försummelse i samband med ränteåterbetalningar.

Regionstyrelsernas självständighet stärktes genom bildandet av regionala regleringsorgan 1993 varvid en oberoende finanstillsyn på lokal nivå blev möjlig. Styrelsen för dessa organ har vissa finansförvaltnings- och budgetkontrolluppgifter på kommunnivå.

Bedrägeri är straffbelagt i flera olika lagar allt efter vilken typ av verksamhet brottet berör. Det finns inget centralt organ för bedrägeribekämpning. Riksåklagarämbetet (underställt justitieministern som också är riksåklagare) och polisen (som lämnar sina rapporter till

rikspolischefen som i sin tur är underställd inrikesministern) är bemyndigade att bekämpa bedrägerier.

Beträffande egna medel antog parlamentet en polsk tullkodex i november 1996 som kommer att träda i kraft 1998. Externkontrollen på detta område handhas av högsta revisionskammaren och finansministeriet och för internkontrollen står internrevisionskontoret vid tullstyrelsen och tullstyrelseavdelningarna i samband med deras normala övervakningen.

Tullförvaltningen ansvarar för fastställande och uppbörd av importtullar. Det polska tullväsendet lyder under finansministeriet.

Bedömning av nuläget och framtidsutsikterna

På strukturfondsområdet finns för närvarande ingen enhetlig strukturpolitik som är jämförbar med EU:s system. Polens ministerråd är främsta beslutsfattande organ vad gäller strukturprogram och ansvaret för att de genomförs vilar på respektive ministerium och institution.

En bedömning av utsikterna för ett genomförande av gemenskapens bestämmelser om strukturfonder för de kommande åren ger vid handen att det befintliga systemet utgör en solid bas för vidare utveckling. De generella förutsättningarna för ett effektivt kontrollsystem verkar även finnas vad gäller jordbruket. En blandad intern och extern kontroll existerar och i denna ingår revisioner som avser både regelmässighet och kostnadseffektivitet.

Vad bedrägeribekämpning beträffar är den polska straffrättsliga regleringen för bedrägerier riktade mot landets finansiella och ekonomiska intressen jämförbar med den i EU:s medlemsstater och några hinder att anpassa den till artikel 209a i EG-fördraget föreligger inte. Den nya tullagstiftningen innehåller bestämmelser som är identiska med gemenskapen bestämmelser beträffande uppkomst av tullskuld.

Ytterligare samarbete med kommissionen krävs för att fastställa huruvida det redovisningssystem som för närvarande tillämpas i Polen är förenligt med förordning nr 1552/89, och samma sak gäller det sätt som revisionerna utförs på. De interna och externa kontrollorganen har i sig ännu inte uppnått den mognad och effektivitet som gör att de når upp till en allmänt godtagbar EU-standard på medlemsstats- eller gemenskapsnivå.

Slutsats

Vissa framsteg har gjorts. Arbetet med att införa ett finanskontrollsystem kräver väsentliga satsningar från den polska statsförvaltningens sida. Om de nödvändiga resurserna skjuts till torde dock Polen på medellång sikt vara i stånd att uppfylla EU:s krav inom detta område.

Budgetkonsekvenser

I meddelandet "Agenda 2000" anges den övergripande ekonomiska ram inom vilken budgetkonsekvenserna av framtida utvidgningar i medellångt perspektiv bör rymmas, för att de föreslagna riktlinjerna för gemenskapspolitiken skall kunna genomföras inom rimliga budgetramar.

Det är för närvarande svårt, och förvisso för tidigt, att göra en exakt bedömning av budgetkonsekvenserna av varje enskilt kandidatlands anslutning. Budgetkonsekvenserna kommer i själva verket i stor utsträckning att bestämmas av följande faktorer:

- Tidpunkten för varje lands anslutning.
- Gemenskapspolitikens utveckling fram till den tidpunkten, i synnerhet besluten om den fortsatta reformen av den gemensamma jordbrukspolitikerna och nya riktlinjer för strukturåtgärderna.
- Varje lands framsteg vad gäller tillväxt, konkurrenskraft och produktivitet samt förmåga att anta gemenskapens regelverk.
- De övergångsåtgärder som kan bli ett resultat av förhandlingarna.

Man kan idag endast ange storleksordningen för några budgetkategorier, och ge en allmän uppskattning som illustration.

Utgifter

Om man antar att reformen av den gemensamma jordbrukspolitikerna genomförs efter kommissionens föreslagna riktlinjer, skulle Polens anslutning, under ett år då denna reform tillämpas fullt ut, och endast för interventionsåtgärder på marknaden, innebära en ökning av utgifterna med 5–6 % jämfört med motsvarande beräknade utgift för de nuvarande femton medlemsstaterna.

Under antagande om en allt starkare tillväxt skulle anslagen till förmån för Polen inom ramen för strukturella åtgärder motsvara ungefär 4 % av landets BNI.

Tillämpningen av övrig inre gemenskapspolitik i nyligen anslutna länder skulle innebära en ytterligare utgift som antagligen är större än deras relativa vikt i unionens BNI. För vissa av dessa politikområden står tilläggskostnaden för genomförandet nämligen också delvis i proportion till den berörda befolkningen, den geografiska spridningen eller antalet medlemsstater med vilka samordningsåtgärder och harmoniseringsåtgärder pågår. Som exempel motsvarar Polens BNI för tillfället 1,8 % av unionens.

I gengäld bör inte Polens anslutning medföra några betydande tilläggsutgifter för unionens externa åtgärder.

Slutligen måste man beakta att anslutningen av varje kandidatland kommer att betyda att landet inte längre har rätt till belopp från gemenskapens budget inom ramen för de program som föregår anslutningen, t.ex. Phare-programmet.

Med hänsyn till ovanstående kan utgifterna i samband med Polens anslutning inom de tre nämnda områdena årligen beräknas uppgå till totalt mellan 7,5 och 9,5 miljarder ecu, omkring år 2005-2006 (i 1997 års priser).

Inkomster

Vad gäller BNI-medlen och mervärdesskattebidraget sammanlagt – med hänsyn tagen i det sista fallet till utjämningsreglerna – bör de nyanslutna ländernas andel av gemenskapetsbudgetens finansiering, vid ett antagande om en total tillämpning av systemet

för egna medel, vara nära deras andel av unionens BNI. I Polens fall skulle detta innebära omkring 1,8 %. Polens andel i de traditionella egna medlen kommer att bero på strukturen hos landets handelsflöden vid tidpunkten för anslutningen.

För att säkerställa fastställande, kontroll och tillhandahållande av traditionella egna medel i enlighet med gemenskapslagstiftningen kommer en anpassning av Polens nuvarande tullsystem att bli nödvändig. För övrigt kommer en korrekt beräkning av BNI-medlen att kräva betydande förbättringar vad gäller tillförlitlighet, homogenitet och fullständighet hos de nationella räkenskaperna. Dessa förbättringar av statistiken kommer också att vara oundgängliga för att fastställa grunden för de egna medlen från mervärdesskatt, vilket också kommer att kräva en fullständig anpassning av Polens mervärdesskattesystem till gemenskapsdirektiven.

4. Den offentliga förvaltningens förmåga att tillämpa gemenskapens regelverk

Vid Europeiska rådets möte i Madrid i december 1995 konstaterades att de central- och östeuropeiska kandidatländernas integrering i EU ställer särskilda krav på anpassning av dessa länders offentliga förvaltning. I detta kapitel analyseras den offentliga förvaltningen i Polen, inklusive relevanta delar av rättsväsendet, och dess förmåga att nu och i framtiden leva upp till de krav som ställs i en modern, demokratisk stat. Analysen är särskilt inriktad på behovet att förvalta gemenskapens regelverk.

4.1 Den offentliga förvaltningens organisation

I kapitel 1 ges en beskrivning av Polens konstitution och de offentliga institutionerna, inklusive de regionala och lokala myndigheterna, och deras befogenheter och uppgifter.

Efter regeringsreformen 1996 finns det på statlig nivå 16 ministerier, det polska ministerrådets ordförandes kansli och ett antal organ av motsvarande betydelse såsom kommittén för europeisk integration och centret för strategiska studier.

Genom förvaltningslagen från 1996 infördes en oberoende, karriärbaserad offentlig förvaltning. Lagen kommer inte att genomföras till fullo ännu på en tid, men den 1 januari 1997 trädde föreskrifter i kraft angående polska statstjänstemäns ställning, rekrytering, ersättning och disciplin. I lagen stadgas om inrättande av ett regeringsutnämnt råd för offentlig anställning som skall ansvara för att lagen genomförs och av separata kommissioner för offentlig anställning som skall utfärda föreskrifter om överklaganden, disciplinfrågor och kvalifikationer.

Principen om förvaltningsmyndigheternas politiska oberoende är allmänt erkänd.

Det finns ca 21 000 tjänstemän inom statsförvaltningen, och inom lokalförvaltningarna är antalet flerdubbelt större. I storstäderna och i västra Polen är lönerna inom den offentliga sektorn betydligt lägre än lönerna inom den privata sektorn. I landets östra delar och på landsbygden är offentliga tjänster mer attraktiva.

Reformen av statsförvaltningen har utgjort en nyckelfråga för den nuvarande regeringen, som har gjort omfattande förändringar i fördelningen av ministrarnas ansvarsområden och inrättat ett kansli för premiärministern vilket har en samordnande funktion. De administrativa organ som bistår det polska ministerrådet och som går under benämningen regeringens ekonomiska råd har reformerats med verkan från den 1 januari 1997.

För EU-frågor har en kommitté för samordning av frågor om europeisk integration inrättats på ministerienivå under premiärministerns ledning, och enheter för europeisk integration har inrättats vid varje ministerium. (Se också den del av inledningen som gäller förhållandena mellan Europeiska unionen och Polen.)

4.2 Administrativ och rättslig kapacitet

Polen administrerades enligt ett planekonomiskt system under kommunisteran. Det kommunistiska systemet förkastade idén om att den offentliga makten utövas under lagarna, och rättsväsendet och förvaltningen var underkastade partiets politiska beslut. På grund av

detta blev både förvaltningen och rättsväsendet självt i allmänhetens ögon redskap för politisk kontroll.

Den offentliga förvaltningens övergripande struktur är i stort sett tillfredsställande.

Vissa delar av den offentliga förvaltningen är starka, såsom revisionssystemet. Men det finns också betydande svagheter, t.ex. omfattande skattefusk och otillräckliga mekanismer för att se till att lagstiftningen efterlevs exempelvis på områdena hälsa, säkerhet och miljö.

Den rättsliga grunden för den offentliga förvaltningen är stabil, och dess oberoende är inte på allvar ifrågasatt.

Den offentliga förvaltningen är snarast underbemannad på politisk nivå men lider av överbemanning på nivån för administrativa rutinsysslor. Man har stora svårigheter att rekrytera ung, kvalificerad och språkkunnig personal till nyckelposter i integrationsarbetet med EU och andra organ och att sedan få dessa personer att stanna kvar. För att komma till rätta med detta arv från det förflutna har den polska regeringen genomfört en långtgående reform av den rättsliga grunden för offentlig anställning och omfattande strukturförändringar i regeringens ekonomiska råd. Hittills har det inte gjorts mycket för att åtgärda de speciella problemen i samband med organiseringen av en decentraliserad förvaltning.

Allmänhetens förtroende för den offentliga förvaltningen påverkas av arvet från det förflutna. Allmänhetens kontakt med den offentliga sker mestadels genom lägre tjänstemän i administrativa rutinsysslor, vilket inte allmänt anses vara någon god reklam för den polska offentliga förvaltningen. Korruption förekommer och avslöjas och angrips ofta.

Polens insatser för att omstrukturera och reformera den offentliga förvaltningen på statlig nivå har varit välriktade. När det gäller personalens kvalifikationer kommer ytterligare ansträngningar att krävas för att säkra att kunnig personal kan rekryteras och hållas kvar och att mindre kvalificerad personal kan avlägsnas.

Inrättandet av ministeriekommittén för europeisk integration och ministeriernas enheter för europeisk integration har varit ett viktigt steg som kommer att underlätta Polens arbete i EU-frågor.

Nyckelområden för genomförandet av gemenskapens regelverk

Enhetlig tillämpning av EG-rätten: En korrekt tillämpning av gemenskapens regelverk förutsätter att medlemsstaternas rättsvårdande myndigheter har möjlighet att tillämpa fördragets bestämmelser om enhetlighet vid genomförandet av gemenskapens regelverk och att de kan säkerställa att den inre marknaden, och gemenskapspolitiken i allmänhet, fungerar på avsett vis. En välutbildad domarkår av hög standard och med tillräckliga resurser till sitt förfogande är nödvändig för att domstolarna skall kunna tillämpa EG-rätten, inklusive frågor om direkt effekt och mål som skall hänskjutas till Europeiska gemenskapernas domstol för förhandsavgörande i enlighet med artikel 177 i EG-fördraget.

Rättsväsendet i Polen uppvisar vissa brister vad gäller resurser och sakkunskap. För att systemet skall kunna säkerställa en effektiv tillämpning av gemenskapens regelverk krävs avsevärda satsningar på utbildning och information.

Den inre marknaden: En förutsättning för att Polen skall kunna säkerställa en korrekt tillämpning av gemenskapens regler om den inre marknaden, särskilt fri rörlighet för varor

och tjänster, är att det finns högt utvecklade och väl fungerande myndigheter med uppgift att utfärda föreskrifter, standardisera, certifiera och övervaka genomförandet och att de är kapabla att handla i full överensstämmelse med EG:s regler. Dessa frågor analyseras i kapitel 3.1 (De fyra friheterna).

Den polska förvaltningens kapacitet att förverkliga den fria rörligheten för varor är i stort sett tillfredsställande, men ytterligare arbete krävs för att säkerställa att gemenskapens regelverk kommer att genomföras effektivt. De ansvariga reglerande organen behöver större oberoende. Vidare bör myndigheter och mekanismer för övervakning av marknaden inrättas. På området för fri rörlighet för tjänster är tillsynen över finansmarknaden i Polen som helhet tillfredsställande, och ytterligare förbättringar är att vänta inom de närmaste åren. Bankinspektionen har 473 anställda. Kommissionen för värdepappershandel har 125 anställda och försäkringsinspektionen 65.

Trots att mycket redan fungerar väl på detta område, är det fortfarande nödvändigt att befästa strukturerna för efterlevnad av lagstiftningen för att nå upp till EU:s krav.

Konkurrens: Som nämnts i kapitel 3.1 (Konkurrens) krävs det, för att konkurrenslagstiftningen skall kunna genomdrivas, att övervakningsmyndigheter inrättas för att kontrollera bestämmelser mot konkurrensbegränsande samverkan och statligt stöd. Vidare krävs att rättssystemet, den offentliga förvaltningen och berörda ekonomiska aktörer har tillräcklig kunskap om konkurrenslagstiftningen och -politiken.

Den centrala myndigheten för konkurrensfrågor i Polen är byrån för konkurrensfrågor och konsumentskydd med 140 anställda, vilket är ett lämpligt antal. Sakkunskapen är god. De administrativa strukturer som behövs för genomförande av EG:s krav på detta område finns redan, även om insynen i deras arbete för närvarande inte är tillräcklig.

Telekommunikation: För att kunna utforma och genomföra gemenskapens talrika förordningar om avreglering är det nödvändigt att det organ som ansvarar för reglerna och politiken på detta område är helt fristående från operatörerna.

Den reglerande avdelningen vid ministeriet för telekommunikation och postväsende har 45 anställda, vilket antagligen är tillräckligt.

Indirekt beskattning: En effektiv tillämpning av gemenskapens regelverk för indirekt beskattning förutsätter att det finns en förvaltning som kan genomföra EG:s lagstiftning om harmonisering av mervärdesskatt och punktskatter under förhållanden där skattekontrollerna vid EU:s inre gränser har avskaffat. Punktskattesystemet bygger på skatteupplag, och skatten förfaller till betalning när varorna konsumeras. Skattesatsen är den som gäller i den medlemsstat där sådan konsumtion sker. Allt detta ställer stora krav på den myndighet som handhar dessa frågor; den måste vara högt utvecklad, resursstark och ha en hög grad av integritet.

I Polen är finansministeriet behörig myndighet på detta område och har sammanlagt ca 4 000 anställda (ett centralt ministerium, 79 skattemyndigheter och 326 skattekontor). På grund av hög personalomsättning – vilket delvis beror på att erfaren personal rekryteras av den privata sektorn – är det svårt att bedöma kompetensen hos de anställda. För att gemenskapens regelverk på detta område skall kunna genomföras effektivt kommer det att bli nödvändigt att höja och förbättra personalens kompetens över lag, och i detta ingår utbildningsåtgärder och högre löner.

Jordbruk: De krav som ställs på förvaltningen på jordbruksområdet rör främst veterinärmedicinsk och fytosanitär kontroll, skyddet av folkhälsan och fri rörlighet för jordbruksprodukter. Vidare måste förmågan finnas att förvalta den gemensamma jordbrukspolitikens instrument och bestämmelser. I detta ingår finansiell kontroll och officiell statistik av hög standard. Dessa spörsmål behandlas i kapitel 3.4 (Jordbruk) och, vad beträffar allmänna normer på statistikområdet, i kapitel 3.3 (Statistik).

När det gäller den administrativa kapaciteten inom veterinärmedicinsk och fytosanitär kontroll har Polen en tämligen utvecklad infrastruktur, både vid gränserna och internt. Kommissionen har för närvarande inte tillgång till några uppgifter om antalet anställda inom livsmedels- och veterinärinspektionen. Vad gäller förvaltningen av den gemensamma jordbrukspolitikerna i allmänhet kommer vissa förändringar av den offentliga förvaltningens nuvarande uppbyggnad att krävas.

För att kunna uppfylla EG:s krav på detta område krävs ännu vissa justeringar.

Transporter: Att tillämpa reglerna om EG:s inre marknad och om konkurrens, utveckla infrastrukturen och genomföra andra delar av gemenskapens regelverk på transportområdet är en utmaning för förvaltningen i nya medlemsstater.

Den ansvariga myndigheten i Polen är transportministeriet med totalt 280 anställda. Det råder brist på kvalificerad personal. Detta ger anledning till särskilda farhågor när det gäller möjligheten att genomföra säkerhetskontroller.

Sysselsättning och sociala frågor: Ett viktigt administrativt krav enligt gemenskapens regelverk på detta område är tillräcklig inspektionskapacitet, särskilt när det gäller hälsa och säkerhet i arbetet.

Polens yrkesinspektion har omkring 1 700 anställda, men det är inte klart om alla sysslar med yrkesinspektion i egentlig mening. Det är mycket möjligt att det krävs en ökning av personalstyrkan.

Regionalpolitik och sammanhållning: De främsta krav som ställs på förvaltningen på detta område är att det finns lämpliga och effektiva administrativa organ. I synnerhet krävs en hög kompetensnivå och en hög grad av integritet för att hantera gemenskapens fondmedel.

I Polen handhas regionalpolitiken av ekonomiministeriet och ministeriet för centrala frågor. (För detta har ministerierna 105 anställda.) Denna ordning fungerar ännu inte på ett fullt tillfredsställande sätt. När det gäller finansiell kontroll kan situationen med hjälp av ytterligare insatser göras tillfredsställande (se nedan om "Finansiell kontroll"). En effektiv förvaltning av gemenskapens regelverk på detta område kommer att kräva förbättringar av organisationen och samordningen för att skapa den nödvändiga ramen för kontroll av förvaltningen och budgeten.

Miljö: EG:s miljöpolitik innebär att miljöskyddsfrågorna skall beaktas inom alla EG:s politikområden och detta gör att de krav som ställs på förvaltningen kan bli mycket omfattande och gälla många organ som annars inte förknippas med miljöfrågor. Huvudansvaret ligger emellertid hos miljöministerierna och myndigheter som sorterar under dem.

Polens miljöministerium har 300 anställda. Tillsynen och genomförandet sköts av den statliga miljövårdsinspektionen och 49 regionala inspektorat. Denna ordning är tillräcklig.

En effektiv förvaltning av gemenskapens regelverk på detta område kommer att kräva större investeringar i personalresurser (med tonvikten lagd på utbildning i EU-frågor).

Konsumentskydd: På detta område kräver en effektiv förvaltning av gemenskapens regelverk att det övergripande ansvaret läggs på ett särskilt statligt organ som kan utarbeta, genomföra och upprätthålla efterlevnaden av konsumentpolitiken och konsumentskyddslagstiftningen.

I Polen har en konkurrensmyndighet, byrån för konkurrensfrågor och konsumentskydd, givits huvudansvaret för konsumentskyddspolitikerna (4 anställda för konsumentskyddet). Vad gäller icke-statliga konsumentorganisationer har en stark och oberoende konsumentorganisation redan utvecklats. En viss förvirring kvarstår vad gäller konsumentpolitikens mål och inriktning. Detta är en av förklaringarna till att det har varit svårt att genomföra konsumentlagstiftningen i praktiken. Många andra orsaker måste emellertid också uppmärksammas, såsom bristen på experter, organisatoriska brister och rättsväsendets ointresse för konsumentfrågor.

Rättsliga och inrikes frågor: Justitie- och inrikesministerierna har ansvaret för rättsliga och inrikes frågor. Myndigheterna måste vara i stånd att ta itu med frågor om asyl och invandring, gränsövervakning, polissamarbete och rättsligt samarbete. Det finns ett övergripande behov av välutbildad personal i tillräckligt antal och med en hög grad av integritet.

Justitie- och inrikesministerierna i Polen har tillräckliga personalresurser. Kapaciteten att behandla asyl- och invandringsfrågor är ännu inte säkerställd, eftersom tillämpningslagstiftningen ännu inte har införts i sin helhet. Gränsövervakningen är ineffektiv på vissa områden, främst på grund av dålig utrustning och bristfälliga administrativa strukturer. Specialiserade polisstyrkor har byggts upp men samordningen är dålig. En reform av domstolssystemet pågår och inriktas på utbildning och mänskliga resurser. För att gemenskapens regelverk på detta område skall kunna genomföras på ett effektivt sätt krävs bättre samordning (internt och externt), ytterligare satsningar på mänskliga resurser och åtgärder för att bekämpa korruption.

Tull: För att tillämpa gemenskapens regelverk på detta område krävs tillräcklig infrastruktur och utrustning, bl.a. datorisering och resurser att företa utredningar. Vidare måste en effektiv tullmyndighet skapas med ett tillräckligt antal kvalificerade och motiverade tjänstemän med en hög grad av integritet.

Tullmyndigheten i Polen har 12 100 anställda. På grund av den höga personalomsättningen är det svårt att bedöma myndighetens effektivitet och därmed också om antalet anställda är tillräckligt. För att gemenskapens regelverk skall kunna tillämpas effektivt på detta område krävs att erfaren och kvalificerad personal stannar kvar, att effektivare strukturer för intern kontroll skapas och att mer teknisk utrustning ställs till förfogande (särskilt vid östgränsen).

Finansiell kontroll: För att skydda gemenskapens finansiella intressen krävs att enheter för bedrägeribekämpning inrättas, att specialistkompetens utvecklas genom utbildning (utredare, åklagare, domare) och att särskilda samarbetsformer förstärks. För att genomföra gemenskapens politik, i synnerhet för jordbruket och strukturfonderna, krävs effektiva förvaltnings- och kontrollsystem för offentliga utgifter och bestämmelser om bedrägeribekämpning. På det administrativa planet är det viktigt att klart skilja mellan extern och intern kontroll. Polisen och rättsväsendet måste ha förmåga att handskas med

komplexerad gränsöverskridande ekonomisk brottslighet (inklusive bedrägerier, korruption och tvättning av pengar) som kan beröra gemenskapens finansiella intressen.

Det viktigaste externa kontrollorganet i Polen är högsta revisionskammaren med 1 500 anställda. Detta antal är tillräckligt. Ett effektivt genomförande av gemenskapens regelverk på detta område kräver dock att Polen ägnar ytterligare medel åt att anpassa sitt system till specifika EU-krav.

4.3 Allmän bedömning

Om Polen går vidare med sina omfattande reformer på detta område är det möjligt att den offentliga förvaltningen skulle kunna genomföra gemenskapens regelverk effektivt på medellång sikt.

Detsamma gäller det polska rättsväsendets förmåga att garantera en effektiv tillämpning av gemenskapens lagstiftning.

C. SAMMANFATTNING OCH SLUTSATS

Polen lämnade in sin ansökan om anslutning till Europeiska unionen den 5 april 1994. Ansökan är en del av det historiska skeende som markerar slutet på Europas delning och utgör ett tecken på demokratins förankring i landet.

I enlighet med artikel O i Fördraget har kommissionen på rådets begäran utarbetat ett yttrande över Polens ansökan om anslutning.

Polens förberedelse inför anslutningen har byggt bland annat på **Europaavtalet** som trädde i kraft den 1 februari 1994. Ett annat inslag av väsentlig betydelse för strategin inför anslutningen är genomförandet av **vitboken** om den inre marknaden från maj 1995, vilket har skett i enlighet med en nationell integrationsstrategi som regeringen antog i januari 1997. Regeringen har vidare upprättat de nationella samordningsstrukturer som skall genomföra den europeiska integrationspolitiken.

Ansökan om anslutning har utvärderats med ledning av de **kriterier som fastställdes vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn** i juni 1993. Enligt slutsatserna från detta möte kan de kandidatländer i Öst- och Centraleuropa som så önskar bli medlemmar i Europeiska unionen om de uppfyller följande krav:

- Kandidatlandet har uppnått en institutionell stabilitet som garanterar demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för och skydd av minoriteter.
- Det finns en fungerande marknadsekonomi samt förmåga att hantera konkurrens och marknadskrafter inom unionen.
- Landet kan påta sig de skyldigheter som följer med ett medlemskap och ansluta sig till målen för den politiska, ekonomiska och monetära unionen.

Bedömningen avseende dessa tre grupper av kriterier - politiska kriterier, ekonomiska kriterier och kriterier rörande förmågan att tillägna sig gemenskapens regelverk - beror även av bedömningen av förvaltningens och rättsväsendets förmåga att genomföra demokratiska och marknadsekonomiska principer liksom deras förmåga att i praktiken tillämpa och upprätthålla respekten för gemenskapens regelverk.

Den **metod** som följts består i en mot framtiden syftande analys på medellång sikt av läget i varje kandidatland med beaktande av framsteg som gjorts och de reformer som redan inletts. Beträffande de politiska villkoren har kommissionen i sin bedömning inte stannat vid en formell redogörelse för institutionerna, utan gjort en bedömning av hur demokratin verkligen fungerar.

1) Politiska kriterier

Institutionerna i Polen är stabila och fungerar på normalt sätt. De vinnlägger sig om att respektera gränserna för sina befogenheter och om att samarbeta med varandra. Parlamentsvalen 1991 och 1993 samt presidentvalen 1995 var fria och rättvisa. Valen 1993 och 1995 ledde till maktskifte, vilket genomfördes utan svårigheter. Oppositionen tar på normalt vis del i institutionernas arbete. Arbetet med att förbättra det sätt på vilket rättsväsendet fungerar och med att intensifiera kampen mot korruption måste fortsätta.

Det finns inga större problem vad beträffar respekten för de grundläggande rättigheterna. Pressfriheten är dock i viss mån begränsad. Särskild uppmärksamhet kommer att behöva ägnas det sätt på vilket en ny lag som begränsar vissa grupper tillträde till anställning i förvaltningen tillämpas. Polen bör slutföra förfarandena för att kompensera dem som berövades sin egendom av nazisterna eller kommunisterna.

Polen uppvisa sålunda de kännetecken som utmärker en demokrati med stabila institutioner som garanterar de rättsstatliga principerna, de mänskliga rättigheterna och respekten för och skyddet av minoriteter.

2) Ekonomiska kriterier

Före 1989 led den polska ekonomin svårt av stagnation, inflation och en stor utlandsskuld. Den saneringsplan som inleddes i januari 1990 var drastisk men ledde till en begränsad produktionsnedgång (trots att produktionen redan hade minskat avsevärt under 1980-talet). Under 1992 började den polska ekonomin växa igen och är fortfarande stadd i tillväxt (6 % 1996). Budgetunderskottet har minskat till under 3 % av BNP, och ränte- och amorteringsbördan minskar stadigt efter den skuldomläggning som avtalades 1991. Inflationstakten har minskat under de senaste åren men uppgick 1996 fortfarande till 19,9 %. Landets BNP per capita för en befolkning på 38,6 miljoner motsvarar ungefär 31 % av Europeiska unionens genomsnitt. Jordbruket sysselsatte 27 % av den aktiva befolkningen 1995 och bidrog med 6,6 % av det sammanlagda förädlingsvärdet. Av den polska exporten går 70 % till Europeiska unionen, där 65 % av Polens import har sitt ursprung.

Polens läge vad avser de ekonomiska kriterier som ställdes upp av Europeiska rådet i Köpenhamn är följande:

Polen kan betraktas som en **fungerande marknadsekonomi**. Priser och handel har i stor utsträckning liberaliserats. Ekonomin har framgångsrikt stabiliserats. Landet har troget följt denna politik trots flera regeringsskiftet. Emellertid måste pensionssystemen och systemen för social trygghet reformeras för att säkerställa stabilitet på lång sikt. Sektorn för finansiella tjänster är underutvecklad. Banksektorn behöver reformeras ytterligare.

Polen bör vara i stånd att hantera **unionens konkurrenstryck och marknadskrafter** på medellång sikt, förutsatt att reformarbetet fortsätter i samma takt och ekonomin hålls öppen. Tillväxt- och investeringsnivån är hög och i tillverkningssektorn har ökningarna i arbetskostnader per enhet varit måttliga. På senare tid har inflödet av utländska direktinvesteringar ökat. Det största problemet utgörs dock av de stora statsägda företagen. Om deras företagsledning inte kan stå emot trycket från konkurrens utifrån skulle detta kunna få allvarliga konsekvenser. Jordbruket behöver moderniseras och handelspolitiken har drabbats av ett antal bakslag.

3) Förmåga att fullgöra de skyldigheter som följer med anslutningen

Övertagande av gemenskapens regelverk har bedömts med ledning av flera faktorer:

- Europaavtalet som innehåller bestämmelser om i synnerhet etableringsrätt, nationell behandling, fri handel, intellektuell äganderätt och offentlig upphandling.
- Genomförandet av de i vitboken uppräknade åtgärder som är väsentliga för upprättandet av den inre marknaden.

- Stegvis införlivande av övriga delar av gemenskapens regelverk.

Polen har redan antagit de viktigaste delarna av Europaavtalet och har till stor del följt den tidsplan som anges i avtalet. Onödigt många bilaterala problem har uppstått inom handeln, men de flesta har kunnat lösas. Polens införlivande av de förordningar och direktiv som anges i vitboken sker i tillfredsställande takt, men ännu måste avsevärda insatser göras för att harmonisera lagstiftningen.

Vad gäller bestämmelserna för den **inre marknaden** har avsevärda framsteg gjorts i fråga om immaterialrätt, bolagsrätt, skattesystemet, redovisning och finansiella tjänster. Ytterligare arbete krävs i fråga om offentlig upphandling, dataskydd, konkurrens och liberalisering av kapitalrörelser.

Trots de ansträngningar som gjorts måste reella framsteg beträffande införlivandet av rättsakter kompletteras med konkreta genomförandeåtgärder samt med inrättandet av fungerande administrativa strukturer. Sådana existerar över lag redan eller har nyligen inrättats och fungerar på normalt vis. Arbetet med harmonisering av lagstiftning går dock långsamt när det gäller tekniska föreskrifter och standardisering.

Om Polen aktivt fortsätter sina förberedelser inför anslutningen borde landet utan några särskilda svårigheter på medellång sikt kunna tillämpa **övriga delar av gemenskapens regelverk**, och särskilt på följande områden: utbildning, ungdomsfrågor, forskning och teknisk utveckling, statistik, små och medelstora företag, utvecklingssamarbete och tull.

Polen måste däremot göra betydande framsteg beträffande telekommunikation, fiske och konsumentskydd.

Den polska **industrin** kännetecknas av att den omfattar både en dynamisk och expanderande privat sektor som bör kunna konkurrera på den inre marknaden på medellång sikt och andra stora, huvudsakligen offentliga sektorer som måste omstruktureras för att bli konkurrenskraftiga.

Beträffande **miljön** behövs mycket omfattande ansträngningar, inbegripet stora investeringar och en förstärkning av förvaltningens förmåga att effektivt tillämpa lagstiftningen. Ett fullständigt övertagande av gemenskapens regelverk kan förutses först på lång, eller rent av mycket lång, sikt och kommer att nödvändiggöra ökade offentliga utgifter.

Polen har gjort stora framsteg med att tillägna sig gemenskapens regelverk på **transportområdet**, men avsevärda insatser och investeringar kommer att behövas vad gäller godstransporter på väg. Om dessa insatser fullföljs bör transportsektorn inte medföra några större problem på medellång sikt. Investeringar kommer dock att behövas för att utvidga de transeuropeiska näten för att säkerställa att den inre marknaden kan fungera väl.

För att gemenskapens regelverk avseende **sysselsättning och social frågor** skall kunna genomföras på medellång sikt bör den polska lagstiftningen om arbetstagares hälsa och säkerhet anpassas.

Vad gäller **regionalpolitik och sammanhållning** skulle genomförandet av rekommendationerna från arbetsgruppen för regionalpolitik utgöra ett viktigt steg mot ett antagande av EU:s regionalpolitik. Under förutsättning att den nödvändiga strukturen för administration upprättas och systemet för finansiell kontroll förbättras avsevärt, bör Polen

på medellång sikt kunna använda de medel som utgår från regional- och strukturfonderna för att effektivt bidra till landets utveckling.

På **jordbruksområdet** behövs särskilda ansträngningar för att skapa en konsekvent politik för struktur- och landsbygdsutvecklingen, för att tillämpa de veterinära och fytosanitära bestämmelserna och för att förbättra de administrativa strukturer som krävs för att genomföra instrumenten för den gemensamma jordbrukspolitiken. Om dessa mål kan nås torde en anslutning på medellång sikt inte åtföljas av några större svårigheter för en adekvat tillämpning av den gemensamma jordbrukspolitiken. För Polens strukturproblem krävs dock långsiktiga lösningar.

Vad **energiområdet** beträffar har Polen inget kärnenergiprogram, och därmed är inga svårigheter att vänta när det gäller att iakttä Euroatomfördragets bestämmelser. Polen torde kunna nå överensstämmelse med resten av gemenskapens regelverk för energisektorn på medellång sikt, om man kan hitta en lösning på frågor såsom fastställande av priser, hinder för import av oljeprodukter och statens ingrepp inom kolsektorn.

Mot bakgrund av bedömningen av samtliga berörda områden förefaller Polen ha förmåga att på medellång sikt tillägna sig och genomföra de åtgärder som fordras för att kunna avskaffa kontrollerna vid de inre **gränserna** och att flytta dessa kontroller till unionens yttre gräns.

Polen torde även ha förmåga att, när så blir aktuellt, delta i den tredje etapper i **den ekonomiska och monetära unionen** vilken förutsätter en samordning av den ekonomiska politiken och en fullständig liberalisering av kapitalrörelserna. Det är dock för tidigt för att bedöma huruvida landet vid tidpunkten för anslutningen kommer att vara kapabelt att ingå i euroområdet. Polens förmåga att uppfylla konvergenskriterierna beror på hur väl de pågående strukturförändringarna lyckas och utgör under inga omständigheter ett villkor för anslutning.

Polen står inför stora utmaningar på området för rättsliga och inrikes frågor, särskilt vad gäller handel med narkotika, gränsförvaltning och gränsöverskridande brottslighet. Under förutsättning att insatserna för att förbättra situationen fortsätter skulle Polen kunna uppfylla (det nuvarande och det framtida) regelverket inom de närmaste åren.

Polen torde utan svårighet kunna anpassa sig till de skyldigheter som följer av **den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken**.

Vidare är Polen inte inblandat i några gränstvister, varken med någon medlemsstat eller något annat kandidatland. Alla landets gränser är fastställda och garanterade genom fördrag.

4) Förvaltningens och rättsväsendets förmåga

Om Polen fortsätter sina övergripande reformer på detta område är det möjligt att landet på medellång sikt kommer att ha de administrativa strukturer som krävs för den viktiga funktionen att genomföra gemenskapens regelverk effektivt.

Detsamma gäller det polska rättsväsendet, som också har en viktig roll att spela.

Slutsats

Efter genomförd bedömning har kommissionen kommit till följande slutsatser:

- Polen uppvisar de kännetecken som utmärker en demokrati med stabila institutioner som garanterar de rättsstatliga principerna, de mänskliga rättigheterna samt respekten för och skyddet av minoriteter.
- Polen kan betraktas som en hållbar marknadsekonomi och torde ha förmåga att på medellång sikt klara konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen.
- Om Polen fortsätter sina ansträngningar för införlivande och lägger särskild vikt vid den konkreta tillämpningen har landet förmåga att på medellång sikt tillägna sig gemenskapens regelverk, särskilt vad avser den inre marknaden. Dessutom kommer särskilda ansträngningar, särskilt i investeringshänseende, att fordras för att landet helt skall kunna tillämpa gemenskapens regelverk på sådana områden som jordbruk, miljö och transport. Det är allmänt sett nödvändigt att Polen fortsätter med reformerna inom förvaltningen för att landet skall kunna inrätta strukturer med förmåga att i full utsträckning tillämpa och upprätthålla respekten för gemenskapens regelverk.

I ljuset av dessa överväganden, rekommenderar Kommissionen att anslutningsförhandlingar inleds med Polen.

Den förstärkta strategin inför anslutningen kommer att hjälpa Polen att snabbare förbereda sig inför de krav som är förknippade med medlemskapet genom att landet vinnlägger sig om att åtgärda de svaga punkter som fastställs i yttrandet. Kommissionen kommer senast vid utgången av 1998 att lägga fram en rapport om de framsteg som Polen gjort.

BILAGOR

Parlamentets sammansättning

RESULTATEN FRÅN DE SENASTE PARLAMENTSVALEN (1993)

Sejmen

<u>Parti</u>	<u>Förkortning</u>	<u>Antal mandat</u>
Demokratiska vänsteralliansen	SLD	168
Polska bondepartiet	PSL	130
Frihetsunionen	UW	73
Arbetarunionen	UP	35
Polska självständighetskonfederationen	KPN	16
Partilösa blocket för reformer	BBR	17

Senaten

<u>Parti</u>	<u>Förkortning</u>	<u>Antal mandat</u>
Demokratiska vänsteralliansen	SLD	37
Gruppen "Solidaritet"	NSZZ	12
Polska bondepartiet	PSL	34
De oberoendes grupp		5
Demokratiska gruppen (huvudsakligen UW)		7
Oberoende		5

Single Market: White Paper measures
--

This table is based on information provided by the Polish authorities and confirmed by them as correct as at the end of June 1997. It does not indicate the Commission's agreement with their analysis. The table includes directives and regulations cited in the White Paper which total 899. These have been listed in accordance with the categorization used in the White Paper and in relation to the policy areas covered. The table shows the number of measures for which the Polish authorities have notified the existence of adopted legislation having some degree of compatibility with the corresponding White Paper measures.

White Paper chapters		Directives		Regulations		Total
		Stage I	Stage II/III	Stage I	Stage II/III	
1.Free Movement of Capital	Poland	3	1	0	0	4
	Number of White Paper measures	3	1	0	0	4
2.FM and Safety of Industrial Products	Poland	27	77	3	0	107
	Number of White Paper measures	56	104	4	1	165
3.Competition	Poland	2	0	1	0	3
	Number of White Paper measures	3	0	1	0	4
4.Social policy and action	Poland	7	11	0	0	18
	Number of White Paper measures	12	15	0	2	29
5.Agriculture	Poland	75	30	25	0	130
	Number of White Paper measures	93	46	62	2	203
6.Transport	Poland	18	7	6	2	33
	Number of White Paper measures	19	15	8	13	55
7.Audiovisual	Poland	1	0	0	0	1
	Number of White Paper measures	1	0	0	0	1
8.Environment	Poland	9	2	4	0	15
	Number of White Paper measures	31	7	7	0	45
9.Telecommunication	Poland	7	2	0	0	9
	Number of White Paper measures	9	7	0	0	16
10.Direct Taxation	Poland	2	1	0	0	3
	Number of White Paper measures	2	2	0	0	4
11.Free movement of goods	Poland	0	0	0	0	0
	Number of White Paper measures	0	0	0	0	0
12.Public Procurement	Poland	5	1	0	0	6
	Number of White Paper measures	5	1	0	0	6
13.Financial services	Poland	10	7	0	0	17
	Number of White Paper measures	13	8	0	0	21
14.Protection of personal data	Poland	0	0	0	0	0
	Number of White Paper measures	0	2	0	0	2
15.Company Law	Poland	2	3	0	0	5
	Number of White Paper measures	2	3	0	1	6
16.Accountancy	Poland	3	2	0	0	5
	Number of White Paper measures	3	2	0	0	5
17.Civil law	Poland	0	1	0	0	1
	Number of White Paper measures	1	1	0	0	2
18.Mutual rec. of prof. Qual.	Poland	0	6	0	0	6
	Number of White Paper measures	2	16	0	0	18
19.Intellectual property	Poland	5	3	0	0	8
	Number of White Paper measures	5	3	0	3	11
20.Energy	Measures taken into account by Poland	7	0	0	0	7
	Number of White Paper measures	10	2	3	0	15
21.Customs law	Poland	0	0	13	0	13
	Number of White Paper measures	2	1	14	184	201
22.Indirect Taxation	Poland	9	0	0	0	9
	Number of White Paper measures	15	54	0	6	75
23.Consumer Protection	Poland	5	0	0	0	5
	Number of White Paper measures	8	3	0	0	11
Total	Poland	197	154	52	2	405
	Number of White Paper measures	295	293	99	212	899

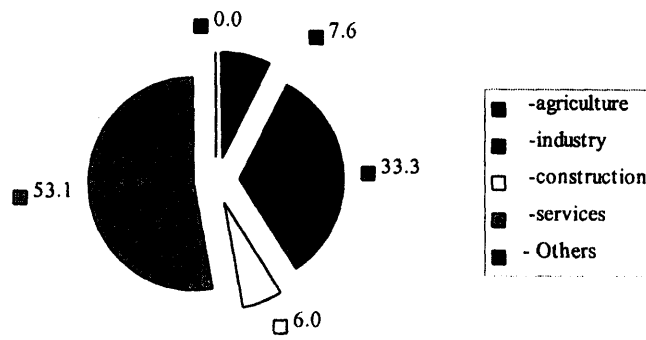
Statistiska uppgifter

Om inget annat uttryckligt anges, har de uppgifter som finns i denna bilaga insamlats av **Centrala statistikkontoret (GLÓWNY URZAD STATYSTYCZNY)** med vilket Eurostat och medlemsstaternas statistikorgan har samarbetat sedan flera år tillbaka inom ramen för Phare-programmet. Inom ramen för detta samarbete har man regelbundet insamlat och spridit data för att göra det möjligt att tillämpa EU:s regler och praxis för statistik. Uppgifterna nedan har i så stor utsträckning som möjligt sammanställts enligt EU:s definitioner och standarder, vilka i några fall skiljer sig från nationell praxis. Detta kan ibland ge upphov till skillnader mellan de uppgifter som anges här och de som anges på andra ställen i yttrandet, vilka i allmänhet grundas på de individuella kandidatländernas uppdaterade svar på den enkät de fick i april 1996. Att EU:s regler för statistik tillämpats fullt ut på detta material kan dock inte garanteras, i synnerhet inte för de uppgifter som inte levererats via Eurostat utan direkt av de berörda länderna. I görligaste mån har metodologiska anmärkningar som beskriver statistikens innehåll och exakthet lämnats för de uppgifter som återfinns i denna bilaga. Uppgifterna bygger på information som fanns tillgänglig i maj 1997.

BASDATA

	1990	1992	1993	1994	1995
	1000 hektar				
Totalyta			31269	31269	31269
Folkmängd (i slutet av perioden)	i 1000-tal				
- Totalt		38418	38505	38581	38609
- Kvinnor			19753.1	19792.1	19806.4
- Män			18751.9	18788.9	18802.6
	per 1 km ²				
Folktäthet		123	123	123	123
	i % av den totala befolkningen				
Stadsbefolkning		61.7	61.8	61.9	61.8
	per 1000 av befolkningen				
Dödlighet		10.2	10.2	9.6	10
Födelsetal		13.4	12.8	12.5	11.2
Inkomst och BNP per capita	ecu				
- Genomsnittlig lön per anställd	85				218
- BNP per capita	1215				2359
Produktionens struktur: Bruttoförädlingsvärde per bransch	i % av totalt bruttoförädlingsvärde				
- jordbruk					7.6
- industri					33.3
- bygg- och anläggningsverksamhet					6.0
- tjänster					53.1

share of branch GVA in 1995

share of branch GVA in 1995 = Bruttoförädlingsvärde per bransch 1995

- agriculture = Jordbruk
- industry = Industri
- construction = Bygg- och anläggningsverksamhet
- services = Tjänster
- others =

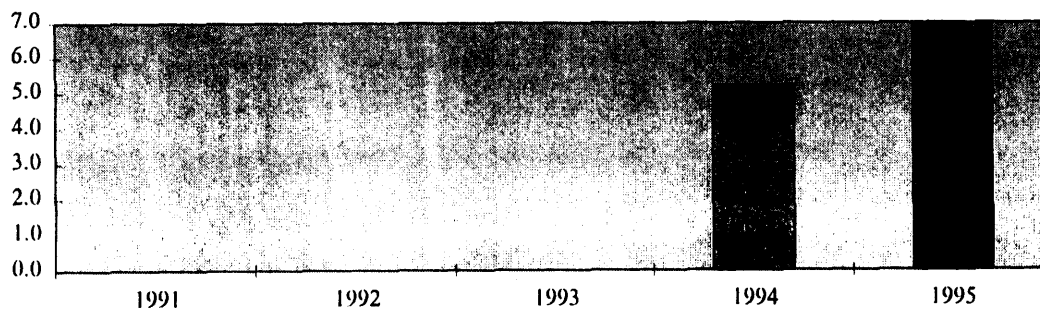
=

Övriga

NATIONALRÄKENSKAPER

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
	i miljoner i nationell valuta					
Bruttonationalprodukt (löpande priser)	56027.1	80882.9	114944.2	155780.0	210407.3	286025.6
	i miljarder ecu					
Bruttonationalprodukt (löpande priser)	46.3	61.7	65.0	73.4	77.8	90.2
	i köpkraftsstandard per capita					
Bruttonationalprodukt				4331.0	4727.7	5318.1
	procentuell förändring gentemot föregående år					
Bruttonationalprodukt					5.2	7.0
Konsumtionsutgifter					3.9	3.4
-hushållens och hushållens ideella organisationer					4.4	3.6
-offentliga sektorn					2.2	2.9
Fasta bruttoinvesteringar						
Export av varor och tjänster					13.1	24.3
Import av varor och tjänster					11.3	23.6
	i % av BNP					
Konsumtionsutgifter	67.2	82.0	83.3	83.5	83.1	80.7
-hushållens och hushållens ideella organisationer	48.5	60.1	62.6	64.0	65.3	63.1
-offentliga sektorn	18.7	21.9	20.7	19.5	17.8	17.6
Fasta bruttoinvesteringar						18.0
Export av varor och tjänster	28.6	23.5	23.7	22.9	24.0	25.9
Import av varor och tjänster	21.5	25.4	22.2	22.0	23.0	24.6

BNP (% (%förändring gentemot föregående år)

EKONOMISKA HUVUDINDIKATORER

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
	procentuell förändring gentemot föregående år						
Inflationstakt	585.8	70.3	43	35.3	32.2	27.8	19.9
	föregående år = 100						
Volymindex för industriproduktionen				105.6	113.1	110.2	108.8
Volymindex för jordbrukets bruttoproduktion				106.8	90.7	110.7	
Arbetslöshet (ILO metoden)	i % av arbetskraften						
- Totalt				14	14.4	13.3	12.4
- under 25 år					32.5	31.2	28.7
- 25 år eller äldre					11.9	10.9	10.1
	i miljarder USD						
Bruttoutlandsskuld	44.156	49.411	40.681	37.28	35.856		
Betalningsbalans	i miljoner USD						
Export av varor	15837	14393	13929	13582	17121	23463	
-Import av varor	-12248	-15104	-14060	-17087	-18930	-26687	
-Handelsbalans	3589	-711	-131	-3505	-1809	-3224	
- Tjänster, netto	353	693	728	570	663	1459	
-Löner, netto	-3386	-2896	-4167	-3613	-2563	-1995	
-Bytesbalans	3067	-2146	-3104	-5788	-2590	-4245	
-Kapitalbalans	-811	2061	3901	5669	4429	12920	
-Reserver	-2418	830	-616	-100	-1514	-8431	

Inflationstakt: Procentuell förändring av det årliga genomsnittet under det föregående året - helhetsindex (uppgifterna är baserade på nationella konsumentprisindex, som inte är helt jämförbara)

Volymindex för industriproduktionen: Industriproduktion omfattar områdena utvinning av mineral, tillverkning samt el-, gas-, och vattenförsörjning (enl. NACE-klassifikationens avdelningar C, D och E). Uppgifterna om industriproduktionen avser såld produktion (försäljning) för både den nationella och internationella marknaden. Uppgifterna omfattar alla verksamheter med fler än 5 anställda.

Volymindex för jordbrukets bruttoproduktion: Index baserade på utvärderingen av individuella produkter ur jordbrukets bruttoproduktion. Fasta priser avser 1992.

Arbetslöshet (enligt ILO:s metod): Den procentuella andelen arbetslösa av arbetskraften. Denna siffra har erhållits från LFSS (Eurostats arbetsmarknadsundersökning) under beaktande av följande ILO-definitioner och rekommendationer.

Arbetskraften - arbetslösa personer och sysselsatta i enlighet med ILO:s definitioner nedan.

Sysselsatta alla personer äldre än 15 år, som under referensperioden förvärvat arbetat minst en timme som anställda, egna företagare, medlemmar i kooperativ eller medhjälpare familjemedlemmar. Medlemmar i de väpnade styrkorna och kvinnor som har föräldraledighet omfattas.

Arbetslösa alla personer äldre än 15 år, som för tillfället uppfyller ILO-definitionens alla tre villkor för att klassificeras som arbetslösa: (i) saknar arbete, (ii) aktivt söker arbete och (iii) kan påbörja ett arbete inom två veckor. I Polen ingår medlemmar i de väpnade styrkorna inte i AKU.

Bruttoutlandsskuld: Skulden tas från OECD:s statistik över utlandsskulder.

Betalningsbalans: Uppgifterna har hämtats från IMF:s databas. Deras jämförbarhet med motsvarande EU-statistik kan inte garanteras, men betalningsbalansen sammanställs i princip i överensstämmelse med IMF-standarder. Handelsbalansen i överensstämmelse med principerna för betalningsbalansen. Både export och import anges i fob-värden. Nettolöner omfattar direkta inkomster, finansiella och andra investeringsinkomster samt löner och kollektiva avgifter. Bytesbalans enligt definitionen i IMF:s 5:e handbok, kapitaltransfereringar omfattas ej. Reserver: betyder förändringar i reservtillgångar under året; (+) innebär en ökning, (-) innebär en minskning i reservtillgångarnas värde.

UTRIKESHANDEL

	1992	1993	1994	1995	1996
Import och export (löpande priser)	i miljoner USD				
- Import		18769	21569	29049.7	
- Export		14187	17240	22894.9	
- Handelsbalans		-4582	-4329	-6154.8	
Volymindex för utrikeshandel	föregående år = 100				
- Import		118.5	113.4	120.5	
- Export		98.9	118.3	116.7	
Fördelning av importen enligt SITC (löpande priser)	i % av den totala importen				
- (0+1) livsmedel och levande djur, dryckesvaror och tobak	10.6	10.5	9.6	8.8	
- 2 råvaror, icke ätbara	5.4	4.6	5.2	5.4	
- 3 mineraliska bränslen och smörjoljor	16.8	12.5	10.5	9.1	
- 4 animaliska och vegetabiliska oljor etc.	0.6	0.6	0.7	0.7	
- 5 kemikalier och närstående produkter	13.5	13.3	14.7	15	
- 6 bearbetade varor grupperade i huvudsak efter material	11.8	18.5	20.2	21.6	
- 7 maskiner och transportmedel	29.9	29.4	28.8	29.9	
- 8 diverse färdiga varor	10.3	10.2	9.9	9.3	
- varor som inte klassificerats på annat ställe	1.1	0.4			
Fördelning av importen enligt SITC (löpande priser)	i % av den totala exporten				
- (0+1) livsmedel och levande djur, dryckesvaror och tobak	13.4	11.2	11.5	9.9	
- 2 råvaror, icke ätbara	8.5	5.5	4.7	4.5	
- 3 mineraliska bränslen och smörjoljor	10.7	9.7	9.1	8.2	
- 4 animaliska och vegetabiliska oljor etc.	0.1	0.1	0.1	0.2	
- 5 kemikalier och närstående produkter	8.6	6.8	6.7	7.7	
- 6 bearbetade varor grupperade i huvudsak efter material	27.1	26.4	27.5	27.5	
- 7 maskiner och transportmedel	19.2	20.9	19.8	21.1	
- 8 diverse färdiga varor	11.7	19.4	20.5	20.8	
- varor som inte klassificerats på annat ställe	0.7	0			
Prisindex för utrikeshandel	föregående år = 100				
- Import	116.5	116.5	127.2	119.2	
- Export		125.6	128.8	121.2	

Import och export (löpande priser), volymindex för utrikeshandel och fördelning av importen enligt SITC (löpande priser):

Uppgifterna om handeln omfattar återexport, handel med tjänster och handelsutbyte med tullfria zoner samt handel med licenser, know-how och patent. Uppgifterna är baserade på specialhandelssystemet och uppdateras kontinuerligt. Klassifikation av handeln: Polen använder en råvaruklassificering i enlighet med *Kombinerade nomenklaturen*. *Importer* beräknas på basis av *CIF*-värden och noteras på samma sätt som exporter. *Exporter* beräknas på basis av *FOB*-värden och noteras den dag varan passerar tullgränsen. Tullens statistik används för övervakning av utrikeshandeln. Vid omräkningen av den nationella valutan till US dollar har Eurostat använt Internationella valutafondens genomsnittliga växelkurs för året.

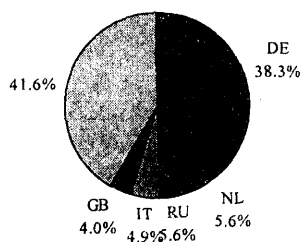
Prisindex för utrikeshandel: Månads- och kvartalsvisa transaktionspriser över import och export beräknas som kvot av värdet på omsättningen i PLN och storleken på omsättningen (exporter - FOB, importer - CIF); årsvisa prisindex erhålls genom direkta undersökningar av förändringen i prisnivån. Fördelning av värdet på omsättningen under det aktuella året används för beräkningen.

UTRIKESHANDEL

	1992		1993		1994		1995		1996	
Fördelning av importen efter huvudländer (löpande priser)										
	i % av den totala importen									
1:a handelspartnern	D	23.9	D	28	D	27.4	D	26.6		
2:a handelspartnern	RU	8.5	I	7.8	I	8.4	I	8.5		
3:e handelspartnern	I	6.9	RU	6.8	RU	6.8	RU	6.7		
4:e handelspartnern	GB	6.7	GB	5.8	GB	5.3	GB	5.2		
5:e handelspartnern	NL	4.7	US	5.1	NL	4.6	F	4.9		
övriga		49.3		46.5		47.5		48.1		
Fördelning av exporten efter huvudländer (löpande priser)										
	i % av den totala exporten									
1:a handelspartnern	D	31.4	D	36.3	D	35.7	D	38.3		
2:a handelspartnern	NL	6	NL	5.9	NL	5.9	NL	5.6		
3:e handelspartnern	I	5.6	I	5.2	RU	5.4	RU	5.6		
4:e handelspartnern	RU	5.5	RU	4.6	I	4.9	I	4.9		
5:e handelspartnern	GB	4.3	GB	4.3	GB	4.6	GB	4		
övriga		47.2		43.7		43.5		41.6		

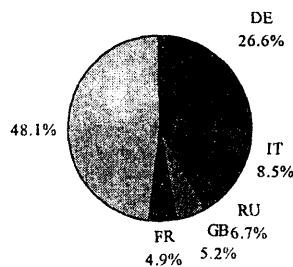
Fördelning av exporten efter huvudländer 1995

Structure of export by main partners in 1995

Fördelning av importen efter huvudländer 1995

Structure of import by main partners in 1995

D	Tyskland	NL	Nederländerna
F	Frankrike	RU	Ryssland
GB	Förenade kungariket	US	USA
I	Italien		

SOCIALA INDIKATORER

	1991	1992	1993	1994	1995
Folkmängd den 1 januari	1 000-tal				
	38183.2	38309.2	38418.1	38504.7	38581
Folkmängden efter ålder den 1 januari 1995	i % av den totala befolkningen				
å0_14					23.1
å15_24					15.5
å25_44					30.0
å45_64					20.5
å65_					10.9
	totalt antal				
Levande födda	545954	513616	492925	481285	
Döda	403951	393131	390874	386398	
Spädbarnsdödlighet					
- Under 1 år	8177	7422	6610	7284	
- Dödfödda	2754	2511	2549	3813	
Giftermål	233206	217240	207674	207689	
Äktenskapsskillnader	33823	32024	27891	31574	
	per 1000 av befolkningen				
Äktenskapstal brutto	6.1	5.66	5.4	5.39	5.4
Äktenskapsskillnadstal brutto	1.1	1.1	1.1	2.1	1.0
Naturlig folkökning	3.71	3.14	2.65	2.46	
Nettomigration	-0.42	-0.3	-0.4	-0.49	
Folkökning totalt	3.3	2.84	2.25	1.97	
Summerad fruktsamhet	2.05	1.93	1.85	1.8	
Spädbarnsdödlighet	14.98	14.45	13.41	15.13	13.6
Dödfödda	5.02	4.87	5.14	7.86	
Återstående medellivslängd	vid födseln				
- Män		66.7	67.4	67.5	67.6
- Kvinnor		75.7	76	76.1	76.4
Återstående medellivslängd	vid 65 års ålder				
- Män					12.9
- Kvinnor					16.6

Folkmängden efter ålder den 1 januari 1995 mellan 85 och 89 år. Uppgifter finns tillgängliga endast för personer som är 85 år eller äldre.

Nettoinvandring: Inklusive statistiska avvikelser.

ARBETSMARKNADEN

	1993	1994	1995	1996
Förvärvsarbetsfrekvens (ILO:s metod)	i % av befolkningen äldre än 15 år			
	60.9	60.2	58.8	58.2
Genomsnittlig sysselsättning	i 1 000-tal			
	8581	8519	8570	8530
Arbetslöshet inom olika åldersklasser (ILO:s metod)	i % av arbetskraften			
- totalt	14	14.4	13.3	12.4
- under 25 år		32.5	31.2	28.7
- 25 år eller äldre		11.9	10.9	10.1
Öppet arbetslösa (i slutet av perioden)	i % av den förvärvsarbetsbetande befolkningen			
	16.4	16	14.9	13.6

	1993	1994	1995	1996
Index över genomsnittlig betald sysselsättning enligt NACE-klasser	Föregående år = 100			
- Jordbruk, jakt, skogsbruk och fiske	79.6	72.9	78.6	102.7
- Utvinning av mineral	85.5	92.8	95.5	95.2
- Tillverkning		97.1	101.7	99.7
- El-, gas-, och vattenförsörjning		101.8	100.6	99.9
- Bygg- och anläggningsarbeten		87.9	96.2	95.3
- Transport, magasinering och kommunikation		94.5	98.4	98.9
Index över nominella månadslöner enligt NACE-klasser				
- Jordbruk, jakt, skogsbruk och fiske	134.4	137.4	147.8	126.5
- Utvinning av mineral	147.1	155.8	125.4	127.7
- Tillverkning	137.9	138.4	134.6	127.1
- El-, gas-, och vattenförsörjning	147.5	142.7	128.5	123.5
- Bygg- och anläggningsarbeten	129.1	129.2	133.5	127.3
- Transport, magasinering och kommunikation	136.9	135	130.5	127
Index över månadslöner				
- nominella	136.1	137	132.9	126.9
- reala	98.7	102.5	103.9	105.8

Förvärvsfrekvens (ILO:s metod): procentuell andel av arbetskraften i den totala befolkningen över 15 år. Denna siffra har erhållits från AKU (Eurostats arbetskraftsundersökning) med beaktande av följande ILO-definitioner och rekommendationer:

Arbetskraften - arbetslösa personer och sysselsatta i enlighet med ILO:s definitioner nedan.

Sysselsatta alla personer äldre än 15 år, som under referensperioden förvärvsarbetat minst en timme som anställda, egna företagare, medlemmar i kooperativ eller medhjälpande familjemedlemmar. Medlemmar i de väpnade styrkorna och kvinnor som har föräldraledighet omfattas.

Arbetslösa alla personer äldre än 15 år, som för tillfället uppfyller ILO-definitionens alla tre villkor för att klassificeras som arbetslösa: (i) saknar arbete, (ii) aktivt söker arbete och (iii) kan påbörja ett arbete inom två veckor. I Polen ingår medlemmar i de väpnade styrkorna inte i AKU.

Arbetslöshet (enligt ILO:s metod): Den procentuella andelen arbetslösa av arbetskraften. Denna siffra har erhållits från LFSS (Eurostats arbetsmarknadsundersökning) under beaktande av följande ILO-definitioner och rekommendationer (se ILO-definitionerna ovan). Medlemmar i de väpnade styrkorna omfattas inte av AKU.

Genomsnittlig sysselsättning och index över genomsnittlig betald sysselsättning enligt NACE-klasser: Uppgifterna för företagssektorn omfattar verksamheter med fler än 5 anställda. Uppgifterna omfattar alla organisationer som finansieras eller subventioneras via den offentliga sektorns budget samt personer som har ett andra arbete. Medlemmar av de väpnade styrkorna, lärlingar samt anställda som har föräldraledighet eller förlängd föräldraledighet omfattas inte.

Öppet arbetslösa (i slutet av perioden): Öppet arbetslösa i procent - procentuell andel arbetslösa av den aktiva befolkningen inom den civila sektorn, baserad på arbetskraftsundersökningen (AKU). Uppgifterna om öppet arbetslösa omfattar personer som är registrerade som arbetssökande hos arbetsförmedlingen i det område där de bor.

Index över månadslöner: Indexen för de *reala* månadslönerna härleds från indexet för de nominella *nettolöner* dividerade med konsumentprisindex för hushåll bestående av anställda och anställda som äger jordbruk. Uppgifterna för företagssektorn omfattar verksamheter med fler än 5 anställda. Uppgifterna omfattar alla organisationer som finansieras eller subventioneras via den offentliga sektorns budget samt personer som har ett andra arbete. Medlemmar av de väpnade styrkorna, lärlingar samt anställda som har föräldraledighet eller förlängd föräldraledighet omfattas inte.

OFFENTLIGA FINANSER

	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Statsbudgeten	i miljoner i nationell valuta					
- Statsbudgetens konsoliderade inkomster					87857	117595
- Bidrag						
- Statens konsoliderade utgifter					92754	124019
- Offentliga sektorns konsoliderade utgifter					105256	140201
- Statens konsoliderade underskott/överskott					-4897	-6424
- Offentliga sektorns underskott/överskott					-4954	-5508
Statsbudgeten	i % av BNP					
- Statens konsoliderade utgifter					44.1	43.4
- Offentliga sektorns konsoliderade utgifter					50.0	49.0
- Statens konsoliderade underskott/överskott					-2.3	-2.2
- Offentliga sektorns underskott/överskott					-2.4	-1.9

Statsbudgeten: Dessa uppgifter avser staten och den offentliga sektorn och är samma uppgifter som publicerats i IMF:s *Government Finance Statistics Yearbook (1996) (GFSY)*; inkluderade även i presentationen av landet i GFSY.

Eftersom GFSY inte presenterar någon statistik för hela den offentliga sektorn, utan istället för enskilda delar av den, har de konsoliderade uppgifterna här erhållits genom en konsolidering av uppgifterna för staten och den offentliga sektorn med hänsyn till de transfereringar som registrerats.

Trots att statistiken omfattar uppgifter för staten och den offentliga sektorn enligt GFSY, kan det förekomma att uppgifterna inte är fullständiga om vissa statliga eller lokala enheter inte omfattats av statistiken. Ett mått på hur uttömmande uppgifterna är, kan erhållas genom att jämföra kommentaren över uppgifternas täckning för enskilda stater med den uppställning över statliga eller lokala enheter som tillhandahålls.

Uppmärksammas bör, att det underskott/överskott som används här motsvarar inkomster och bidrag minus utgifter, och inte tar hänsyn till upplåning minus amorteringar (se även nedan).

Den balansering av transfereringar mellan offentliga sektorns olika delar som gjorts i tabellerna är begränsad till löpande transfereringar och kapitaltransfereringar bestående av fastställda bidrag samt löpande subventioner och kapitalsubventioner mellan olika delar av offentliga sektorn. Andra typer av transaktioner mellan den offentliga sektorns olika delar, t.ex. inbetalning av skatter och arbetsgivares kollektiva avgifter samt ömsesidiga inköp av varor och tjänster, klassas normalt inte som transfereringar inom offentliga sektorn. De har inte eliminerats vid konsolideringen. Huruvida avsaknaden av uppgifter angående löpande transfereringar och kapitalsubventioner beror på att sådana transfereringar ej förekommit, eller på att uppgifter om dem saknas är oklart. I samtliga fall har man, där informations saknas, utgått från att några transfereringar inte förekommit.

a. Offentliga utgifter består av den offentliga sektorns kontanta utgifter för konsumtions- och kapitalvaror och tjänster, räntebetalningar och löpande transfereringar och kapitaltransfereringar men undantar transaktioner som inte omfattar kontanta medel.

b. Underskott/överskott motsvarar kontanta inkomster och kontanta bidrag minus kontanta utgifter. Detta sätt att beräkna underskott/överskott skiljer sig från det sätt som används i GFS där underskott/överskott motsvarar kontanta inkomster och kontanta bidrag minus kontanta utgifter, minus nettoutlåning. Att man undantar nettoutlåningen (som enligt i GFS-metoden består av transaktioner med finansiella tillgångar och skulder som har ett politiskt mål och inte ett likviditetsmål) medför att den mätning av underskott/överskott som presenteras här ligger närmare nationalräkenskapernas koncept med nettoupplåning/nettoutlåning. En annan effekt av undantaget, är att intäkter från privatiseringar (klassificerade som återbetalningar enligt GFS-metoden) inte omfattas vid beräkningen av underskott/överskott i tabellerna (och därmed inte heller bidrar till att reducera underskottet).

FINANSIELLA SEKTORN

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
monetära aggregat	Miljarder (10 ⁹) US dollar						
- Monetära aggregat M1				9.18	11.28	15.15	17.14
- Kvasipengar				17.01	20.47	27.11	29.77
Summa reserver (exklusive guld, i slutet av perioden)	Miljoner (10 ⁶) US dollar						
				4091.9	5841.8	14774.1	17656.9
Genomsnittlig ränta för kortfristiga lån	% per år						
- utlåning				35.3	32.8	33.5	26.1
- inlåning				34	33.4	26.8	20
Officiellt diskonto (i slutet av perioden)					28	25	22
Växelkurs gentemot USD	1 USD = ... PLN						
Periodens genomsnitt	0.95	1.0576	1.3626	1.8115	2.2723	2.425	2.6961
Vid periodens slut	0.95	1.0957	1.5767	2.1344	2.4372	2.468	2.8755
Växelkurs gentemot ECU	1 ECU = ... PLN						
Periodens genomsnitt	1.210	1.311	1.769	2.121	2.703	3.172	
Vid periodens slut	1.295	1.469	1.909	2.381	2.998	3.244	

Monetära aggregat: Pengar (M1): Omfattar tidsbunden inlåningsräkning och sedlar och mynt som innehas av andra än banker.
Kvasipengar (KP) Omfattar tidsbunden inlåning, sparande och inlåning av utländsk valuta. Vid omräkningen av den nationella valutan till US dollar har Eurostat använt sig av Internationella valutafondens växelkurser vid årets slut.

Genomsnittlig ränta för kortfristiga lån: Uppgifterna har hämtats från IMF:s publikation International Financial Statistics (IFS) som ges ut månadsvis. Genomsnittlig ränta för kortfristig in- och utlåning avser genomsnittet under en period. **Utlåningsränta** består i allmänhet av den genomsnittliga ränta som de banker som lämnar rapporter debiterar. **Inlåningsränta** avser genomsnittet av tidsbunden och icke tidsbunden inlåning eller genomsnittet för tidsbunden inlåning. Dessa uppgifter är inte alltid helt jämförbara mellan olika länder eftersom de representativa värdena från de rapporterade bankerna och vägningssystemen kan variera.

Summa reserver (exklusive guld, i slutet av perioden): Statistiken angående officiella valutareserver har hämtats från IMF:s publikation International Financial Statistics (IFS) som ges ut månadsvis. Summa reserver (exklusive guld) har definierats som summan av centralbankens tillgångar i utländska valutor och andra (brutto-) fordringar på fysiska eller juridiska personer med hemvist i ett annat land. Denna definition undantar fordringar i utländska valutor på fysiska eller juridiska personer med hemvist inom landet. Enligt definitionen värderas officiella valutareserver enligt de marknadsmässiga växelkurser och priser som råder vid utgången av den aktuella perioden. Uppgifterna om "Summa reserver (exklusive guld)" som publiceras i IFS kan skilja sig från de uppgifter som de nationella myndigheterna publicerar. Faktorer som kan bidra till skillnader är värderingen av fondens reserver eller en annan behandling av fordringar i valutor som inte är konvertibla. Uppgifterna för 1996 avser uppgifterna för november 1996.

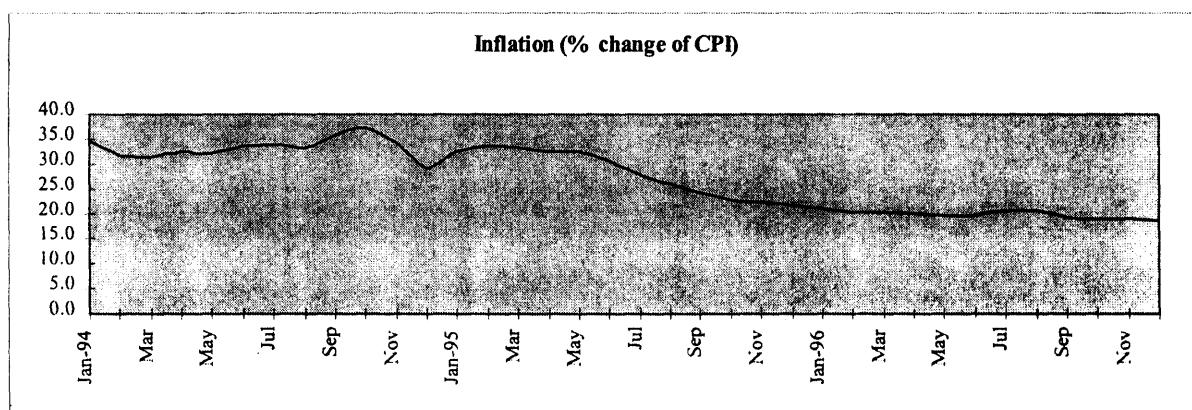
Växelkurs gentemot USD: Internationella valutafondens växelkurser enligt publikationen: "Statistiques Financieres Internationales".

INFLATION (förändringar under 12 månader)

Procentuell förändring av konsumentprisindex där den aktuella månaden jämförs med motsvarande månad under föregående år (Ut-12)

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1993												
1994	34.7	31.7	31.6	32.4	32.2	33.4	33.9	33.1	35.7	37.1	34.2	29.4
1995	32.4	33.7	33.2	32.4	32.6	30.9	27.8	26.2	24.4	23.0	22.4	21.9
1996	21.1	20.4	20.2	20.1	19.6	19.6	20.6	20.7	19.4	18.9	18.9	18.7

Inflation (%förändring gentemot föregående år)

Jan = jan

Mar = mar

May = maj

Jul = jul

Sep = sep

Nov = nov

Inflation (förändringar under 12 månader): Inflationen (förändringen under 12 månader) är den procentuella förändringen av konsumentprisindex där den aktuella månaden jämförs med motsvarande månad under föregående år. Inflationen beräknas på nationellt konsumentprisindex (såsom anges i den statistiska bilagan till frågeformuläret inför utvidgningen) och kan därför inte alltid jämföras mellan kandidatländerna och de länder som använt EU:s metod för djupt skuldsatta fattiga länder (olika metoder, principer och praxis vid beräkningen av konsumentprisindex). Inflationen (12 månaders förändring) är baserad på uppgifter från ILO.

INDUSTRI

	1993	1994	1995	1996
Fördelning av BNP efter näringsgren (NACE, löpande priser)	i % av BNP			
- Utvinning av mineral	3.7	4.4	4.2	
- Tillverkning	25.2	20.7	21	
- El-, gas-, och vattenförsörjning	4	3.6	3.7	
Volymindex för industriproduktion efter NACE-klass	föregående år = 100			
- Totalt	105.6	113.1	110.2	108.8
- Utvinning av mineral	88.9	106.1	99.1	100.8
- Tillverkning	112.2	114.9	112.4	111
- El-, gas-, och vattenförsörjning	81.2	105	100.6	98.9

	1993Q1	1993Q2	1993Q3	1993Q4	1994Q1	1994Q2	1994Q3	1994Q4
Volymindex för industriproduktion efter NACE-klass	motsvarande period under föregående år = 100							
- Totalt		109	103	108	110	109.1	119.9	113.1
- Utvinning av mineral		89	79	100	99	99.8	117.2	109.9
- Tillverkning		116	109	112	113	110.8	120.9	115.1
- El-, gas-, och vattenförsörjning		86	80	90	105	102.3	112.6	102.3

	1995Q1	1995Q2	1995Q3	1995Q4	1996Q1	1996Q2	1996Q3	1996Q4
	motsvarande period under föregående år = 100							
	113.7	112	107.1	108.4	108.8	107.4	110.3	108.9
	102.7	106.4	100.8	88.6	105.3	97.4	98	101.9
	117	113.9	108.7	110.8	109.5	110.2	112.4	111.3
	100.4	100.7	96.4	103.9	103.5	93.7	102.6	96.9

Fördelning av BNP efter näringsgren (NACE, löpande priser): avser för 1993 *producentpriser* och sedan 1994 *baspriser*.

Volymindex för industriproduktion efter NACE-klass: Industriproduktion omfattar områdena utvinning av mineral, tillverkning samt el-, gas-, och vattenförsörjning (enl. NACE-klassifikationens avdelningar C, D och E). Uppgifterna om industriproduktionen avser såld produktion (försäljning) för både den nationella och internationella marknaden. Uppgifterna omfattar alla verksamheter med fler än 5 anställda.

INFRASTRUKTUR

	1991	1992	1993	1994	1995
	i km per 1000 km ²				
Järnvägsnät	82.7	80.8	79.7	78	77
	i miljoner ton/ personkilometer				
Järnvägstransporter			64359	65788	69116
- godstrafik			30865	27610	26635
- passagerartrafik					
	i 1000 av befolkningen				
Antal telefonanslutningar	93.1	102.5	114.7	177	197
	invånare				
Antal invånare per personbil	6	6	5.4	5.4	5.1

JORDBRUK

	1992	1993	1994	1995	1996
Landareal efter markanvändningskategori	i 1000 hektar				
- totalt	31264	31269	31269	31269	31269
- jordbruksmark	18664	18642	18648	18622	18474
- skog	8772	8785	8783	8822	8861
- åkermark	14337	14305	14300	14286	14087
- permanent betes- och ängsmark	4044	4047	4055	4047	4125
Jordbruksmark efter rättslig status	i % av jordbruksmarken				
- statliga företag		13.9	10	7.3	
- Kooperativ		3.3	3.1	2.9	
- övriga		82.8	86.9	89.8	

	1992	1993	1994	1995	1996
Andel av BNP	i % av BNP				
- Jordbruk, jakt, skogsbruk och fiske (NACE A+B)		6.7	6.3	6.6	
	Föregående år = 100				
Volymindex för jordbrukets bruttoproduktion		106.8	90.7	110.7	100.3
Huvudgrödor efter areal	i 1000 hektar				
- Spannmål	8441.9	8579	8533.5	8609.7	8651
- därav vete	2405.1	2476.9	2407	2406.8	2453
- Potatis	1757	1761	1697	1522	1349
- Sockerbetor	376	399	401	385	451
- Foderbetor	191	195	196	143	
Huvudgrödor efter avkastning	i 100 kg/hektar				
- Spannmål	23.5	27.5	25.6	30.2	29.4
- därav vete	30.6	33.3	31.8	36.0	35.1
- Potatis	133.1	206	135.9	163.5	203
- Sockerbetor	294.1	391.6	291.5	346.1	387
- Foderbetor	331.6	431.7	359.9	377.2	

	1992	1993	1994	1995	1996
Försäljning eller förmedling av slaktdjur	i 1000 ton levande vikt				
- svin	1194.1	1095.9	914.9	1134.9	959.8
- nötkreatur	446.8	366.6	367.3	346.9	283.5
- fjäderfä	290	242.1	284.2	324.3	379.9
Husdjursavel (i slutet av perioden)	Antal per 1000 ha jordbruksmark				
- nötkreatur		390	382	386	376
- därav kor		207	199	191	186
- får		52	41	33	
	Antal per 1000 ha åkermark				
- svin		1218	1320	1420	1240
- därav suggor		112	122	130	

Andel av BNP: avser för 1993 *producentpriser* och sedan 1994 *baspriser*.

Volymindex för jordbrukets bruttoproduktion: Index baserade på utvärderingen av individuella produkter ur jordbrukets bruttoproduktion. Fasta priser avser 1992.

Försäljning eller anskaffning av slaktdjur: Uppgifterna avser förmedling av jordbruksprodukter genom juridiska personer och fristående enheter som inte är juridiska personer. Halvårs- och helårsvisa uppgifter omfattar även inköp genom fysiska personer, om inköpets värde överstiger 10 tusen PLN. De halvårs- och helårsvisa uppgifterna motsvarar därför inte summan av kvartalsuppgifterna.

Poland 1994

Legend:

- Country boundary
- Region boundary

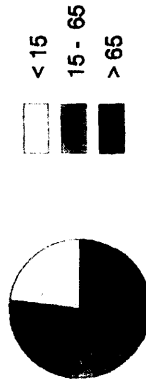
COUNTRY NAME
REGION NAME
CITY NAME

Selected major settlements:

- (1 000 inhabitants)
- 200 - 250
 - 250 - 500
 - 500 - 1 000
 - > 1 000

General information about the country:

Age groups (in years):

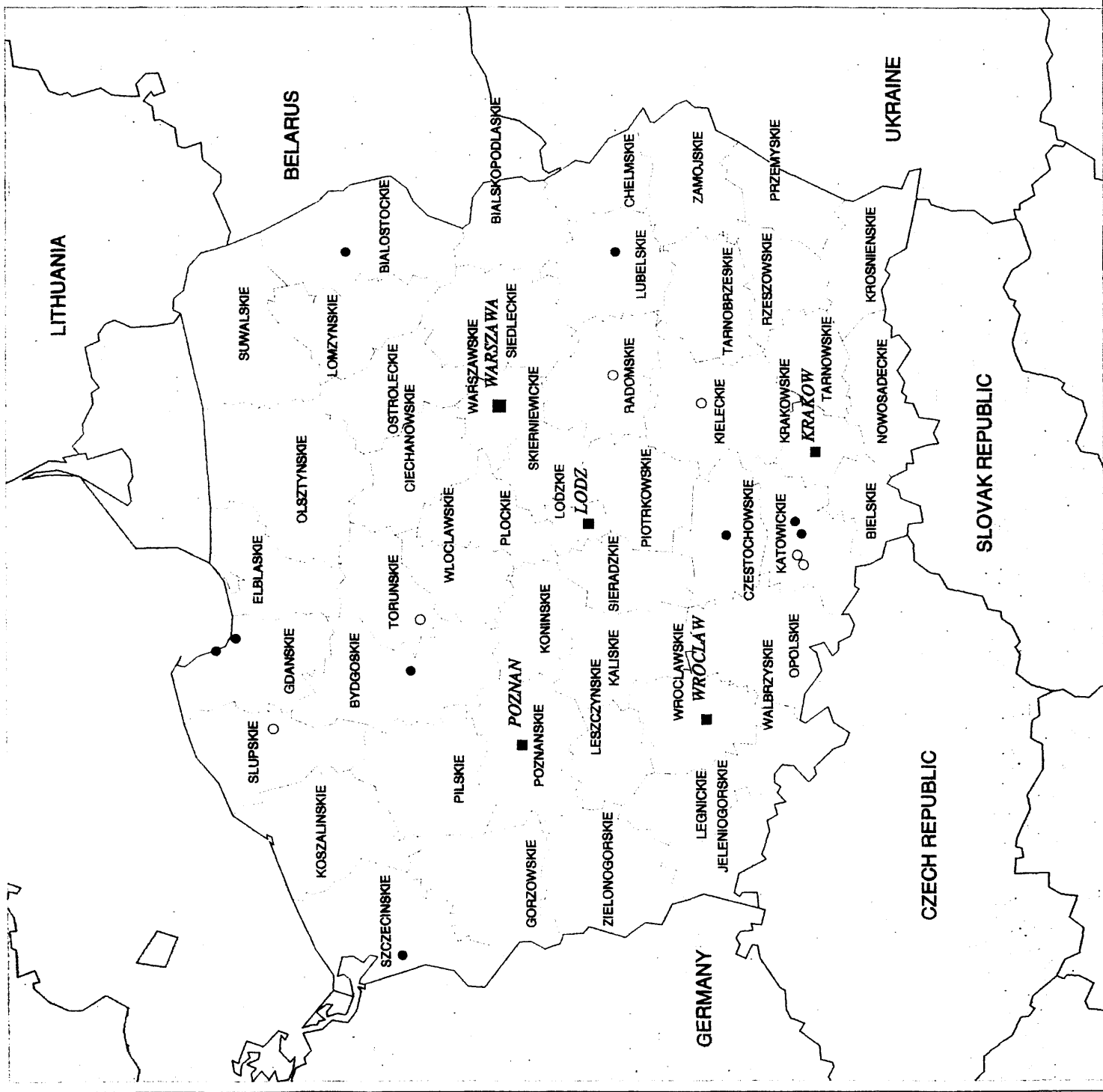
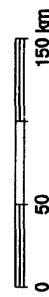
Living standard (in 1993): ECU 1 905
(GDP per capita)

Area: 322 577 km²

Administrative regions: 49

Population: 38 560 600

Source: Central Statistical Office
Cartography and geographic information management: GISCO

Poland 1994

- Country boundary
- Main railway line
- Ferry connection
- Motorway
- National road, Double lane
- National road
- Principal road
- Main navigable waterway

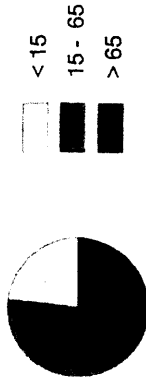
Infrastructure data not available for RU, LT, BY, UA

Selected major settlements:

- (1 000 inhabitants)
- 250 - 500
 - 500 - 1 000
 - > 1 000

General information about the country:

Age groups (in years):

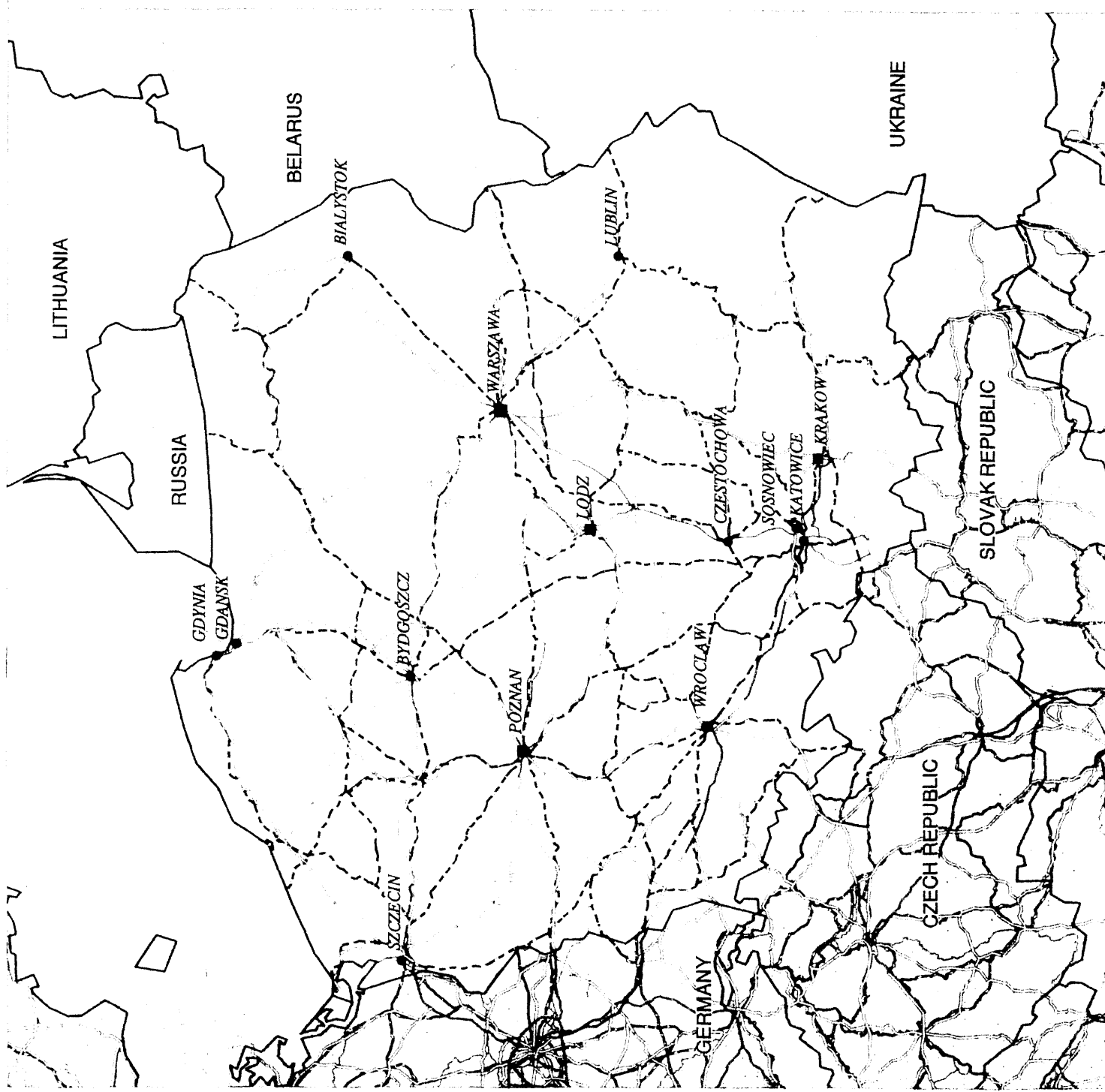
Living standard (in 1993): ECU 1 905
(GDP per capita)

Area: 322 577 km²

Administrative regions: 49

Population: 38 580 600

Source: Central Statistical Office
Cartography and geographic information management: GISCO

ISSN 1024-4506

KOM(97) 2002 slutlig

DOKUMENT

SV

11 01 06

Katalognummer : CB-CO-97-382-SV-C

ISBN 92-78-22956-3

Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer

L-2985 Luxemburg